

Εκάτι Βεtik Bõnto

Bariεp βέto Εφόό Βεδyερε

¹ Eta Tiófilos, ndũ ekáti εya ene mbi, nsin̄ ěti menyin̄ menkem ebhén Yesu áká ne ebhen yi atõnõ bebho mpok yi ábhó betik ebhi fá amik,

² kpát bégháka nywõp enen Mandem áká yi akó amfay. Apéρε ko amfay, Εφόό Βεδyερε akũ yi angati bo ebhen yi ayabhe be mámbák bõnto bhi menyin̄ ebhen bõ babhõnõ bekũ.

³ Mpok yi aperiensem ndũ nepém, atõn̄ mmuet ntá yap ndũ beyã ndõn̄ ndũ manywõp besa bepáy. Bághó yi kponõron̄ enyu ené bápú kway memakati be, sayri sayri, apetnsem ndũ nepém. Apet nyaka nsem ndũ nepém antõn̄ nõkõ Eyõn̄ Mandem bekũ bo mándin̄ĩ enyũ Mandem ábhák ne bho mbõ Mfõ wap.

⁴ Mpok yí ábhuet̄ ne baghókó bhi aghati bhõ be, “Báké fá Yerúsalem. Chókó ká non̄ akap ané Eta afyé bariεp βétó mbõ enyũ ngátí bhe.

⁵ Jõn̄ ájwiti nyaka bo ne manyiεp, ke ndũ mpãy manywõp, chõn̄ Mandem anjwiti bhe ne Εφόό Βεδyερε.”

⁶ Mpok Yesu achi ne bõnto bábhép yi be, “Acha, chõn̄ õnsõt kefõ Israel õnkeme ntá yese bo Israel ke?”

⁷ Yesu akeme bhõ be, “Bãbhíkí bhõn̄ berin̄i mpok ane Eta afyé be menyin̄ ebhen memfakari. Eta mmu afyé mpok ndũ betan̄ ebhi ke árin̄ĩ.

8 Chṓḡ Mandem anchye bhe betan mpok Efónó Bedyere atwó ntá yeka, mámbak ye batísie bha amem Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ne atú Samária, ne ndũ mmik nkem.”

Mandem akṓ Yesu akó amfay
(Mk 16.19-20; Lk 24.50-53)

9 Yesu árémé nókó nṓ, Mandem asot yi apetnsem amfay. Báte mánjin̄i nṓkṓ yi ndu árṓḡ. Nebhán̄i nékúti yi, bṓ kepepe ghó yi.

10 Báre yin̄i gbókóó ndũ yi árṓḡ amfay. Bápepe ghṓ, bo bati apay ne nkú pépép amuet báté kekwtṓ ne bhṓ.

11 Barēm be, “Bě bo Galili, ndáká yi bachi afṓ téé mánjin̄i nṓkṓ awu amfay? Chṓḡ Yesu mmu árṓ be arṓḡ amfay, ampetnsem nkúbhé mbṓ enyũ băghó yi árṓḡ amfay.”

Matias asot epok Judas
(Mt 27.3-10)

12 Bṓnto Yesu barṓ ye Njie Menṓk Olif bápētnsem Yerúsalem, nekṓ enén nechi mbṓ kilómēta amṓt.

13 Báchwóbhé nókó aré, bákó amfay ndu móket amṓt amem ekerémfáy ane bṓ báchṓkṓ nyaka are. Bṓnto bhṓ babhak Píta, ne Jṓn, ne Jems, ne Andru, ne Fílip, ne Tṓmás, ne Batolómio, ne Mátio, ne Jems mmó Alfeyṓs, ne Símun ane achi nyaka ndũ nkwtṓ bo abhen mánũ ěti etṓk eyap, ne Júdas mmó Jems.

14 Bṓ mankem babhak eyṓḡ émṓt. Báchyé mmuet ndũ nenikímuet nebhuet amṓt chechem ne mbṓk bakoḡo Yesu abhen baghṓré, ne María nnṓ Yesu, ne bṓmáyi abhen babhakanem.

15 Εwak έmót ndũ manywəp eyə, bakoŋo Yesu bákém echeme. Bábhák batí besa betandat. Are, Píta afate arem be,

16 “Bǒma, menyin ebhen básinjí amem Ekáti Mandem έti Júdas mmu ákwáká bo mankem Yesu bebhəŋ nyaka befu tetep. Nə chí menyin ebhen Efónó Bedyere áká nyaka Mfə Debhít ándinjí ne arem be bebhəŋ befakari.

17 Yí Júdas achí nyaka ndũ nkwo ywesé ndu Yesu áyábhé yi be ankə betik ne bhese.

18 “Júdas atí nókó Yesu, asət nkáp manəŋ ané báchyé yi aku ekpókó mmik. Ne ndũ ekpókó mmik eyə, yimbəŋ akwén kébheri menie básén, mántep áróri amik, agú.

19 Bǒ mankem abhen báchí amem etək Yerúsalem bághók ndak ane áfákári. Eká bábhó bébhinjí nebhéérémik wu ndũ eyəŋótək eyap be Akeldáma, nó chí mmikí manəŋ.

20 “Echi mbə enyũ Mfə Debhít asinjí amem Ekáti Bakway bé:

‘Eket eyi éndóp ewó,
yě mmu kéchəkə amem.’

Ne Debhít apet asinj be,

‘Mmu ácháκ ánsót épókó betik eyi.’

21-22 “Eri ye bé mmu ácháκ ánehém ne bhese be séngátí nókó bo mbə batísie be Yesu apetnsem ndũ nepém. Mmu wu abhəŋ bébhak chi mmu ane achi nyaka ndũ nkwo ywesε mpok Yesu Acha achi ne bhese, bébho mpok Jǒn ájwítí yí beghaka nywəp enen yi arəŋə amfay.”

23 Nkaysi yap akwén amuet bo bati apay: Joséf ne Matías. Joséf abhón manyén áchák ápáy. Nó chí Jústos ne Básabas.

24 Máník ye mmuet bé, “Acha, oríní nkaysi yéntiki mmu. Ndü böbhen batí apay, ntiki mmu óyábhé

25 bé ambak munto ndu betik ebhen ndu besot epók Júdas mmú árónó ebhak ené ékwáy ne yi?

26 Báguép ye ebhana éti böbhen batí apay. Eká Matías. Básót ye Matías báchem ne nkwo bönto Yesu bachak batí byó ne amot.”

2

Netwó Efónó Bedyere

1 Nywop epã bo Israel ene bábhini bé *Péntekos eghaka nõkõ, bakojo Yesu mankem bábhák nebhuet amot. *

2 Ewat éfú amfáy témchók mbõ ené mbúép atanatan éjwí amem eket ené bõ bachi are.

3 Bághó menyin mbõ báríngo. Atáka, enyu ené yéntiki mmu wap abhón nemot enen nete yi anti.

4 Témté wu Efónó Bedyere abhak ne yéntiki mmu wap tontó. Aká bábhó bérémbeyonótak ebhen bõ babhiki ghok.

5 Mpok yõ, bö abhen báfyè betan bebhère bebhé bo Israel babhak Yerúsalem. Báfú ndü beyã betak.

6 Bághókó nõkõ ewat eyõ, bárak ntiét ntiet béghõ enyin ene éfakari. Bábhak maknkay beghók ndü bakojo Yesu bárèmbeyonótak nyáná nyáná enyu ené yéntiki mmu wap ághok ndu eyi eyonótak enyin ené bárèmb.

---

* **2:1** “Péntekos chí manywop besa bepay nsem byo.” Nó chí, bébhó ndü nywop Epã Nekinji.

7 Bábhák maknkay tontó, bábhø berem be, “Pú bõbhen mankem chi bo Galili?”

8 Ná échí bé yěntiki mmu ywese ághòk enyiy ené bó bárèm ndü eyi eyonótak?

9 Séfũ betok nyáná nyáná: Mbøk báfu Pátia, báchák Mídia, abhénéfú Elam; mbøk báfú Mesopotemia, báchák atú Judéya, abhénéfú atú Kapadóshiya; mbøk báfú atú Póntos, báchák atú Esia.

10 Mbøk báfú atú Fríjia, báchák atú Pamfilia. Mbøk báfú Ijip, báchák báfú ndü batáp etok Líbia ane achi kekwoť ne Sírene. Ndú abhen báfú Rom, mbøk chi bo Israel, báchák bõ abhen bákõño Mandem mbø bo Israel,

11 báchák báfú Kret, abhénéfú Arébia. Yě nò, yěntiki mmũ ywese ághòk ndu bó bárèm menyinjí maknkay ebhen Mandem ákú ndu eyi eyonótak.”

12 Bó mankem bábhák maknkay, batí átáká bhó, bábhó bebhep batí be, “Ané ndak-aa?”

13 Ke bachak béré way bakoño Yesu mándem nõkø be, “Mmém akem bõbhen!” Netwø Efonó Bedyere

Enyiy Píta aghati batí bo Israel

14 Píta afate ye ne bõnto báchák batí byó ne amot, abho berem ne eyon etanatan ntá beyã bõbhø be, “Bõ Judéya ne be mankem abhen báchi Yerúsalem, tá ká batú mángók enyiy ene mërèm.

15 Bõbhen bábhíkí kwén chi mmém mbø enyũ bákáysi. Nywøp nechi ndiere nkárénká nénénamot bëti.

16 Né chí enyiy ene ndemekerĩnti Jóel areme nyaka be chøn emfakari. Joel arem nyaka be,

17 Mandem arem be ‘Ndü manywøbhé ngwenti,

chəŋ nkɛ Efónó ya antwə ntá yěntiki mmu.
Bǒbhekə mángati barak ané mfyé bó anti.

Besak ebhekə mángó kenó amík antifu,
ne baseansi bhəka mángə kenó.

¹⁸ Ndu manywəp eyə, chəŋ nkɛ Efónó ya éntwó ntá
bakǎ betik abha,
abhén baghərə, ne abhen babhakanem,
nkɛ bó mángati barak ané mfyé bó anti.

¹⁹ Ne chəŋ nkɛ menyiní maknkay mémfakari am-
fay, ne ntəŋ beriní maknkay fá amik.
Chəŋ manəŋ ambak, ngó ambak, móngo ambak.

²⁰ Chəŋ mmok anjibhiri ándəp ejuri, ntəŋ ánjibhiri
andəp manəŋ,
ke nywəp negho enén Acha átwə nengaka.

²¹ Ne chəŋ embak be yě agha ane ábhiri Acha be
ánkwák yi,
Acha əpeme yi.’ ”

²² Píta arək ambi béréem be, “Bo Israel, ghók ká
beyəŋ ebhén: ‘Yesu mmu Násáret chí mmu ane
Mandem áyábhé nyaka. Atón kponorəŋ bé ayap
yí ndǔ áchyé yi betəŋ. Akɛ ye menyiní maknkay.
Atón berin. Bě babhəŋ bəriní nə sayri mbənyune
akɛ nyaka menyin ebhen besí ebhekə.

²³ Mandem anán ariní nyaka enyin ene ébhónó
befakari ne Yesu bekoŋo nkaysi yi. Báfyé yé yi amə
yeká be mánchye yi ntá bo bebú be mángó ndǔ
ekotákátí, mángway.

²⁴ Ke Mandem akɛ yí ampətnsem ndǔ nepém,
afere yí ndǔ bebě newú mbənyune newú nepu
kway nyaka bebhəŋ betəŋ amfáy yi.’ ”

²⁵ Mfə Debhít asin nyaka ěti yi be,
“Nchí ghə nyaka Acha mpoknkem besí bha,

abhak ebhe awónem eya, be yěnyin eke nyíkisi me.

²⁶ Ntĩ ena nējwi ye ne maṅák, ne nchí rem keri ne maṅák.

Ne mbákánti chí ne Mandem,

²⁷ Mbonyune wò Mandem ɔpú chen chɔn me óndó amem etókó bawú,

ɔpú rɔ chɔn Mmu ane áchyé nepém eni ntá ye ámpó amem nnem.

²⁸ Oku me ndíní mbi nepém.

Ndũ óchí ne me mpoknkem, chɔn ónkɔ membɔn beyă maṅák.”

²⁹ Píta arək ambi berem be, “Bõma, nchí kway beghati bhe kponɔron ɛti Mfɔ Debhít, chi mbi ywese. Agu nyaka, bábhéme yi, ne nnem eni nebhet fá ne bhese kpatε echɔn.

³⁰ Achí nyaka ndemekerĩnti. Arin̄i bariεp amen Mandem áchyé yi, kpát anyú nku be chɔn Mandem ankɔ ebhárémɔ ywi anyie enókó kefɔ eyi.

³¹ Debhít ayambi aghó enyin ene Mandem abhɔn bekɔ ndũ mpok ane átwò ambi ke yò emfakari. Aghó be, chɔn Mandem ankɔ Mpepe Mandem afyé nyaka bariεp be áto ampεtnsem ndũ nepém. ɛti yò, Debhít arem nyaka be, ‘Mandem abhíkí chen Mpepe yí áyábhé ándó amem etókó bawú ne abhíkí chen mm̄et yi ámpó amem nnem.’

³² Mandem akɔ Yesu apεtnsem ndũ nepém ne besé mankem séghó yi ne sechi batísie be achi nepém.

³³ Mandem achye yí beyă kenókó ndu akɔ yi achəkò ebhe awónem eyi ndũ enókó kefɔ. Eta abhure bariεp ami ndu achye yí Efónó Bedyere. Ne chí Efónó Bedyere mmu Yesu achye bhese ke

ákù mēnyīŋ ebhén béfàkari ne mbò enyũ bãghò ne bãghòk.

34 Debhít abhíkí rò nyaka etókò bawú ándók am-fay. Kε yímbəŋ arem be,

‘Eta Mandem arem nyaka ntá Acha wa bé:

“Chókó fá ebhe awónem eya ndu enókó kefò,

35 kráte nkù bõmpap abhe mámbak mbò enok ene óchókò ónyana bekak aré.”

36 “Bo Israel mankem bábhəŋ bérīŋi ye sayri be, Yesu mmu be bãgo ndũ ekotákátí ke Mandem ákú yi áchi Acha ne Mpepe yi áyábhé.”

37 Bághókó nókó enyīŋ ené Píta areme, ékwén bó te anti. Babhep Píta ne bõnto bachak be, “Bõma, chəŋ sénkù ye ná?”

38 Píta akeme bhò be, “Yěntiki mmũ yeka abhəŋ bétiknsem ndũ bebú bhi ne mánjwiti yi ndũ nnyén Yesu Kristo be Mandem amfoŋori bebú bhi. Mmũ ane ákú nò Mandem áchye yi Efónó Bedyere mbò akap.

39 Bariep amen ayíní be ne bõbheka, ne bõ mankem abhen bachi nekò nesie. Ayíní nkwo yěntiki mmu ane Mandem Acha yese ábhīŋi be antwò ntá yi.”

40 Píta arək ambi bérēm baya mēnyīŋ béchák ansem ti nəkò bhò bé “Féré ká mmuet ndũ ntemsi ane ábhónó bétwò ntá bõ bebú abhen fá ammik.”

41 Ekù bo abhen mánóko enyīŋ ene Píta areme bárók bájwiti bhò. Ne bo abhen bachepe ne bakoŋo Yesu nywəp enò babhak mbò nká érát.

42 Bachye mmuet ndu béghók mēnyīŋ ebhen bõnto Yesu bátəŋ. Bó mankem abhen manókó

babhak ndu nson amot ndü yěntiki enyiyi, ndü Nenyie Acha ne ndu nenikímuet.

Nepém bakoŋo Yesu

⁴³ Bōnto Yesu bábho bekɛ beyă menyijí maknkay ne berijí maknkay. Becháy békém bo mankem abhen bágghò menyiyi ebhò.

⁴⁴ Ne bo abhen mánóko mankem babhák eyon émót, mánkɔre nɔkɔ menyiyi ebhap ndü nson amot.

⁴⁵ Mpok ne mpok, abhen bábhónó menyiyi bátí nyaka mánkɔre nɔkɔ nkáp ne abhen eyap épú enyu ené yěntiki mmu wap abhōŋ enyiyi.

⁴⁶ Ne yěntiki nywɔp báchèm nyaka amem ekerákap Mandem amem Yerúsalem ndu ménikímuet. Báchèm nyaka nkwo amem beket ebhap ndü Nenyie Acha ne ndü menyie menyie ne beyă manják ne nti nemot,

⁴⁷ mámbiti nɔkɔ Mandem. Bō mankem bágghó ndü bakoŋo Yesu bákù ne báre bhōŋ manják ne bhò. Ne yěntiki ewak Acha ankɛ nɔkɔ bo abhen yi ápémé mánehém ne bakoŋo bhi.

3

Píta abú mbéntí

¹ Ewak émót, Píta ne Jōn bare rōŋ ekerákap Mandem ndu nkárénká érát ne ngósí mpok nenikímuet.

² Bággháká nókó ndü nyúbha ane bábhìŋi be Erítí Nyúbha, bágghó mmu ane áchí mbéntí te nebhe eni aré chókó. Yěntiki ewak bo bápòkɔ nyaka yi mámbure ndu nyúbha wu bé áñijí nókó nkáp ntá

bo abhen báfuèt berɔŋ amem ekerákap Mandem menikmuèt.

³ Mbéntí wu aghɔ nɔkɔ Píta ne Jǒn ndũ báyan bɛfuèt mandɔk ekerákap, abho ménin̄i bhɔ nkáp.

⁴ Píta ne Jǒn báyin̄i yi diíí. Píta arem ye be, “Yin̄í bhɛsɛ!”

⁵ Ateɖ bɔ amík amuèt ne nkaysi bé chɔŋ manchye yi enyin̄.

⁶ Ke Píta arem be, “Mbíkí bhɔŋ nkáp, ke enyin̄ ene mbónó chɔŋ nchyé wɔ. Ndũ nnyén Yesu Kristo mmu Násáret, faté kɔ!”

⁷ Akém yi ndũ awónem ayon̄. Témte wu, betan Mandem béchwe ndu bekak ne mem̄i bekak ebhi.

⁸ Adók ate kɛɛɛɛɛ, abho bekɔ. Are kɔ andokoti nɔkɔ, ne ambiti nɔkɔ Mandem, kpát arɔk achwe amem ekerákap ne bhɔ.

⁹ Bo mankem abhen bachi are bágó yi ndu ákò ambiti nɔkɔ Mandem.

¹⁰ Bárin̄i be yi ke áchòkò nókò nyaka ndũ Erití Nyũbha ane ekerákap Mandem anin̄i nɔkɔ nkáp. Ekɛ bábhák maknkay, ne manyu arɔp bhɔ fufú beghɔ enyin̄ ene efakari.

Píta aghati mbok Yesu amem ekerákap Mandem

¹¹ Mmu wu abhat mmuèt ne Píta ne Jǒn kpát bárɔk baghaka amem nebhuèt ekerákap Mandem ane bábhin̄i be Achá Sólomon. Bo mankem bare rɔŋ are ntiét ntiét beghɔ enyin̄ ene éfakari. Babhak maknkay tontó.

¹² Píta aghɔ nɔkɔ ndũ böbhɔ bákàp bhɔ, arem ntá yap be, “Bõma, bo Israel, ndaká yi bãchí maknkay, mãmkrɔkɔ nɔkɔ bhɛsɛ enyu eyɔ? Bákaysi be chi

ndũ betan ebhesé kě yí ákò néne ké? Ne puyě chi be séchày Mandem tontó.

¹³ Mandem bachĩmbi bhese, Mandem Abraham ne Aisek ne Jekóp ke achye mũbetok ywi Yesu kenókó. Achyé yi kenókó yěndu be bãrèm nyaka be bãbhiki bhəŋ yěnyih beka ne yi mpok Páilet áyàn beferre yi amə. Bäsót yi bãchyé ntá bōbati Rom be mángwáy.

¹⁴ Yesu achí nyaka nyáná ne chak besí Mandem, Yě nə be keka be Páilet ándó yi andək. Bãrèm be Páilet ándó chí ngwayti bho andək.

¹⁵ Băkú bawáy yi mmu áchyè nepém. Ke Mandem akə yi apetnsem ndũ nepém. Besé séghó ne amík enyih ene efakari.

¹⁶ Yesu ke ákú mbéntí ne áfáté. Enyih ene băghó ne ené bãríní be efakari, menkem béchí enyu yə mbənyune sésíkí nti ne yi. Chí ndu sésíkí nti ne yí ke ékə mbéntí ne áfáté kperer mbə enyũ bē mankem băghó.

¹⁷ “Bōma, néne ndíní ká bé be ne bō batí bheka bãchí nyaka chi amem ejuri beyih enyih ene băkú ntá Yesu.

¹⁸ Ke enyih ene Mandem ákú baremé kepinti bhi băghátí bo tesáy be, Mpereme Mandem afyé nyaka barier be ätò, abhəŋ beghə esəŋəri, Mandem akə yə efu tetep.” Tík yé ka nsem ndũ bebú ebheka, mámpetnsem ntá Mandem, be yi amfonori bebú ebheka.

¹⁹ Mbák mänkə enyu yə, Acha äkə māmboŋ mpok neywēmēt ndũ befóŋó ebheka,

²⁰ antó be Mpereme yi afyé nyaka barier be ätò be ambak Mpereme yeka.

21 Yí wu chi Yesu mmu ábhónó bebhak amfay ne Mandem kpáte mpok ane yi ákù menyìḡ menkem ménjìbhírì méndɔp bekɔ. Baremé kep̃inti Mandem mánán bárem tentep be chɔḡ émbak enyu yɔ.

22 Moses arem nyaka be, “Chɔḡ Mandem Acha antó be ndemekep̃inti ywi mbɔ enyũ yi ato me. Ne chɔḡ yi ambak mmu yweka amɔt ne bãbhɔḡ bekũ yěntiki enyìḡ ene yi ághàti bhe mánkũ.

23 Ne chɔḡ embak be yě agha ane apu ghok ndemekep̃inti wu, báfap yi ne bɔ Mandem, mangway.

24 Samuel ne baremé kep̃inti abhen báfú yi ansem, mankem bárem nyaka nkwó ɛti menyìḡ maknkay ebhén bэфàkari manywɔp ané echɔḡ.

25 Menyìḡ ébhen baremé kep̃inti bárémé menkem béyìḡi bhe. Ne nku ane Mandem ányú nyaka ne bachĩmbi bheka, ányu ne be nkwó, mbɔnyune arem nyaka ntá Abraham be, ‘Chɔḡ mfúét ntá bebhárébhɔ bhe níjet manérékeré mmik ankem.’

26 Ɛti yɔ ke echi be Mandem ayap nyaka mübetok ywi, ayambi átó yi chi ntá yeka bé ánjét be ndũ ákù be mandó nepém bebú eneka.”

4

Píta ne Jɔn besí echémé bo batí etɔk

1 Ené Píta ne Jɔn bágghàti bo menyìḡ enyu yɔ, mbɔk bachiákap Mandem ne münti babhabheri ekerákap ne mbɔk bɔnkwo Sádusi bátwó ntá yap.

2 Bati ábé bhɔ mbɔnyune Píta ne Jɔn bátɔḡ mángati nɔkɔ bo bé Yesu apetnsem ndũ nepém betɔḡ be chɔḡ bawú mámpetsem ndũ nepém.

³ Bákém Píta ne Jǝn bárók báfe, ne tǝndu beku menaŋ bégháká nyaka, barɔ bhɔ are te ntinywɔp.

⁴ Yě nɔ, beyǎ bo abhen bághókó enyiŋ ene Píta ne Jǝn bághátí bhɔ, mánóko. Mpǎy bakoŋo Yesu mankem akó aghaka mbɔ nká etay.

⁵ Néyí nókó, bakemé etɔk ne bǝ batí bo Israel, ne batɔŋ ebhé Mandem bákém echeme amem etɔk Yerúsalem.

⁶ Anas mǝngɔ bachiǎkap Mandem, ne Káyfas, ne Jǝn, ne Aleksánda, ne bǝneréket mǝngɔ bachiǎkap báchem ne bhɔ.

⁷ Básót Píta ne Jǝn bákɛ bó báte besí bhap, bábhèp ye bhɔ be, “Ndu nnyén agha bákɛ mɛnyiŋ ebhen? Agha áchyé bhe betan bekɛ bhɔ?”

⁸ Ndǝ betan Efójó Bedyere, Píta akeme bhó be, “Bě bakemé etɔk ne bǝ batí etɔk,

⁹ mbák bábhèp bhese echɔŋ ɛti berǎ ebhen sékú ntá mbéntí-ne, ne enyǔ éfákárí ke yi ǎtan,

¹⁰ Bě mankem ne bo Israel mankem diŋí ká be chí Yesu Kristo mmu Násáret ke ákú mmǔ-ne atana. Yí mmu bágó ndǝ ekotákátí, kě Mandem akɛ yí apɛnsem ndǝ nepém, ndǝ betan ebhi kě bǎghó mmǔ-ne áté be besí kperɛp.

¹¹ Nkúbhé Yesu kě Ɛkátí Mandem érèm ɛti yi bé: ‘Ntay enén bě baté beket bǎbyáká, nó ke néróbhé ekwap ené ékémé eket.’

¹² Ndiere yí ke ákway bepeme bhese. Mmu achak apú fá amik ane Mandem achye be ampeme bhese.”

¹³ Bo echemé bǝ batí etɔk bǎghó netanǎnti Píta ne Jǝn ndǝ bǎrèm kepi kebɔŋ becháy ne ndǝ bǎghó nkwo bé bɔPíta bǎchí chí ndéndemé bhɔ, ne be bɔ bábhíkí ghɔk ekátí, bábhák maknkay. Ke bǎghó be bɔPíta mánánj bákò nyaka ne Yesu.

14 Ne ndu bághó mbéntí ane bákú yi atanja nepak Píta ne Jǝn, manyu áchók bhə.

15 Eká bátén kpík bó nefi. Bábho besokori mámbəbhe nəkə batí be,

16 “Chəj sənka yi ne böbhén? Bö mankem fá etək Yerúsalem baghə eremé enyinjí maknkay ené bó bákú ne sépú kway betanja.

17 Ke ndu bekə be mbok ane áképerə taka etək, sébhəj beya böbhen batú be báképerə rem yənyinj ntá mmu ndü nnyén Yesu.”

18 Bábhíj yə bhə bápətnsem amem áchá. Básémti bhó be baképerə rem ne baképerə tón yənyinj ndü nnyén Yesu.

19 Ke Píta ne Jǝn bákéme bhə be, “Bě babhəj bəp ká mməet eyeka ndak ane. Enyinj ene échí chak besí Mandem chi ené? Béghok bhe ke chi beghok Mandem?”

20 Sépú kwáy berə berem ěti menyinj ebhen séghó ne amík ne séghók ne batú.”

21 Nkwə echeme böbati etək bapet básémtí nókó bhə, báferə bhə amə. Bó kebhəj mbi betemsi bəPíta mbənyune bö mankem bákàka nyaka Mandem ndü enyinj ene efakari.

22 Ne mamié mbéntí wu acha nyaka besa bəpay.

Bakonjo Yesu mánikməet be Mandem anchye bhə netajánti

23 Báféré nəkə Píta ne Jǝn amə, bápətnsem ntá batí bönkwo Yesu, baghati bhə enyinj ene böbatí ekerákap Mandem ne böbati etək bárémé ntá yap.

24 Bakonjo Yesu bághókó nókó nə, bó mankem babho menikməet ntá Mandem mándeme nəkə be;

“Eta, wə achí Acha, wə ke óghókó mfay ne mmik, ne manyén ne menyin menkem ebhen béchí are.

²⁵ Wə ke ókú nyaka be mübetok ywe Mfə Debhít, chi-mbi ywesé, ándem ndü betan Efónó Bedyere be: ‘Ndaká yí bo abhen bápú bo Israel bábènti ne wə Mandem?

Ndaká yí böbhen bátè beyu ebhen bebhiki bhəŋ ntí ne nnet?

²⁶ Bafə mmik bátəŋtí mmuet ménu nenu, böbatí etək báchem nebhuet amət, báte eyu menu ne Mandem Acha ne Mpreme yí afyé nyaka bariəp be ätò.’

²⁷ “Hérəd ne Póntios Páilet báchem ne bo Israel ne mbək bo abhen bápú bo Israel fá amem Yerúsalem, báte eyu antí Yesu mmü betok ywe ane achi nyájá.

²⁸ Báchém beka yəntiki enyin ene ónán óbhúré nyaka be chəŋ émfakari.

²⁹ Acha, ghó ye ndü bápà bhesε. Ka be bhesé bö betok abhe, séngátí nókó bho Eyəŋ eyε ne netanánti nenkem.

³⁰ Chié bhesε betan bebú bömame, ne betəŋ berinjí maknkay ne beka menyinjí maknkay ndü nnyén mübetok ywe Yesu, mmu achi nyájá.”

³¹ Mánájá nókó menikmuet, nebhuet ane bö bachi are anyikisi. Efónó Bedyere abhak ne bhə tontó akə bábhó beghati Eyəŋ Mandem kebəŋ becháy.

Bakoŋo Yesu bábhak ndü nsoŋ amət ndü menyin menkem

³² Nkwó bo abhen mánókó Yesu bábhón ntí némət ne nkaysi amət. Yə mmu wap akε rem be menyin ebhi béchí chí ndiere ntá yi aywintí. Enyin yəntiki mmu ebhak enyin eyap mankem.

³³ Bõnto Yesu b́aré ghati bo ne betan ebhap menkem be Yesu Acha apetnsem ndũ nepém, ne berĩndu Mandem bebhak ne bõ mankem tontó.

³⁴ Yě mmu wap abhiki chép nyaka enyiŋ mbonyune abhen bábhónó bakĩ ne yě chi beket, b́atĩ nyaka menyiŋ ebhõ mántwõ ne nkáp

³⁵ mámbure besĩ bõnto, ne bõ mánkõre nkáp wu bekoŋo nté ane yěntiki mmu wap.

³⁶ Enyu yõ kě mmũ ane áká nnyén be Joséf akũ nyaka. Abhak mmu nneréket Lévi ne mmu etak Sáypros. Bõnto Yesu b́ádú yĩ nnyén bé Banábas, nó chí, “Mmũ ane afyé bo nti.”

³⁷ Abhõŋ nyaka nki, atí wú, atwó ne nkáp, abhure besĩ bõnto Yesu.

5

Ananias ne Safira

¹ Ke ewak emot, mmũ ane aka nnyén be Ananias ne ngoré aywi Safira b́atĩ nebháérémik.

² Ananias abhese mbok nkáp ansem. Ngoré aywi arinji be yi akũ nõ. Asot ané áróbhé arak abhure besĩ bõnto Yesu.

³ Ke Píta abhep yi be, “Ananias, ndaká yĩ óró Satan ánkó wó antĩ be ónsé nsé ntá Efónó Bedyere ne ɔrõ mbok nkáp ane ótĩ mmik ansem?”

⁴ Mpok óbhíkĩ re tí yó, mmik achi nyaka chi ayɛ. Ne mpok ótĩ yó nkáp abhak chi aywe. Ndaká yĩ akaysi beku ene enyiŋ enyiŋ? Ɔsensé chi ntá Mandem, puyě ntá nkwǎ!”

⁵ Nεghók Ananias ághókó beyõŋ ebhen, akwén amik agú. Beyǎ becháy békem yěntiki mmu ane ághoko ndak ane.

⁶ Besak báchwe, mánép yi ne nden, bápókò, baròk babhemε.

⁷ Εφαιρέ νόκό mbò maηòk nywòp arat, ngoré Ananías achwe anywòp, yi kerinjì enyinjì ene efakari.

⁸ Píta abhép yi be, “Ghatí me tetep, nkáp ankem ané wò ne nném aywe bǎtí mmik ne?” Akeme be, “Eε, yinjì wu ankem nò.”

⁹ Píta arem be, “Ná wò ne nném aywe bǎká eyòη émòt memò Εφόό Mandem Acha enyü eyò? Ghok! Bo abhen bábhémé nném aywe, bǎchi afò ambinywòp, ne chòη mampòkò wò nkwo.”

¹⁰ Témté wu, Safira akwén bekak Píta agú. Besak báchwé νόκό bǎghó be agu, bápòkò bafu baròk babhemε kekwoτ ne nném.

¹¹ Beyǎ becháy bekem bǝnkwo Yesu mankem ne yǝntiki mmu achak ane aghoko enyinjì ene efakari.

Bǝnto Yesu bǎkà beyǎ menyinjì maknkay

¹² Bǝnto Yesu báre kù beyǎ menyinjì maknkay bechak besí bo ndü betan Mandem. Báre chem nebhæet amòt amem nebhæet ekerákap ane bábhìnjì nyaka be Acha Sólomon.

¹³ Yǝ mmu achak kechem ne bhò ãti becháy, ke bo báre chyè bhò kenókó.

¹⁴ Ne beyǎ bo, baghòré ne babhakanem, bǎré noko, manchem nòkò mmæet ne nkwo Yesu.

¹⁵ ãti menyinjì maknkay ebhen bǝnto bǎkà, bo bǎré pòkò bǝmame mámbære nòkò nepaká mbi, mbòk ndu bekók, bachak ndu bǝsak, bé Píta aperé fæet ndikandi ywi ánkwen mbòk ayap amæet.

¹⁶ Beyǎ bo bare fu ndü bǝbetòk abhen bachí kekwoτ ne Yerúsalem, mándòkò nòkò ne bǝmame,

ne abhén befónó bebúbēbē bésòhəri bhə. Bə mankem batan.

Bōbati etək bare chye bōnto Yesu beyä esəhəri

¹⁷ Ke mūngo bachiäkap ne bō mankem abhen bachi ne yi, nə chi bōnkwə Sádusi, bábhónə beyä mpap amík.

¹⁸ Bákém bōnto báfyé ekerékenəh.

¹⁹ Ke ángel Mandem atwó ne beti, anene babhinywəp ekerékenəh, asot bó báfú, arem be

²⁰ “Dók ká amem ekerákap Mandem, mǎnte, mǎngati bo yěntiki enyih ěti nepém nekə enen.”

²¹ Néyí nókó, bárovk bachwe amem ekerákap Mandem bábhó betəh bo mbə enyū ángel aghati bhə.

Mūngo bachiäkap ne nkwo ywi bábhinjə bōbati etək Israel mankem, bákém echeme, bachye eyəh be mandók mamfere bōnto ekerékenəh mantwə ne bhə.

²² Babhabheri abhen ekerákap báchwóp are, keghə bhə. Bápətnsem ne eyəh be,

²³ “Sérəh, seghə babhinywəp femfé, ne babhabheri nefi téé, ke sénéne nókó babhinywəp, sebhiki ghó yě mmu amem.”

²⁴ Mūnti babhabheri ekerákap Mandem ne bō batí bachiäkap baghoko nəkə nə, batí átáka bhə amem, bare bher mməet eyap enyih ene efakari ne bōnto Yesu.

²⁵ Ebhiki tat, mmu amət achwe aghati bhə be, “Ghók ká, bo abhen báfé ekerékenəh éyu, báchí awu amem ekerákap téé bátəh bo.”

26 Mũnti babhabheri ekerákap ne bõbhi bárøk basõt bõnto, ke báke tøk bó awõ amuet ndũ báchàÿ be bo báké temti bó ne batay mangway.

27 Bápéré nókó ne bhõ, bakũ bõ baté besí echeme bõbati etøk. Mũngo bachiákap abhép bó be

28 “Séyep be batu be báké pere rem yěnyin ndũ nnyén mmũ-ne? Yě nõ, bäták mbok Yesu amem Yerúsalem nkem ne bãyàñ bekũ embak be besé ke séká báwáy yi.”

29 Píta ne bõnto Yesu mankem bakeme be, “Sébhõñ beghok chi Mandem, puyě nkwañwan.

30 Mandem bachĩmbi bhesé akũ Yesu mmu báwáy ndu bago yi ndu ekotákátí ampetnsem ndu nepém.

31 Mandem akósi yí amfay, afyé ndũ nebhuet kenókó be ambak Mũntí ne Mpepe, bé ánchyé bo Israel mbi betiknsem ndũ bebá bhap Mandem amfonori bhõ.

32 Séghàti bo menyin ebhén séghó ne amík mbõ batísie, ne Efójó Bedyere mmu Mandem achyé ntá bo abhen bághòk yi achi ntísie nkwo.”

33 Bõ echeme bõbati etøk bághókó nókó nõ, bati ábe bhõ tontó. Bábho beyan mbi ndu béway bõnto Yesu.

34 Ke mũnkwo Fárisi amõt, ane áká nnyén be Gamáliel, abhak aré. Abhak mmu echemé bõ batí amõt nkwo ne ntõñ ebhé Mandem. Bõ mankem báchyè nyaka yi kenókó. Afate achye eyõñ be mánten kpik bõnto Yesu nefi.

35 Arem ye ntá bõbati etøk be, “Bo Israel, sõt ka mpok ndũ enyin ené bákáysi bekũ ne bõbhen.

36 Diñí ká be Tiódas árèm nyaka be yi achi nném mmu. Bõ mbõ batí besã esa (400) babhak bákoño

bhi. Báwáy nókó yi, bakoŋo bhi bhə bātáka, nsónó eyi amay.

³⁷ Ɛtáré nókó, Júdas mmu Gálili nkwə afú mpok básòt mpáy bho. Aya mbək bho béré koŋo yí. Yi nkwə agú, ne beyă bo abhen bákòŋo nyaka yi bātáka.

³⁸ Béyini ye ndak ane, nchí ghati beka be mändó bōbhen, báké kə bhó yěnyin. Mbák nkaysi-ne, ne menyin ebhen bə batí bekə befu chí ntá nkwă, chəŋ mánkwen.

³⁹ Kə mbák befu chi ntá Mandem, bǎpú kway bechyet bhə mbi. Bǎkway mbəŋ beghə be mánù chí ne Mandem!”

⁴⁰ Bábhíni nókó ye bōnto Yesu, baden bə, básémti bhə be báképerε rem yěnyin ndu nnyén Yesu, barə bə mándók.

⁴¹ Bōnto báfú bārə echeme bōbati etək bárovk ne maŋák mbonyune Mandem aghə be bə bakway bo abhen bábhəŋ keyóré ɛti nnyén Yesu.

⁴² Bə kerə betəŋ ne bégháti bo Mbok Ndíndí be Yesu chi Mperε Mandem afyé nyaka bariεp be áto. Báre kə nə yěntiki nywəp amem ekerákap Mandem ne amem beket ebhap.

6

Báyáp bōbati tándramət be mánkwák bōnto Yesu

¹ Mpok yə, bakoŋo Yesu báre yá mándəkə nəkə chi ambi. Bétáná békwen. Bo Israel abhen bārəm eyəŋ Grik nkwə béré nywinti be abhen bārəm chi ndiere eyəŋ bo Israel bákòre menyin yěntiki ewak kefyé ntí ndu bechye mánkwésé bhap.

² Εκα bönto Yesu batí byó ne apay bábhiñi nkwo bakono Yesu bárem be, “Ερύ chak be sendo beghati bho Eyoñ Mandem, séndobhe tan chi baraká nenyé.

³ Bõma, yap ye ka böbati tándramot. Bábhoñ bebhak bo abhen bo bárèm eríí ãti yap, mámbak bo abhen Efónó Bedyere achi ne bhõ sayri, ne mámbak barinjadak. Yap ka bhó. Sékway bechye bhõ betik ebhen.

⁴ Mbák echí nó, chõñ sémbõñ mpok bechye mmæt ndü nenikímmæt, ne ndu béghati bho Mbok Ndíndí ne ndu bétõñ Eyoñ Mandem.”

⁵ Bönkwo mankem bábhoñ manjak ãti enyih ene bönto bareme. Báýap Stífin mmu amot ane abhoñõ neka ne Yesu tontó ne Efónó Bedyere achi nyaka ne yi mpoknkem. Báýap Filip nkwo, ne Prokórõs, ne Nikanó, ne Tímøn, ne Paménas, ne Níkolos, kenkõ ane áfú nyaka Antiok. Anáh áchyè nyaka Mandem kenókó mbõ enyü bo Israel bákõ ke ánoke Yesu.

⁶ Básot bhõ besí bönto Yesu. Bönto mánikmmæt manyáña bó amõ anti.

⁷ Eyoñ Mandem ére go endok nõkõ chi ambi, ne mpáy bakono Yesu ayá tontó amem etok Yerúsalem. Beyã bachiakap Mandem nkwo báre noko Mbok Ndíndí.

Bákém Stífin

⁸ Stífin chí mmu ane Mandem átõñ beyã berindu, achye yí beyã betan. Stífin akõ berem menyiní maknkay ne átõñ berin besí bo.

⁹ Mbok bo báfate bábho bekem epítí ne yi. Bábhak bö ekeré nenikímmetí ene bo abhen báféré ndü kesem. Enyu eyõ ke bábhiñi nyaka yo. Bábhak bo Israel abhen bafu Síren ne mmu Aleksánda.

Bóbhə ne bo Israel bachak abhen bafu atú Silísha ne Esia bare kem epúítí ne Stífin.

¹⁰ Ke bə kekway bekeme enyih ene yi árémé ne neriñindak enen Efónó Bedyere achye yi.

¹¹ Bákú bo mámpu be bághok ndŭ yi árèm ebábɛ ɛti Moses ne ɛti Mandem.

¹² Enyu yə kě mányikisí batí bŏ batí etək amem, ne batí batəŋ ebhé Mandem, ne batí bŏ mankem. Bákém ye Stífin barək besí echeme bŏ batí etək ne yi.

¹³ Bátwó ne batísye ákwáré abhen bárémé be, “Mmŭ-ne apú rə berem ebábɛ mpoknkem ɛti ekerákap Mandem ywesé ne ne ɛti ebhé Moses.

¹⁴ Séghok ndŭ yi árèm be chəŋ Yesu Mmŭ Násáret wu amokoti ekerákap Mandem ene, ne angupsi bepiŋ etək ebhen Moses aró ntá yese.”

¹⁵ Bŏ mankem abhen báchí amem ekeré manyé chəkə, batep Stífin amík amuet, bághó bé besí bhi béyibhiri berəbhe ghə chi mbə ebhén ángel Mandem.

7

Ke pi ekén Stífin árémé besí batəŋá manyé

¹ Mŭngo bachiákap Mandem abhép Stífin be “Echi tetep be okɛ barak ane bárèm nə be okɛ?”

² Stífin akeme be, “Bə má ne bəta, ghók ka me! Mandem betəŋ menkem abhesi nyaka ntá chi-mbi aywesé Abraham mpok yi achi atú Mesopotemia ke árəŋ etək Haran,

³ arem ntá yi be, ‘Fă etək eye, dŏ nneréket aywe dók atú ane métəŋ chəŋ wə.’

⁴ Abraham afa ye atú bo Cháldia wu, arək achəkə etək Háran. Etayi ágú nókó, Mandem akə yi afa aré atwó ndü mmik ane bächí aré echəŋ.

⁵ Abraham abhak fá, yě nə, Mandem kechye yí yě chí mónεbhúéré mmik. Afyé chí bariεp béchye mmik ntá yi ne ntá bebharébhə bhi yěndu yi abhiki bhəŋ nyaka mmó.

⁶ Mandem arək ambi béghati yi be: ‘Chəŋ bebharébhə bhe mámbak mankə amem etək bə bachak. Bə bhə mambəre bhə ndu kesem, mánychye nəkə bhə beyă esəŋəri ndu mamié besă esa.

⁷ Ke chəŋ nchyé ntémsí ntá bə etək ené bə bátòk. Ne ansem mpok, chəŋ mámfə mántwə, mánychyé nəkə me kenókó fá.’

⁸ Mandem anyú ye nku ne Abraham. Eriŋí nku yə ebhak nesiép ane básiep bəbabhakanem. Abraham abhé nókó ye Aisek, asiép yi mpok yi ágháká manywəp ánen. Aisek ábhé Jekóp, Jekóp abhak chi ntá bə bati byo ne apay abhen bächí nyaka bachímbi maneréket bo Israel.

⁹ “Bachímbi bhə bábhón mpabhamík ne mómáyap Joséf. Bátisí yi mbə nsem ntá bakšsie, Bó bárók etək Ijip ne yi. Ke Mandem abhak ne yi,

¹⁰ afeɾe yí ndü besəŋəri ebhi menkem, atón yi beríndu, ne achyé yi neríŋíndak besí Mfə Ijip. Mfə Ijip achye yi betəŋ amfáy etək Ijip enkem, ne eket eyi enkem.

¹¹ Ansem mpok, nsay akwén etək Ijip enkem ne etək Kánän. Ekə esəŋəri eya echa. Bachímbi bhese kekway bebhəŋ nenyie.

¹² Jekóp ághókó nókó ye be nenyíé nechi Ijip, ató bachi bhese aré. Ebhak ndəŋ ane mbi ane bó bárónó Ijip.

13 Nερώη ανε bó bárηη aré ndηη ενέ ejwi έpáy, Joséf akα bōmayi bárηη yí, ne Mfō Ijip arηη nneréket Joséf.

14 Joséf ató ye bábhηη étáyι Jekóp ne bōneréket ywi mankem, batí besa bérát nsem neku.

15 Jekóp arək etək Ijip ne nneréket ywi ankem. Abhak aré te mpok ane yi ágú ne bōbhi bo bachi bachĩmbi bhese.

16 Bápókó yi bápεtsem Shékem, bábhéme ndū nnem enen Abraham ákú nyaka ntá bō Hamō amem etək Shékem ne nkáp sílbhá.

17 “Mpok ane Mandem abhēη bεkα bariεp amem yi afyé nyaka ne Abraham aghaka nəkō kekwoτ, mpáy bo Israel abhen bachi Ijip bεpet baya tontó.

18 Ebhak enyu yō kpatε mmu achak abhak Mfō Ijip ane abhiki rηη nyaka Joséf.

19 Mfō wú achye bō bhese beyă esηōri, akα bōtayese mándó bōbhap nefi mángu.

20 “Mpok yō ke bábhé Moses. Arí tontó ne Mandem akōη yi. Máne yí eket εtayι ndū batan árát.

21 Báro nókó yi nefi, mmó Mfō Ijip ane ngōré, asōt yi mbō móywi, ane yi.

22 Bátōη yí nerηη kεpι bo Ijip nenkem, ágó abhak erítι ndεme kεpι ne nném mmu ndu menyηη ebhen yi ákà.

23 “Agháká nókó mamié besa bépáy, nkaysi atwó yi anti be ándók ángó bōmayi, bo Israel.

24 Aghó nókó ndū mmu Ijip ádèn mmu Israel amōt, arək bekwak yi. Akεme kémbé, kpát awáy mmu Ijip wu.

25 Moses akaysi be böbhi báriņi bé Mandem ke átó yi ámféré bhó ndũ esəŋəri, ke bó kerinji enyu eyə.

26 Néyí nókó, arək atemeri ndu böbhi, bo Israel bati apay mánù. Achwe bekə bə mambak eyəŋ émət, arem be, ‘Ghók ká, bächí bə mmu amət, ndaká yí mánù ne bati?’

27 Ke ane áyán nti mpay, apuri Moses, abhép yí be, ‘Agha ákú wə mfə ne ntaŋá manyé yesé?’

28 Ɔyàn béway me mbə enyu ówáy mmu Ijip éyú?’

29 Moses ághókó nókó nə, abhé arək achəkə etək Mídia. Aré ke yi ábháy ngərə abhón bə babhakanem bati apay.

30 “Éfúéré nókó mamié besa bepay, ángel Mandem abhesi ntá yi amem baso, kekəwət Njie Sináy. Angel wu abhak amem ngó ane ádù ndũ mónək amət ane ágò ebhi.

31 Enyinj ene Moses ághó ekə yi abhak maknkay. Ne nerəŋ yi árəŋ kekəwət beyinji, aghók Eyəŋ Mandem Acha ndu érəm be,

32 ‘Mme ke nchí Mandem bachĩmbi bhəka, Mandem Abraham, Mandem Aisek, ne Mandem Jekóp.’ Nékónó nékém Moses, afeře amík are.

33 Mandem Acha arem ye ntá yi be, ‘Fere nkəwəbhánya eyə bekak, mbənyune nebhúérémik ane été nə are achi nyáná.

34 Ngə besəŋəri ebhen böbha bábhəŋ amem etək Ijip ne ngók nedĩ kebħə enap, ne nsep ntwə befeře bhó ndũ esəŋəri eyə. Twó yé, chəŋ ntó wə Ijip.’

35 “Stífin arək ambi berem be, nkúbhé Moses ane bábhíkí ka nyaka beghok yi, ne babhep yi be, ‘Agha ákú wə mfə ne ntaŋá manyé ntá yesé?’ Mandem afuət ntá ángel ane abhesi ntá yi ndu mónək beghati

yi be ándók ámbák mũnti wap ne mmu ane áfere bhə ndu esəŋəri.

36 Moses akə menyinjí maknkay, ne atón berinj ebhen bétónó betan Mandem amem etək Ijip. Afere bo Israel aré, akə báfuét ndũ Manyu Chu, ne amem baso ndũ mamié besa bəpay.

37 Nkúbhé Moses-ne árémé nyaka ntá bo Israel be, ‘Chəŋ Mandem anchye bhe ndemekerpinti achak ane áfũ ndu nkwo yeka mbə enyũ achye me ntá yeka.’

38 Yí Moses ke achi nyaka néntí bachĩmbi bhese ne ángel Mandem amem baso. Mpok yo, ángel Mandem árém kepi ntá yi ndu Njie Sináy, akə yi arinj menyinj ebhen Mandem áyàn yí ankə sendinjí, nó chí Eyəŋ Mandem ene échí tetep mpoknkem.

39 “Ke bachĩmbi bhese keka beghok yi. Bápuri yi baten nepak, ke bápétnsem Ijip amem batí-yap.

40 Ekú barem ntá Arən be, ‘Ghokó bəmandem ntá yese, be mandəkə nəkə bhese ambi. Mbák chi Moses mmu áféré bhese etək Ijip, sebhiki rinj enyinj ene efakari ne yi.’

41 Bághóko enyinj ene echi mbə mómpəŋ, bare chye yo akabhé nya, ne mányíé epa ěti enyinj ene baghoko ne amə.

42 Ke Mandem atiknsem ntá yap akpik arə bə mánchyè nəkə kenókó ntá mmok, ne ntan ne mambě mfay mbə bəmandem abhap, mbə enyu echi amem bekáti baremé kepinti be,

‘Bo Israel! Mpok ane bākò amem baso ndũ mamié besa bépáy, ntá yá kě bəwày nyaka nnya mánchyè nəkə akap ke?’

43 Bǎpɔkɔ nyaka étɛm ené mandɛm nsé anɛ áká nyén bɛ Mólɔk.

Nɛ nɛmbɛ ɛnɛn mandɛm nsé Ráfan.

Nɛ menyɪŋ ɛbhɛn bǎghókó ndu bɛchye bhɔ kɛnókó. Èti yɔ, chɔŋ mféré bɛ ntó ɛtɔk échák bɛfɛt Bábílɔn.'

44 “Stífin arɔk ambi bérémbɛ bɛ Bachĩmbi bhɛsé babhɔŋ nyaka étɛm amɛm baso ené étɔŋ bé Mandɛm achí nɛ bhɔ. Moses aghókó nyaka yɔ ébhák mbɔ ɛnyũ Mandɛm aghati yi, nɛ nkúbhé mbɔ ɛnyũ Mandɛm átɔŋ yi amfay Njie Sináy bɛ ɛbhɔŋ bɛbhak.

45 Anɛm mpok, bachĩmbi bhɛsé bárɔ yó ntá bɔbhɔp. Bápókó yó mpok bákò nɛ Jóshua. Mandɛm abók bo abhɛn báchí arɛ bɛsí bɔtayɛsɛ, basɔt mmik. Ètɛm ɛyɔ ébhák aré tɛ mpok anɛ Debhít achi mfɔ.

46 Mandɛm átɔŋ Debhít bɛrĩndu. Anikmɛt ntá Mandɛm Jekóp bɛ andɔ yi anté ɛkɛt ntá yi.

47 Sólomon kɛ áté ɛkɛt ɛyɔ ntá Mandɛm.

48 Yɛ nɔ, Mandɛm Acha apu chɔkɔ ndũ bɛkɛt ɛbhén bo bate nɛ amɔ. Èchí mbɔ ɛnyũ ndɛmɛkɛpĩnti árémé bɛ Mandɛm arɛm bɛ,

49 ‘Mfay chí ɛnókó kɛfɔ ɛya,

nɛ mmik chi ɛrwɔ ɛnɛ mɛsíki bɛkak arɛ.

Ntiki ɛnyũ ɛkɛt ókway bɛtɛ ntá ya?

nɛbhɛt anɛ mɛkwáy bɛywɛmɛt achí nɛ fá?

50 Pú amó ya kɛ ághókó menyɪŋ ɛbhɛn mɛnkɛm-ɛ?’

51 “Bérɔŋ ndũ ngwénti, Stífin arɛm bɛ, ‘Bé bo nɛtanánti, bé bo bǎpu noko Mandɛm nɛ bǎpú ghok ɛyɔŋ ɛyi. Bǎchet Èfónó Bedyɛrɛ mbi mbɔ bachĩmbi bhɛka.

52 Ntiki ndɛmɛkɛpĩnti bachĩmbi bhɛka bábhíkí chye ɛsɔŋɔri? Nɛ báwáy nyaka barémé kɛpĩnti Mandɛm abhɛn bárémé mbi mbi bɛ, Mmɔ bɛtok

ane achí chak besí Mandem ätwò. Yí wu ke bǎtí ne bǎwáy.

⁵³ Bě kě Moses ásóré ebhé Mandem ntá boángel achye ntá yeka, yě nɔ, bǎbhíkí bhæere yó.’ ”

Báwáy Stífin ne batay

⁵⁴ Bo echeme bǔ batí etək bǎghókó nɔkɔ menyin ebhen Stífin árème, bati ábé bɔ tontó, amík apėti anti.

⁵⁵ Ke Efónó Bedyere achi nyaka ne Stífin tontó. Ayon amík ayinɪ mfay, aghó bediéré Mandem, ne Yesu téé ndü nebhæet kenókó Mandem,

⁵⁶ Stífin arem be, “Ghók ka! Ngɔ ndü mánéné mbinywɔp etəkó mfay, Mmu ane áfú ntá Mandem abhak téé ndü nebhæet kenókó ebhe awónem Mandem.”

⁵⁷ Ke bǎbhó bebik řri, bǎchók batú ne amɔ, bádú bǎrók bákém yi.

⁵⁸ Báyá yi bǎfú etək ne yí, bátèmti yi ne betay bawáy. Bátisie betábhá bǎfére nkú mfámæet eyap, barɔ ntá esakámu amɔt be ambabheri nɔkɔ. Esakámu wu aka nnyén be Sǎl.

⁵⁹ Mpok bátèmti Stífin ne batay, anikmæet be, “Yesu Acha, sɔt Efónó eya!”

⁶⁰ Akwén atep mánén amík, arem ne eyon etanatan be, “Acha, fonori bhɔ bebú ebhap ebhen.” Arémé nókó nɔ, asebhæ.

8

¹ Sǎl abhak aré téé, aka bé eri mángwáy Stífin.

Sǎl are chyε bɔnkwɔ beyǎ nenyok

Bébhó ewak eyɔ, bǎré chyε nkɔwɔ Yesu abhen bǎchí Yerúsalem beyǎ nenyok. Ekɔ bó mankem

bábúé bataka atú etək Judéya ne átú Samária ankem. Erəp chi bōnto Yesu bóbhó amem etək Yerúsalem.

² Baway nəkə Stífin, mbək bo abhen báchyè Mandem kenókó bápókə yi bārók bábhéme, ne bádi yi tontó.

³ Mbák chi Səl, are yán mbi ménéme bōnkwə Yesu. Ekə abho béchwé eket ne eket anja nəkə abhen mánókó, baghərə ne babhakanem, amfyé nəkə ekerékenə.

Beyä bə-Samaria mánóko mpok Fílip aghati bə Mbok Ndíndí

⁴ Bakonə Yesu abhen bábúè bátáka mbankem báre kə mángati nəkə Mbok Ndíndí ěti Yesu.

⁵ Ané bábhinjə be Fílip arək etək égho atú Samária angati nəkə mbok ěti Mpeme Mandem afyé nyaka bariəp be ätò.

⁶ Akə menyinjí maknkay aré. Bo baghə nəkə nə, beyä bhap báre tá batú sayri ndu beghok menyinj ebhen yí árèm.

⁷ Befónó bebúbebu ebhén bésənjəri bo bére rə bhə mémbiki nəkə ne eyə etanatan. Beyä bo abhen bachi bhuré ne bakem bátan nkwo.

⁸ Ekə beyä manjak abhak ne bō etək eggho Samária eyə.

⁹ Mmúfú ane áká nnyén bé Símun achí nyaka etək eyə nkwo. Abhak múnjə. Anan ákə nyaka menyinj ebhə ndu erəri mpok, andeme nəkə bé yí achí etantí mmu. Bō Samária babhak maknkay béghə menyinj ebhen yi ákə.

¹⁰ Bə mankem, maném bo ne ndéndémé bho bare tá batú beghok menyinj ebhen yi ághàti bhə,

mándemε nəkɔ βε, “Mmũ-ne chi mmu Mandem anε bábhɪ̃ɪ βε Etantí mɛ.”

11 Barak mandem nsé anε yi ákù ndu εróri mpok, akɛ bo báre ta batú βεghók menyɪ̃ɪ ebhen yi árèm.

12 Fílip átɔwó nókó ne Mbok Ndíndí ɛti enyu Mandem abhak ne bõbhi mbɔ Mfɔ wap ne ɛti Yesu Kristo, baghɔré ne babhakanem bábhɔ ménóko mándəkɔ nəkɔ βε mánjwiti bhó.

13 Yě Símun nkɔwó anoko bájwítí yí. Bájwítí nókó yí, abhat mmɛet ne Fílip, ankoŋo nəkɔ yi yěntiki ebhak. Nyu arɔp yi fuu ɛti berεme menyɪ̃ɪ́ maknkay ebhén Fílip ákù, ne ɛti berɪ̃ɪ ebhén Mandem áfɛt ntá Fílip antɔɪ nəkɔ.

14 Bõnto abhen Yerúsalem bághoko nəkɔ βε bõ-Samaria mánoko Eyɔɪ Mandem, bátó Píta ne Jõn aré.

15 BɔPíta bachwɔp nəkɔ Samária, bare níkmɛet bé Efónó Bedyere ántwɔ ntá bo abhen mánóko Yesu.

16 Efónó Bedyere abhiki re twɔ nyaka ntá yě mmu wap. Yě nɔ, manaj bajwiti nyaka bhɔ ndũ nnyén Yesu Acha.

17 Píta ne Jõn mányáɲa amó antí bõbhen maníkmɛet, Efónó Bedyere atwó abhak ne bhɔ.

18 Símun ághó nókó bé Efónó Bedyere atwɔ achi ne bhó ndũ bõnto mányáɲá bɔ amɔ antí, aferε nkáp béchye bõnto,

19 arεm βε, “Kɛ ká menkwó mbõɲ betaj bé yě agha anε nyáɲá yi amó anti Efónó Bedyere ántwó ntá yi.”

20 Kε Píta akεme yi βε, “Eghori émpókó wó ne nkáp aywe! Okáysí bé ðkwáy béku akap Mandem ne nkáp na?”

21 Dìñí bé òbhíkí bhón yé enyìñ ndu betik ebhesé mbonyune nti ene népú chak besí Mandem.

22 Ndu echi nò, tík nsem ndũ nkaysi bebú ane achi wò anti ònikmuet ntá Mandem Acha. Ngufú chòñ amfonjori nkaysi ane achi wò anti.

23 Ngò bé òbhòñ epö mpabhamík ne ókwèn nsem anten bebú.”

24 Símun aghoko nòkò nò, akeme Píta ne Jòn be, “Bòta, ník ka Mandem mmuet òti ya bé yènyìñ émòt ene bàrémé éké fakari ne me.”

25 Mánáná nókó béghati bo mbok Yesu ne menyìñ ebhen yi akè ntá yap, bário bare petnsem Yerúsalem. Báre téé ndũ bóbètòk Samária mangati nòkò bo Mbok Ndíndí òti Yesu.

Mmu Etòpia anoko Yesu

26 Ké ángel Acha atwó arem ntá Fílíp be, “Faté sep ndũ esí mbi ane áfù Yerúsalem áròn Gása”.

27-28 Fílíp afate abho béròñ. Efákari bé mmũ Etòpia amòt ane afú Yerúsalem ndũ menikmuet ápetnsem etòk eyi amem ékàrik ene mpòñndík éyà. Abhak mũngo Etòpia ane baghaka ne yi ké akeme nyaka efiñí ekeré nkáp mbò mmu ane baghaka yi apu kway nyaka bechem ne bo abhen mfò ngòré * Mfò Etòpia wu aka nnyén be Kándas. Ené yí áchi amem ekarík eyi áròn, are pay ekáti ndemekerpinti Aisáya.

29 Efójó Bedyere aghati Fílíp be, “Dók awu kò nókó kékwót ne ekarík eyò.”

---

* **8:27-28** Mfò ngòré àkèm nyaka baraká kefò ntá móywi mmu bo básaré nyaka mbò mónyómok.

30 Fílip ajet arək kekʷət ne yó, aghók ndũ mmu wu ápàʷ ekáti ndemekepĩnti Aisáya. Abhép yí be, “᾿Bhəḥ nə neʷimem ndũ enyih ene ópàʷ?”

31 Mũngo Etōpia wu akeme be, “Měkwáy bejwimem ná ene yě mmu ábhíkí néne angati me?” Abhĩi ye Fílip ánkó ánychókó ne yí amem ékárík.

32-33 Enyih ene yi ápàʷ ndũ Ekáti Mandem ebhak bé: “Achí nyaka mbə ághóḡmən ane bakeme bárəḡ beʷay, mbə mónkwəmən ane báfère emene eyi, yě bebik yə kebik. Ake néne eyəḡ. Báyóre yi, batəḡ yi, bákprót nyé eni, bachye yi esəḡəri ndéndem. Agha ákway betəḡ be, Yiḡí mǝwa né, ene bákpróre nepém eni ambi ambi fá amik?”

34 Mũngo wu abhép Fílip be, “Etá, ghati mé, ndemekepĩnti asĩḡ enyih ene yi árəm nó ěti agha? Arəm nə chí ěti mmu áchák ke ěti mməet eyi?”

35 Fílip abho ndũ nebhəet ekáti Aisáya wu agháti mũngo Etōpia Mbok Ndíndí Yesu.

36 Báre kə mándəkə nəkə. Bágháká nókó ndũ nebhəet ane manyiep achi, arəm ntá Fílip be, “Yiḡí manyiep. Ntí achí ane bábhiki bhóḡ bejwiti me?”

37 [Fílip akeme yí be, “Mbák ósíki nti ene nenkem ne Yesu, měkwáy bejwiti wə.” Mmũ wu akeme yí bé “Nnókó be Yesu Kristo chí Mmə Mandem.”]

38 Mũngo wu achye ye eyəḡ bé mánkə ékárík énté. Eté nókó, bó ne Fílip básep báchwe anyén, Fílip ajwiti yí.

39 Báfú nókó anyén, Efónó Bedyere aferé Fílip aré, mũngo Etōpia wu kepeere ghó yi. Yě nə, arək ambi ne nekə eni ne maḡák.

40 Fílip ápéere yiḡi arəp chí etək Asótus. Abho

béghati Mbok Ndíndí arɛ. Arɔk ambi békɛ nɔ ndu bǒbɛtɔk mankɛm abhɛn báchi ambi kpátɛ mpok yi aghaka Seséria.

9

*Sǎl ayibhiri abho bekoŋo Yesu
(Bk 22.6-16, 26.12-18)*

¹ Mpok eyɔ nkɛm, Sǎl arɔk ambi bepa be yi abhɔŋ be way bakoŋo Yesu. Arɔk ntá mǔngo bachiákap Mandɛm,

² aghati yi be anchye yi bekáti ebhén béchye yi betan berɔŋ Damáskɔs ndu bekeré neníkímɛet bo Israel bé mbák ángó bakoŋo Mbi Yesu aré, ankwáy békémti bhó, baghɔré ne babhakanɛm, angwót, andɔk Yerúsalem ne bhó.

³ Sǎl afa ye are rɔŋ. Agháká nókó kék wót ne Damáskɔs, bedíéré befú amfay témchok besɛp békáp yi.

⁴ Sǎl akwén amík, aghók eyɔŋ ené ébhèp yi be, “Sǎl, Sǎl, ndaká yí óchye mè nenyok?”

⁵ Sǎl akɛmɛ be, “Acha, chí wɔ agha?” Eyɔŋ eyɔ ékémɛ yí be, “Mmɛ Yesu ke ókòŋo gbɔkɔgbɔkɔ onchye nɔkɔ nenyok.

⁶ Ke faté, dók amɛm etɔk egho. Chɔŋ mángati wó aré enyɔŋ ene óbhóŋó békɛ.”

⁷ Bǒ abhɛn bákò nyaka ne Sǎl, bághók eyɔŋ eyɔ, ke bɔ keghɔ yé mmú. Báte manyu chochok.

⁸ Sǎl afate amík, anɛnɛ amík, ke yi kek wáy beghɔ mban. Bákém yi ndu awɔ, baya barɔk etɔk Damáskɔs.

⁹ Abhak aré ndü manywɔp árát, yi kek wáy beghɔ mban. Mpok yɔ nkɛm yi kenye nenyíé, yé nyɔŋ yi ke nyu.

10 Nkonjo Yesu amot achi nyaka Damáskos ane áká nnyén bé Ananías. Aghó kenó amík antífú ndu Yesu Acha abhiji yí be, “Ananías.” Aka arem be, “Acha, ghó mé ne.”

11 Acha aghati yi be, “Faté dók ndu nkongò-etok ané bábhiji bé Téé. Onán onchwop ndü eket Júdas bép mmu Tásos ane áká nnyén bé Söl. Achí aré anikmuet.

12 Ne ndü kenó amík antí fúú, aghó mmu ane bábhiji bé Ananías, ndu áchwé anywóp. Anyaṅa amo anti ywi bé ámpet ankway begho mbanj.”

13 Ananías akeme be, “Acha, beyä bo bághátí me mbok Söl wu ne bebéptí menyij ebhen yi ákú ntá böbhe awu Yerúsalem.

14 Böbatí bachiákap Mandem báchyé yí betanj, ne atwò fá chi békemti böbhe.”

15 Ke Yesu Acha aghati yi be, “Dók mbonyune njap yí ámbák mübetik awa, bé ándok ángati bo abhen bápú bo Israel, ne bafò bhap, ne bo Israel éti eya.

16 Chonj membənj ntənj yí esənjəri enkem ené yí ábhónó begho éti ya.”

17 Ananías aró ye arək áchwé amem eket ené Söl áchi are. Anyaṅa yí amo antí arem be, “Söl, manó, mbənj Yesu Acha mmu abhésí ntá ye ankənjəmbi mpok ótwò fá, ke átó mé nká ómpet óngó mbanj ne bé Efónó Bedyere ambak ne wə.”

18 Témté wu ebhak ntá Söl mbə be menyij mbə befabhé nsi befu yí amík bekwenti. Apet abho begho mbanj. Afate ye arək bájwíti yi.

19 Anyíé nenyíé betanj ebhi bépətnsem.

Söl abho béghátí mbok Yesu etok Damáskos

Səl abhak Damáskos ne bakoŋo Yesu ndu mpäy manywəp.

²⁰ Abho ye bérón ndü bekeré nenikímæet bo Israel témté angati nəkə bo ěti Yesu bé, “Yesu áchí Mmə Mandem.”

²¹ Bð mankem abhen bághókó yi, bábhák maknkay, mámbəbhə nəkə bati be, “Pú nkúbhé mmü-ne ke ákò nyaka angəbhə nəkə nenu ne bo abhen bábhñi nnyén Yesu awu Yerúsalem ne? Atwə fá chí bé ánkémťi bo Yesu angwəť, ansəť ampətnsem ne bhə Yerúsalem. Atwə fá ndu bekemti bhə be ansəť ampətnsem ne bhó ntá bð bati bachiăkap Mandem.”

²² Yě nə, Səl are tón Mbok Ndíndí ěti Yesu andək nəkə chí ambi. Are fæť ndu beyă babhi betəŋ kponorəŋ bé Yesu ke áchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariəp be äťò enyuné bo Israel abhen báchí Damáskos bábhiki kwáy bekem kefe ne yí.

²³ Efæere nəkə beyă manywəp, bðbati bo Israel báté eyu beway Səl.

²⁴ Səl arñi nkaysi yap. Báre noŋ yi beti ne ngósí ndu manyúbhá ane Damáskos be mpok yi áyàn befæet, mankem yí mangway.

²⁵ Ke beti méməť, bakoŋó Səl basəť yi báfyé amem ekay bákü yi áfæť ndü mbok ané áchí ndü nkok ane ákábhé etək, básəbhə yi amik ansem ebhá. Abhé.

Səl apətnsem Yerúsalem

²⁶ Səl apətnsem Yerúsalem are mə béchem mmæet ne bakoŋo Yesu aré, ke bó kenoko be yi achi nkoŋo Yesu. Báre chay mámbə nəkə yí.

²⁷ Ke mmu aməť ane aka nnyén be Banábas asəť yí arək ntá bðnto Yesu. Aghati bhə enyü Səl aghə

Yesu Acha ambi mpok yi áròη Damáskos ne enyũ Yesu árémé kepi ne yi. Aghati nkwo bó enyũ Sól átòη Eyòη Mandem kponoròη ndu nnyén Yesu awu Damáskos kebhòη becháy.

²⁸ Bèbho ye mpok yò, achem mmuet ne bakoηo Yesu Acha ndu yèntiki enyìη ene bò bákà.

²⁹ Are tòη Eyòη Mandem ndu nnyén Yesu kebhòη becháy. Mpók ne mpok ándem nàkò èti Yesu ntá bo Israel abhen bárèm eyòηo Griik, ankem nàkò epúítí ne bhó. Èka bare yáη chí béwáy yí.

³⁰ Batĩ Bò nkwo bárìñí nókó nó, básòt yi barək Seséria, bátó yí ándók Tásos.

³¹ Èfákari ye be bõnkwo Yesu abhen bachi atú Judéya, ne abhen atú Gálili, ne abhen atú Samária nkem kepepe bhòη esòηori. Bakoηo Yesu bábhure nepém enap enyu ené nétòη bé bò báchyè Mandem kenókó. Èfónó Bedyere are chyè bhò nepòptíntí, anchyè nàkò bhò betaη. Èka beyǎ bo báchák báre noko Yesu mánhem nàkò ne bhò.

Píta arək etək Lída ne Jopa

³² Èfákari be Píta àkò nyaka mbàη ne mbaη ndu bébyo bo Mandem. Èwak émót, arək bebyo abhen bachi etək ene bábhìñi be Lída.

³³ Akwese mbéntí amòt aré. Báre pòkò yi yèntiki ebhak ene yi áròη. Abhak enyu yò ndu mamié ànèn. Aka nnyén be Aénias.

³⁴ Píta arem ntá yi be, “Aénias, Yesu Kristo àkà wò óntán néne. Faté pét èsák eye.” Témte wu, atém afate.

³⁵ Bò etək Lída ne Sháròn babhak aré. Bò mankem bághó nókó ndu Aénias àkò, mánókó Yesu Acha.

³⁶ Ngwéré amot achi nyaka etak Jopa ane aka nnyén bé Tabíta, * [Nó chí Dókas ndu eyon Grik] abhak nkonjo Yesu. Akw nyaka beri, ankwak noko bachébhébo mpoknkem.

³⁷ Mpok yó, akwén neme agú. Básó yi bábhure amem mókerémfay ndu ekeré mfay.

³⁸ Jopa kesap nekó ne Lída. Bakonjo Yesu abhen Jopa bághók be Píta achi Lída. Bátó bo batí apay, ntá yi. Bárak manik yi mmuet be, “Eta, twó ghó bhesé ayak, kéchonti mpok.”

³⁹ Píta afa ye are rón ne bhó. Agháká nókó aré, basot yi bako ndu mókerémfay. Beyá mánkwésé bábhak are. Bó mankem bakap Píta. Báre di, mánton nokóندن ene Tabíta áyéme ntá yap mpok yi achi nepém.

⁴⁰ Píta aghati bó mankem mámfu nefi. Atep mánén amik anikmuet ntá Mandem. Ayibhiri mmuet ntá ngu arem be, “Tabíta, faté!” Tabíta anene amík. Aghó nókó Píta afate achokó chókó.

⁴¹ Píta asá áwó akem yi akwak yi afate. Abhiji ye bo Mandem ne mánkwésé, asot Dókas atón bó be mangó bé yi achi nepém.

⁴² Mbok Dókas ataka etak Jopa enkem. Beyá bo mánoko, básiki nti ne Yesu Acha.

⁴³ Píta arak ambi bechokó Jopa ndú beyá manywop ne ngoko nkwabhénya ene bágharé amuet nnya ene baway. Nnyén eni nébhak be Símun.

10

Kónélias abhiji Píta eket eyi

* **9:36** Ne Dókas chí “Nso” ndu Kényan.

¹ Mmufú achí nyaka etək Seséria, ane aka nnyén bé Kónélios. Abhak mǔntí éká batemé nenu Rom besa bétáy. Béré bhinjí eka eyə bé Eka Itália.

² Kónélios abhak mmu ane ákónó baraká Mandem ne ächyè nyaka Mandem kenókó ne efo eyi enkem. Abhak mmu ane ánikmæet ntá Mandem mpoknkem, anchye nəkə beyä nekwak ntá bo Israel abhen bachi bachébhébo.

³ Ewak émət, mbə nkarənka erat ne ngósi, aghó kenó amík anti fúú. Aghó sayri ndu ángel Mandem amət átwó ábhíjǐ yi be, “Kónélios!”

⁴ Ayon amík are yinjí ángel wu ne becháy, abher yi be, “Eta chí yi?” Angel Mandem akeme be, “Mandem aghok nenikímæet ene, aghó nekwak enén óchyé ntá bachébhébo ne abhəj manák ne wə.

⁵ Tó ye bo Jopa be mandók mámbíjǐ mmu ane áká nnyén bé Símun ane nnyén eni nechak nechi be Píta.

⁶ Achəkə ne Símun ngoko nkwoəbhénya. Eket Símun wu echi angəkə manyu.”

⁷ Angel Mandem árəjə nəkə, Kónélios nkwoə bakǔ betik abhi batí apay ne ntemé nenu amət ane achi nyaka ne yi mpoknkem ankwaka nəkə yi. Ntemé nenu wu abhak mmu ane áchàj Mandem.

⁸ Bátwó nókó, aghati bhó enyijj ene ángel Mandem árémé. Ató ye bó etək Jopa.

⁹ Bárə bare rəj, bágháká kékwót ne etək mbə nkárénká byo ne epay. Nkúbhé mpok yə, Píta akó amfay eket ndu menikmæet. Mfay eket abhak ransi.

*

---

* **10:9** Mfay eket achi nyaka ransi enyu ene mmu ákwáy béko, andək, ambak are yí aywínti ndu béywémæet ne ndu menikmæet.

10 Nsay akém yi, are yán enyih ményié mpok ane nenyié nebhet angó, aghó kenó amík antífú.

11 Aghó bé nebu nénéne. Enyihífú éfú are ere sep amik. Ebhak mbə ntëndən negho enén bákémé ndü batí yi anwi básèbhe amik.

12 Menyü nnya menkem bébhak ndu enyih eyə. Nnya ené bekak menwi ebhak aré ne ené ésù menie amik ne kenen.

13 Aghók eyəh ndu érəm be, “Píta, faté, wáy nyíe.”

14 Ke Píta akeme be, “Cháá! Acha mbíkí re nyié enyih ene epu pépép besí Mandem wáwák.”

15 Eyəh epet etwə ntá yí ndəh ane ájwí epay be, “Enyih ene Mandem akə be embak pépép besí bhi, yé mmu ake rem be épú pépép.”

16 Efákárí nókó enyu yə ndəh érat, enyih eyə épétnsem amfay.

17 Ené Píta abhét beyəh berihí ntí kenó amík antífú ekə, bə abhen Kónélios átó, bare bhep ebhak ene Símun áchí. Bárók kpát báchwəp ndü nyúbha eket ene yi achi are.

18 Básá eyəh babhep mbák mmu ane ákà nnyén bé Símun Píta achí aré.

19 Ne ené Píta abhét bekáysi kenó ekə, Efónó Bedyere arem ntá yí be, “Yihí, bə batí arát báyañ wə.

20 Faté, sep, dók áyák ne bhə ne óké chənti mpok. Me ke ntó bə.”

21 Píta asep arək ntá bəbhə, arem be, “Me ke nchí mmu ane báyañ. Bətwə ndaká yí?”

22 Bákéme yi be, “Kónélios, münti batemé nenu besa bétay, ke ato bhesé ntá ye. Achí chak besí Mandem ne áchəy Mandem. Bo Israel mankem báchyè yi kenókó tontó. Angel Mandem ághátí yi

ánto mámbiñi wə, óntwə eket eyi, be angok enyih ene óbhónó bégháti yi.”

²³ Píta asot bó árək anywóp ne bhə.

Néyí nókó, Píta afa are rón ne bó. Mbək bō nkwó Yesu abhen Jopa bárók ne yi.

²⁴ Bákə bábħere ambi, ke néyí nókó báchwəp Seséria. Kónélios anáj ariñi nyaka bé Píta átwò. Ató bábħiñi bō nneréket ne mamere bhi. Bó mankem bachəkó mánon nəkó bəPíta.

²⁵ Nəchwe Píta áchwe anywóp, Kónélios akwén yi bekak, abho béchye yí kenókó.

²⁶ Ke Píta akem yí ndu awə, be yí amfate, arem be, “Me nkwó nchí chí nkwă mbə wə.”

²⁷ Ne ndu bárəm kepi ne Píta, Píta achwe anywóp, aghó beyă bo.

²⁸ Arem ntá yap be, “Bě babħəñ bärñi ndu ebhé eyese érəm be mmu Israel abhiki bhón befyə mməet ne bo abhen bápú bo Israel ne abhiki bhəñ yě chi berəñ beghə bhə. Ke Mandəm atəñ me kponəron be, nké yihñ yě mmu mbə be abhiki kway besí bha.

²⁹ Ngó nókó ye bo abhen ótó, mfá nde twó nkékém epáítí ne mmu. Ghatí ye me ntí ane óbhñi mé!”

³⁰ Kónélios akeme yi be, “Ékə manywəp anwi echəñ ené nchí amem eket eya nchí níkməet. Nkúbhé mpok mbə ane, mbə nkarenka érát ne ngósí, mmu abhesi me besí ne nkú ane are ghəə,

³¹ árem be, ‘Kónélios, Mandəm aghok neníkíməet ene, ne aghə nekwaκ enén óchyè bachébhé bho.

³² Tó ye mmu Jopa be andək ambiñi mmu ane ákà nnyén be Símun Píta. Achí kenkə amem eket Símun ngoko nkwəbhénya ne eket eyí échí angəkə manyu!”

³³ Ntó ye bo témté bé mámbiñí wə, ne éri ndu

ótwó. Besé mankem séchí fá besí Mandem ndu beghok yěntiki enyih ené Acha ághátí wó óngátí bhesé.”

Menyih ebhen Pita aghati Konélios ne nkwo ywi

³⁴ Píta abho ye berem be, “Ngó sayri bé Mandem apú tōh kériñámik.

³⁵ Ke ndu yěntiki etók, ye agha ane áchày Mandem ank₄ nókó menyih ebhén béchi chak besí bhi, Mandem äsot yi ambak mmü ywi.

³⁶ Nkáyí be bãriñi ntó enen yi ató nyaka ntá yesé bo Israel be chōh ank₄ bo mambak sayri ne yi ěti enyih ene Yesu Kristo ak₄. Yi Yesu achí Acha amfäy bo mankem.

³⁷ Bãriñi eremé ndak ané áfákárí atú Judéya ankem, bébho atú Gálili, mpok Jñn ánánj ánánjá nyaka beghati bo be mántiknsem ndü bebá bhap yi anjwiti bhó.

³⁸ Bãriñi ěti Yesu mmu Násáret, ne enyu Mandem achyé nyaka yi Efónó Bedyere ne betan. Akó mbánkem ank₄ nókó beri ne ambu nókó bō mankem abhen Satan áchyè bhó esəñori mbənyune Mandem achi ne yí.

³⁹ Ne séghó ne amík menyih menkem ebhen yi ákú Yerúsalem ne mbanj echak amem etók bo Israel. Bágó yí ndu ekotákátí, agú.

⁴⁰ Ke égháká nókó manywəp árát, Mandem ak₄ yi apetnsem ndu nepém, atónj mmuet kponorōh ntá bo.

⁴¹ Ke abhiki tónj mmuet chí ntá bo mankem. Atónj mmuet ntá batísíé abhen Mandem ánánj áyábhé, nó chí bhesé bo sényíé ne sényú ne yi mpok yi ápérénsem ndu nepém.

42 Ne yi aghátí bhese bé sékéro beghati Mbok Ndíndí yó ntá bo, ne bé sénkú bo mándinjí bé yí kě Mandem ayabhe be ambak mmu ne ábhónó bétán bo abhen bachi nepém ne abhen bágú.

43 Baramé kepinti mankem baram nyaka éti yi be, yé agha ane asiki nti ne Yesu, Mandem áfonori bebú ebhi éti yi Yesu.”

Efónó Bedyere atwó ntá bo abhen bápú bo Israel

44 Ené Píta abhét bérem menyinj ebhó, Efónó Bedyere atwó abhak ne bo mankem abhen bágók Eyon Mandem.

45 Bó nkwo Yesu abhen bachi bo Israel, nó chí abhen báfú Jopa ne Píta, bábhak maknkay tontó mbonyune bágó be Mandem achyé Efónó Bedyere ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo.

46 Bábhak maknkay mbonyune bágók ndu bobhó baram beyonótak béchák béchák ebhén bó bábhiki ghók, mándeme nako be, “Mandem atan ne ari achá!” Ékú Píta arem bé,

47 “Mandem achyé bóbhen Efónó Bedyere nkúbhé mbonyu yí achyé nyaka bhese bo Israel. Agha ákwáy ye békán bé báké jwiti bhó?”

48 Achyé ye eyon bé mánjwiti bhó ndu nnyén Yesu Kristo. Bájwítí bhó. Baram be Píta anchako ne bhó ndu mpáy manywop.

11

Píta arem be bo abhen bápú bo Israel mánoko nkwo

1 Bónto ne bakono Yesu báchák atú Judéya ankem, bágók be mbok bo abhen bápú bo Israel mánoko Eyon Mandem nkwo.

2 Mbək bo bachi nyaka ndu nkwó bakoŋo Yesu abhen báte be bábhəŋ bésiép yěntiki mmu mbə bó bo Israel, ke ankwáy bébhak mmu Mandem. Píta ápéré nókó nsem Yerúsalem, bəbhə béré ji yí mándeme nəkə be,

3 “Yí ekə óróŋ óchwé amem eket bo etək échák abhen bábhiki syep bhə kpáte ðnyíe nenyíé ne bhó?”

4 Píta abho ye béghati bhó sayri yěntiki enyiŋ ené éfákári te ndü nəbhənet be,

5 “Ewak émət ndu nchí níkməet awu etək Jopa, ngó kenó amík antífú. Ngó ndu enyiŋ éfú amfay ésèp. Ebhak mbə ntənden negho enen bákémé bati yi anwi básəbhe amík. Egháká nókó kekwoť ne me éte.

6 Njiŋi sayri beghə enyiŋ ene echi are. Ngó nnya menyu ne menyu. Nnya ene anywóp ne nnya ebebe ne nnya ené ésù meniə amík ne kenən.

7 Ngók eyəŋ ndu éghàti me be ‘Píta, faté, wáy nyie!’

8 Ke nkeme be ‘Acha wáwák! Mbíkí re nyie enyiŋ ené épú pépép besí ebhe.’

9 Ke eyəŋ epet erem ndəŋ ane ájwi epay be, ‘Enyiŋ ene Mandem akə be embak pépép, yě mmu áké rem be epu pépép.’

10 Éfákári enyu eyə ndəŋ érát, enyiŋ eyə épətnsem amfay.

11 Nkúbhé mpok yə, bo batí arat bachwəp ambinywəp eket ené nchí aré. Báfú Seséria ne ntó bé mánsət me.

12 Éfónó Bedyere aghati me be, ‘Faté sep dók ne bhə. Oké fyə ntí bé bápú bo Israel.’ Bəmayese abhen batí átándát abhen Jopa bákóŋo me sérək Seséria, ne be se mankem séchwe ekeré mmu wu Kónélios.

13 Aghati bhesé ndu yí ághó ángel Mandem eket eyi ne ángel wu ágháti yi be ántó bo Jopa mámbiñi me Símun Píta be

14 ndók ngáti yi mbok ane ákà yi andíñí enyu Mandem akway bepepe yi ne efo eyi enkem.

15 Nebho mbó bégháti bhó menyin, Efóñó Bedyere atwó ntá yap nkúbhé mbó enyu éfákári nyaka ne bhesé ndü nebhõnet.

16 Ntik ye enyin ene Yesu Acha árémé nyaka be, 'Jõn ájwiti bo ne manyier, ke chõn mánjwiti bhe ne Efóñó Bedyere.'

17 Be bábhõn, ghó yeka! Mandem achyé bõbhõ nkúbhé akap ané yi achyé nyaka bhesé mpok sénókó Yesu Kristo Acha. Nchí yé nyaka agha bechet Mandem mbi?"

18 Bághókó nãkõ menyin ebhen Píta árémé menkem, manyu áchók bhõ. Báre chye Mandem kenókó mandem nãkõ be, "Nõ Mandem achye mbi ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo be mankway betiknsem ndü bebú ebhap, mambõn nepém!"

Nkwó Yesu abhen Antiok

19 Beyá bakoño Yesu báfú nyaka Yerúsalem ãti esõrri ene ebho mpok báwáy Stífin bataka mban ne mban. Mbak bárak kpaté atú Foníshia, báchák te Sáypros ne abhenefu te Antiok. Bárõn nãkõ nõ, mangati nãkõ mbok Yesu ntá bo Israel bõbhõ.

20 Ke mbak abhen bachi bo Sáypros ne abhen bachi bo Sírene bárak Antiok bábhõ bégháti Mbok Ndíndí Yesu ntá bo abhen bápú bo Israel nkwó.

21 Acha abhak ne bhó, akwak beyá mánoko bábhõ bekoño mbi ywi.

22 Mbok akõ aghaka ntá bõnkwo Yesu abhen Yerúsalem. Bátó Banábas etak Antiok.

²³ Agháká nókó áré, aghó ndu Mandem átónó bōbhə berīndu ebhi, abhónə beyǎ maṅák, abho béfyé bhó nti be mámbak tetep ne Yesu, mánte kpírí mpoknkem ne nti nenkem.

²⁴ Banábas achí nyaka erítí mmu ane asiki nti ne Yesu sayri. Efónó Bedyere abhak ne yí tontó. Akwak beyǎ bo mánoko mbok Yesu, báchem mmæet ne bakoŋo bhi.

²⁵ Banábas arək ye Tásos béyan Səl.

²⁶ Aghó nókó yi, asət yí apetnsem Antiok ne yi. Səl ne yi bábhak are ndū mmíé nenkem ne nkwo Yesu, mántəŋ nəkə beyǎ bo Mbok Ndíndí. Chi Antiok ke bábho nyaka bebhiŋi bakoŋo Yesu be, “Nkwə Kristo.”

²⁷ Mpok yə, mbək baremé kep̄inti báfú Yerúsalem barək Antiok.

²⁸ Mmu wap amət áká nnyén bé Agábos. Ndu betəŋ Efónó Bedyere afate arem be chəŋ ereme nsay énkwen ndū betək menkem ebhén béchí anten Mfə Rom. [Nsay yə akwén mpok Klaodiəs áchí Mfə Rom].

²⁹ Bakoŋo Yesu abhen Antiok baghoko nəkə enyiŋ ene Agábos árémé, báká eyəŋ émət be máncwəp nkáp manto ndu bekwak batí bakoŋo Yesu abhen báchí atú Judéya. Yəntiki mmu wap abhəŋ nyaka béchyə mbə enyu amə yi atəŋə.

³⁰ Bákú enyu eyə, bátó Banábas ne Səl Yerúsalem be mándək máncyē nkáp wu ntá bōbati bōnkwo Yesu.

12

Hérəd árək ambi béchyə beyǎ nenyok ntá bakoŋo Yesu

¹ Ndu mpok ya, Mfo Hérød abho béchye nenyok ntá mbək bōnkwō.

² Achye eyōη bákém Jems manō Jōn bāwáy ne akparenja.

³ Aghó nókó bé enyīη ene yí áká échyè bo Israel manák, arək ambi ne bebá bhi, achye eyōη be mánkém Píta nkwó. Eyo éfákárí ndü mpok Epǎ bret ane kebħōη yís.

⁴ Bákém nókó Píta, arem báfyé yi ekerékenōη. Bakwó batemé nenu ábhak anwi ndu bebħabħeri yi mkpák ne mkpák. Yēntiki nkwó wap ábhōη batemé nenu manwi. Hérød abhōη nkaysi be Epǎ Nekīηi émfúét, mámfere yi mántāη kponoroη besí bho.

⁵ Ke ené batemé nenu bábhàbħeri Píta ekerékenōη, bakoηo Yesu béré níkmæet ntá Mandem ne bati yap ankem eti yi.

Angel Mandem akæ Píta afú ekerékenōη

⁶ Nkúbhé beti ebħén Hérød áróbhé nóη chi be nywōp nénji mámféré Píta ekerékenōη mántāη yi besí bho, Píta abhak bhære nénti batemé nenu bati apay, femfé ne ngem. Ngem amōt abhat yi ne ntemé nenu amōt ndü ebħēmæet émōt, achák abhat yi ne ntemé nenu anefú ndü ebħēmæet échák. Batemé nenu báchák bábhak anyūbhá mámbabħeri nōkō ekerékenōη.

⁷ Angel Mandem abhesi témchók, bediere békwén amem ekerékenōη. Angel akém Píta ndü nenki anyikisi, áηémé yí arem be, “Faté áyák!” Témté wu ngem ené échí amó Píta éyóko ékwén amik.

⁸ Angel ághátì yε Píta βε, “Fíé nkú ne nkwábánya εγε.” Píta aka nσ. Apet aghatí yi βε, “Bhat ndé γε amuet, κοηό με.”

⁹ Píta abho βέκοηο yi. Nefú anε báfú ekeréκεηοη, yí κεriηi βε enyιη ενε áγγελ ákù ntá yi chí ndaká tetep. Are kaysi βέ ághò nσ chi κεηό amík antífú.

¹⁰ Báfuét nebhuet anε babhabheri abhen mbi ne nebhuet anε abhen bákòηο báchwop ndu nyúbha ané mmu áfuεt anchwe etak. Nnyúbha wu ánéne ndu mmuet eyi. Báfú bárók nefi, bákσ baghaka ndú nkongσ etak amot. Píta ápéré yιηi áγγελ ánáη áró yi arση.

¹¹ Píta arιηi γε βέ tetep yí afuu ekeréκεηοη, arem βε, “Néne, ndíηi tetep βέ Mandem ato áγγελ aywi ántwó ámféré mé amσ Hérød ne ndü yéntiki enyιη ενέ bo Israel bati βέku με.”

¹² Arιηi nókó enyιη ενέ éfákári ntá yi, afuét arøk ekeré Maria, nno Jón Mák. Beyä bo báchemti nyaka are mánik nókσ mmuet.

¹³ Píta abho βέδερ nekok ενεν mbi. Ngσση anε aka nnyén βε Róda áchí nyaka mmσ betok anywóp. Arøk βeriηi mmu anε ádèρ nekok.

¹⁴ Aghók βέ chí εγση Píta. Ne beyä maηák, arσ mbinyóp κεηεεε apetnsem aghati bσ mankem βέ, “Píta achí ambinywóp téé!”

¹⁵ Bárem βε, “Ïbhokori!” Ke arøk chi ambi béghátì bhσ βέ, “Chí Píta tetep.” Afσ ke bareme βε, “Chí áγγελ aywi.”

¹⁶ Mpok γσ nkem, Píta are δερ nekok. Mánéné nókó mbinywóp, bághó βε chí Píta tetep.

¹⁷ Asá awó βε mánychókó kpák. Báchwókσ kpák kpák. Abho γε βέghátì bhσ enyü Mandem aferε yi ekeréκεηοη. Anáηá nókó, aghati bhó βε mángátì

Jems ne bõnkwó bachak enyih ené éfákári. Arõ ye bhó, arõk ebhak echák.

¹⁸ Néyí nókó, ebyok ékwén ekerékenõh. Batemé nenu abhen bábhàbheri Píta, béré makati mámbèbhe nõkõ enyih ene éfákári ne yi.

¹⁹ Mfõ Hérõd ághókó nókó bé bábhiki ghó Píta, achye eyõh bé mánjån yi. Báyan yi ke báke ghõ yi. Hérõd abhijì batemé nenu bhõ, ábhébhé nókó bhõ menyih, achye eyõh bé mángwáy bhó. Hérõd afa atú Judéya ané yí áchí are arõk atú Seséria áchák achõkõ aré.

Enyõ Hérõd águ

²⁰ Hérõd äbenti tontó ne bõ-Taya ne abhen Sídõn. Ekõ betõk ebhõ bépay beyap nkwo bho. Bátó bhó mándók mángó Hérõd. Báýambi bághó chí Blastõs, nkémfõ ane Hérõd. Aka bekwak bhõ mánsókórí ne Mfõ Hérõd be esõhõri émáy néntí betõk Táya ne Sídõn ne eyi. Báyan nyaka bebhak eyõh émõt ne Mfõ Hérõd mbõnyune nenyíé enap néfù nyaka chi atú etõk ene achi anten yi.

²¹ Nywõp Mfõ Hérõd afyé ndu berem kepì ne bhõ nekwáy nókó, afyé nden kefõ yi, achõkõ ndu enõkó kefõ arem kepì besi bõbhõ.

²² Bõbhó bare bik be, “Chi eyõh mandem. Puye chi eyõh ene nkwãhwan!”

²³ Témté wu, ángel Mandem aguép yi neme amæt mbõnyune aró bo mánychye yi kenókó ekèn babhõhõ bechye chi ntá Mandem. Kényõhõ kényíé yi, agú.

²⁴ Ke, Eyõh Mandem ére go éndõkõ nõkõ chi ambi.

25 Banábas ne Söl, mánáná nókó beku enyih ené épokó bhó Yerúsalem, bápētnsem Antiok. Básót Jōn Mák, arək ne bhə.

13

Εφόό Βεδυεε ayap Banábas ne Söl átó

1 Baremé kep̄nti ne batəη Eyəη Mandem báchi nyaka ndü Nkwə Yesu abhen Antiok. Bábhak Banábas, ne Símiəη ane bábh̄iηi bé Egírímə, ne Lusíəə ane áfú Sírene, ne Manáen ane áchi nyaka mm̄ere kembó ane Mfə Hérəd Antipəs, ne Söl.

2 Ewak émət, ene báchi ndü netarənsay ne nenikím̄et mánchye nəkə Mandem kenókó, Εφόό Βεδυεε arem be, “Dǝ ká Banábas ne Söl, mámbák nyáná ndu betik ebhen mbiηi bə manku.”

3 Bághókó nókó nə, bárók ambi ne netarənsay ne nenikím̄et. Mányána ye amə anti Banábas ne Söl manikm̄et, barə ye bə mandək.

Banábas ne Söl bárək Sáyp̄rəs

4 Banábas ne Söl bárək mbə enyu Εφόό Βεδυεε átó bhə. Bárók Selusia básət achw̄inyén ane árəη ndü etək néntinyen ene babh̄iηi be Sáyp̄rəs.

5 Báchwóbhé nəkə are ndu mótək ane bábh̄iηi bé Salamis, bárə áchwi nekunyén bákó etək mángati nəkə Eyəη Mandem amem bekeré nenikím̄et bo Israel. Jōn Mák abhak ne bhó, ankwak nəkə bhə.

6 Bárók ambi enyuyə ndü betək ne betək kpát bákiηi etək néntinyen Sáyp̄rəs eyə enkem báchwəp Pafəs. Bátémeri mmu Israel aré ane achi m̄n̄jə ke əp̄u bapu bé áchi ndemekep̄nti Mandem. Aka nnyen bé Ba-Jesus.

⁷ Achí nyaka mpoknkem ne góbbhanò etòk eyò ane aka nnyén be Sejos Paólos. Sejos Paólos abhak ndiñindak. Abhiñi Banábas ne Sól mbonyune áyàn nyaka nkwo beghok Eyòñ Mandem.

⁸ [Nnyén Ba-Jesus nechak nechí nyaka bé Elímas nò chi mñnjò ndu eyòñ Grik.] Elímas mñnjò abho békem epúttí ne bhò ndu yi áyàn békù góbbhanò áké koño mbi Yesu.

⁹ Betañ Efónó Bedyere bebhak ne Sól ane nnyén eni néchák néchí nyaka bé Pól. Pól atep yi amík amuet,

¹⁰ arem be, “Wò mmò Satan! Wò mmu ópábhé yěntiki enyiyi ene echi chak besí Mandem. Wò mmu bapu ájwí wó menié. Ópú rò bekù mbi Mandem ane achí chak ambak ñótínótí?”

¹¹ Diñí be awò Mandem ákwen wò amuet néne. Ne chòñ amík áne me wò, óképere kwáy beghò mban ndü mbiñí mpok. Témté wu, nebháñ nékúti yi amík ejuri ékwén yi besí aròbhe nameri néméri ambèbhe nòkò mbák mmu achí ane ákway bekem yi awò ánjá yi mbi.

¹² Góbbhanò ághó nókó enyiyi ene éfákári, anoko Mbok Ndíndí èti Yesu. Ebhak yi maknkay béghok menyiyi ebhen bátòn èti Yesu Acha.

Pól ne Banábas bárək Antiək atú Pisidia

¹³ Pól ne bo abhen bákò ne yi bachwe etòk Pafòs, bákó anyén anyén barək bágháka Péga atú Pamfilia. Jñn Mák arò bhó are apetnsem Yerúsalem.

¹⁴ Bárò Pega bárək ambi kpát báchwóp Antiək atú Pisidia. Egháká nókó nywòbhé neywémuet bo Israel, bárək bachwe ekeré neníkímmetí báchòkò amik.

15 Bápáy nõkõ Ekáti Mandem mbõ enyu Moses asíní ne ene éfú ndũ basíní baremé kep̃nti, bõ batí ekeré nenikímæti eyõ bátó mmu be ángátí bõP̃l be, “Bõma, mbák bãbhõn enyìn ené ekway befye bhese nti, ghatí ká bhese.”

16 P̃l afate ye asá ne awõ be bo manchõkõ kpák. Abho ye berem be,

“Bo Israel ne bo betõk béchák abhen báchây Mandem, ghók ká!

17 Mandem bo Israel ayap nyaka bachĩmbi bheseé akũ nneréket bõ bhese áchik mpok báchí mankõ amem etõk Ijip. Mandem afere bhó ndu kesem aré ne betan ebhi ebhen beyã becha.

18 Ndũ mamié besa bēpay, abhak ne bhó amem baso, abhõn ekébhéntí ne bhõ.

19 Mpok babhõnõ béchwē etõk Kánän akũ mánãna maneréket bo tándrãmõt ane achi are, achye bo Israel mmik Kánän.

20 Ndũ mamié ankem ané bõ báchókó etõk Ijip ne ané báchí amem baso ke báchwē Kánän ábhák mbõ mamié besa bebay nsem byo (450). Achye ye bhõ batanã manyé ne bõ babhak kpáte ndũ mpok Samuel ane achi nyaka ndemekep̃nti Mandem.

21 Egháká nõkó mpok bábhébhé ye Samuel be áchye bhõ mfõ, Mandem ayap Sõl, mmõ Kish. Kish afú ndũ nneréket Benjamin. Sõl abhak mfõ wap ndũ mamié besa bēpay. Kish afú nyaka ndu nneréket Benjamin.

22 Mandem áféré nõkó yi ndũ enõkó kefõ, ayap Debhít be ambak mfõ wap. Mandem arem eti Debhít be, ‘Debhít mmõ Jése, chí mmu ane mbõnõ manák ne yi, mmu ane apú nõk bekũ yẽntiki enyìn

ene ndémé yi anka.’

²³ Mandem aka ebháremō Debhít ambák Mpepe bo Israel békōho bariēp ami ntá bachĩmbi bhap. Mpepe wu chí Yesu.

²⁴ Jǝn anánj ayambi aghátí nyaka bo Israel mankem be mántiknsem ndũ bebú bhap mámpetnsem ntá Mandem be yi anjwiti bhó, ke Yesu antwō.

²⁵ Eróbhé nókó kékwót be Jǝn ánaŋa betik ebhi, abhép bo be, ‘Bákáysí bé me ke nchí Mpepe ane ábhóhó bétwō ke? Chao! Puyě me! Ghók ka, yí átwō me ansem, ne mbíkí kway mbōŋ mmu ane áchoti, beferē nkwobhánya beka ebhi.’”

²⁶ Pǝl apēt arem ntá yap be, “Bǝma, bebhárebho Abraham, ne beka bo betōk béchák abhen báchày Mandem, chí ntá yese ke Mandem átó ye ntó enén néghàti bhese enyu ené yi akway bepepe bhese!

²⁷ Bǝ Yerusalem ne bǝbatí bhap bábhíkí sōt nyaka Yesu mbō Mpepe ane Mandem átó. Eka bátánj yi, bakpōt manyé yi be babhōŋ beway yi. Ne ndu bákú nō, enyij ene baremé kepinti béréme nyaka ěti yi éfú tetep. Ne yō ke bō bápày nyaka yěntiki nywōbhé neywěmuet enap.

²⁸ Yěndu bábhíkí ghó ntí ane bábhóhó bérem be mangway yi, bārem be Páílet andō mangway Yesu.

²⁹ Ne mánánj nókó béka yěntiki enyij mbō enyu Ekáti Mandem éréme ěti yi, báferē yi amfāy ekotákátí barōk babhure amem nnem enén bághókó ndu setárebhé.

³⁰ Yě nō, Mandem aka yi apetnsem ndu nepém.

³¹ Ne ndu beyā manywōp are bhesi besí bo abhen bákō nyaka ne yi bebho Gálili kpatē Yerúsalem.

Bóbhə ke báchí batísíé bhi ntá bo Israel.

³² Banábas ne me sétwə fá bégháti beka Mbok Ndíndí be bariεp amen Mandεm afyé nyaka ne bachĩmbi bhεsé,

³³ akε mó afũ tetεp ntá yεsé bebháré bhó bhap, ndu ákú Yesu aperεnsem ndũ nepém. Mandεm akε bariεp εmə afũ tetεp mbə enyu εchi amεm Ekáti Bakway, bebhók bepay be Mandεm arem be:

‘Wə ɔchí Mówá,

ne εchəη nchí rεm kponɔrɔη be Nchí Etaye.’

³⁴ Ne béyĩη nekε anε Mandεm akε Yesu ámpεtɔnsem ndũ nepém enyu ene yi ápú pεε gú, Mandεm arem nyaka bé: ‘Chəη nchyé bhe áfók mbə enyu mfyé nyaka bariεp ne Debhít ne njet yi ne ébhəη bebhak enyu εyɔ.’

³⁵ Ne ndu bérəη ambi, échí nebhuεt achák amεm Ekáti Bakway be Debhít arem ntá Mandεm be, ‘Ɔpú rə chəη Mmu anε áchyé nepém eni ntá ye ámpó amεm nɔem.’

³⁶ Mandεm abhíkí rεm nyaka mεnyĩη εbhεn chi εti Mfə Debhít mbənyunε Debhít ánáná nókó betik Mandεm áchyé yi ánkú fá amik ndu ayi mpok, agú akoηə bachĩmbi bhi. Apəə ndũ nɔem.

³⁷ Mandεm arem nyaka chi εti mmu achák, anε yi ákú ápérεnsem ndũ nepém anε mmuεt ayi abhiki pəə.

³⁸ Bǒma diñí yε ká bé chí εti Yesu ke Mandεm áfəηori bebu mbə enyu ségháti bhe.

³⁹ Diñí ká be yě agha anε ánókó Yesu, Mandεm əsət be yi achi chak besí bhi. Ebhé Moses épú kwáy békε nə ntá mmu.

⁴⁰ Sət yεka mpok bé enyĩη ené baremé kepĩnti básíñí éké fakari ne bhe. Nó chi enyĩη ené básíñí be,

41 ‘Bě bho bǎbyàk enyìḡ ene Mandem árèm, yìḡi ka mban sayri, mǎmbák maknkay, ne mǎngu, ne ntí bé mǎkù enyìḡ ndu manywɔp ayeka, ene ye mǎngátí bhe, bǎpú noko wawak!’ ”

42 Ene Pǎl ne Banábas báfù ndü ekeré nenikímuetí bo Israel, bo báre ník bó mmuet bé mámpétnsem mandək ambi beghati bhə menyìḡ ebhen ndu nywəbhé neywəmmuet enén nétwò ambi.

43 Bo báfú nókó ekeré nenikímuetí, beyǎ bo Israel ne bo abhen bǎpu bo Israel ke bǎchày Mandem, báre kono Pǎl ne Banábas. Bo Pǎl básémti bhó bé mǎnté kpírí, mǎndəkə nəkə chi ambi beghəkə mmuet ndu berindu Mandem.

44 Egháká nəkə nywəbhé neywəmmuet enen nékòḡo, etək enkem étwó béghok Eyəḡ Mandem.

45 Ke bo Israel bǎghó nókó ndü ngémtay bo bǎchəm aré enyu eyə, bǎbhónḡ beyǎ mpabhamík ne bo Pǎl. Bǎbhó besəkəti Pǎl mǎnkeme nəkə epátí ndu yéntiki enyìḡ ene yi árèm.

46 Eyə éká Pǎl ne Banábas bǎbhó bérémmuet kebhəḡ becháy be, “Bě bo Israel ke sébhónḡ béyámbi béghátí Mbok Ndíndí ane áfú ntá Mandem. Ke tǎndu bǎbyàk yó, ne bǎyíḡi mmuet ayeka bé bǎbhíkí kwáy bo abhen bǎbhónḡ nepém enen nebhiki bhəḡ ngwénti, sérò ye be ne séròḡ ntá bo abhen bǎpú bo Israel ne yə.

47 Enyu eyə ke Mandem Acha ághátí bhese senka, mpok árémé be,

‘Nka wə ómbák erónḡ ntá bo abhen bǎpú bo Israel, bé ndü betanḡ Mandem, ónkwak mmik nkem ambəḡ nepém.’ ”

48 Bo abhen bápú bo Israel bághókó nókó nò, bábhòh beyǎ manák, bábhó béchye bakak ntá Mandem ěti eyòh eyi. Ne abhen Mandem áyábhé bé mámbónh nepém enén nebhiki bhónh ngwenti, mánoko Mbok Ndíndí ěti Yesu.

49 Eyòh Mandem étáka atú etòk wu ankem.

50 Ke bo Israel abhen báchí aré mányíkisi bati bōbatí etòk eyò ne maném baghòré abhen mánókó Mandem. Báku bo báchye Pǎl ne Banábas nenyok kpát bábók bhò báfá atú etòk eyap.

51 Pǎl ne Banábas bákwhét mfok etòk eyò ane áchí bhó bekak betòh bé chòh Mandem antánh bōbhò ndu enyìh ené bó báká. Báfa béré rónh Ikóniòm.

52 Bakonho Yesu abhen etòk Antiòk, bájwi ne manák ne Efónó Bedyere abhak ne bhó sayri.

14

Pǎl ne Banábas bághàti Eyòh Mandem amem etòk Ikóniòm

¹ Pǎl ne Banábas báchwóbhé nókó Ikóniòm, bāròk báchwe ekeré nenikím̄etí bo Israel baghati Mbok Ndíndí Yesu are. Efónó Bedyere abhak ne bhò. Ekú beyǎ bo mánoko. Bo abhen mánoko bábhák bo Israel ne bo betòk bechak.

² Ke bo Israel abhen bábhiki noko mbok Yesu bábhò berem bepǎ menyìh ebhen ményíkisi bati bo abhen bápú bo Israel. Báróbhe bé chí nti ne bhò.

³ Pǎl ne Banábas babhak Ikóniòm ndu eròri mpok mángati nòkò bo mbok Acha kponoroh kebòh becháy. Mandem are tónh bo Ikóniòm kponoroh bé mbok ane bó Pǎl bághàti bho ěti berìndu ebhi achí

tetep, akɛ nɔ ndu áchyé bhó betan békɛ menyinjí maknkay.

⁴ Etɔk ékóre bebhe bepay, mbɔk bábhak ansem bo Israel, bo bácháak bábhak ne bõnto Yesu.

⁵ Mbɔk bo Israel ne abhen bápú bo Israel báchéem ne bõ batí bhap báká eyɔɔh émɔt be mánychye bõnto Yesu esɔɔɔri ne be mantemti bhɔ ne batay mángwáy.

⁶ Bõnto bárinjí nókó nkaysi yap, bábué bárɔk atú Likáonia, ndu betɔk Lístra ne Débe ne mbanɔ ene echi kekɔt are,

⁷ mángati nɔkɔ Mbok Ndíndí ɛti Yesu.

Pɔl ne Banábas bábu mbéntí etɔk Lístra

⁸ Mmufú achi nyaka etɔk Lístra. Abhak mbéntí te nebhe eni.

⁹ Ewak émót, abhak chókó anta nɔkɔ batú ndu enyijɔ ene Pɔl árem. Pɔl ayinjí yí díí, ághó bé yí wu anókó bé Mandem ákwáy bébú yí.

¹⁰ Pɔl arem ne eyɔɔh etanatanɔ be, “Faté tẽ chak!” Afate kperep abho békɔ.

¹¹ Ngémtay bo abhen bachi are bághó nókó enyijɔ Pɔl áká, bábhó bébik ndu eyɔɔɔtɔk eyap, eyɔɔh bõ Likáonia mandeme nɔkɔ be, “Bɔmandem básɔt mmɛet bakwãɔɔwanɔ bátwɔ fá amik ntá yesɛ!”

¹² Bárém bé Banábas chí mándem ane áká nnyén bé Sús, ne be Pɔl chi mándem ane áká nnyén be Hemes mbɔnyune yí ke achi nyaka ndeme kɛpi.

¹³ Ekerákap mandem nsé Sús échí nyaka neffi beffɛet nkok etɔk. Nchiakap mandem nsé Seus asɔt maném mpɔɔɔh ne bɔchuchu abhen mání arɔk antí etɔk mbɔnyune yí ne ngémtáy bhó abhen báchi are báɔyàn nyaka bechye akap ntá Banábas ne Pɔl.

14 Ke Banábas ne Pól, bõnto Yesu, bághókó nókó enyiyi ené bõbhõ báyan̄ bek̄u, bati achõnti bhõ amem kpát bádákáti nden éyap amuet. Bájet báchwe amem eká bo eyõ ne bári mándeme nãkõ be,

15 “Bõta, ndaká yi bákù enyune? Séchí nkwo chi bakwãṅwan̄ mbõ bhe! Sétwõ fá bégháti bhe Mbok Ndíndí ãti Yesu bé mántik nsem ndũ menyiyi ebhen bebhiki bhõṅ nsay mántwó ntá Mandem mmu áchyè nepém. Yí ke ághókó mfay ne mmik ne manyén ne menyiyi menkem ebhen bechi aré.

16 Ndu mpok ane áfueré ansem, aró nyaka bo betókó mmik mankem mánk̄u mbõ enyũ bákõṅ.

17 Yě nã, abhiki rã nyaka betõṅ kponõron̄ bé yí áchí. Ak̄u berítí menyiyi. Yí ke ákù manyierp ámfú amfay ne áchyè mbwõt ndũ ayi mpok, anchye bhe nenyié, anchye manák.”

18 Pól ne mmueré ywi bárem menyiyi ebhen békù bo bhõ mángó bé bõ nkwo báchí chí bakwãṅwan̄. Yě nã, bábhíki kwáy bechyet bõ mbi bé béké chye bhõ akap ané babhõṅ bechye chi ntá Mandem.

19 Ke ébhíki tat, mbok bo Israel báfú Antiok ane atú Pisídia, báchák báfú Ikóniõm. Bákú beyã bo mánká ne bhõ. Ek̄u bátémti Pól ne batay, básu bárøk bárõ antí etøk ne nkaysi bé anán̄ agu.

20 Ke mpok ane bakõṅ Yesu bárõṅ are bákap yi, afate apetnsem etøk Lístra ne bhõ. Néyí nókó, Banábas ne yi bárõ bárøk Débe.

Pól ne Banábas báp̄etnsem Antiok amem atú Síria

21 Pól ne Banábas báre ghati bo Mbok Ndíndí ãti Yesu amem etøk Débe. Beyã bo mánoko ne

bábhho békónho Yesu. Bò Pól bápet ye nsem Lístra ne Ikóniom ne Antiok ane Pisídia.

²² Béré fyé bakoño Yesu nti mban̄ eyo enkem mánchye nako bhó maníé bé mándók ambi béte kpirí ndă nesikínti enap ne Yesu. BòPól bághati bhó be bábhəñ begho beyă esəñori ke mánchwe ndū nepém enén Mandem ábhák Mfə wap.

²³ Pól ne Banábas báyar bō batí ndu yěntiki ekeré Mandem. Báfyé bhó amo Yesu Acha mmu bó básíkí nti ne yi ndu nenikímæet ne netarénsay.

²⁴ Báfæet ye atú Pisídia, bárək atú Pamfilia.

²⁵ Aré, bághati mbok Yesu amem etək Pega. Báfa Pega basep bárək Atália.

²⁶ Básót achwinyén befu Atália bápetnsem Antiok. Amem etək Antiok kě bōnto Yesu mánikímæet eti Banábas ne Pól be berindu Mandem mémbak ne bhə ndū betik ebhen bákú ke bápetnsem Antiok.

²⁷ Báchwóbhé nókó Antiok, babhiñi Bō nkwo Yesu báchem nebhet amot. Bághati bhó menyin̄ menkem ebhen bō bákú ndu betan̄ Mandem, ne enyu Mandem ánéné mbi bé bo abhen bápú bo Israel mánsíkí nti ne Yesu.

²⁸ Babhak aré ne bakoño Yesu ndū mpäy batan̄.

15

Böbati nkwo Yesu bakem echeme egbo Yerusalem

¹ Bo báfú Judéya bátwó Antiok bábhó betəñ bōnkwo Yesu mándeme nako be, “Mandem apú kway bépeme mmu mbák babhiki syep yí bekoño ebhé Moses.”

² Pól ne Banábas bákém etan̄ti epáítí ne bhó eti ndaka wu keghó ntí. Ekə baka eyon̄ émot be Pól

ne Banábas ne mbək bakoŋo Yesu abhen Antiək mándók Yerúsalem, mángó bõnto ne bõbati nkwo Yesu ɛti ndaka wu.

³ Bafa bare rəŋ mbə enyũ nkwo Yesu bátó bhó. Ené bárəŋ atú Foníshia ne atú Samária, báre téé ndũ betək ebhen bechi ambi mángati nəkə bõnkwo bé bo abhen bápú bo Israel mánóko mbok Yesu nkwo. Eyo échye bakoŋo Yesu beyä maŋák.

⁴ Báchwóbhé nókó Yerúsalem, bõnkwo, ne bõnto Yesu ne bõbatí etək básot Pəl ne Banábas ne bo bachak ne maŋák. Pəl ne Banábas bágháti ye bhó menyiŋ menkem ebhén Mandem ákwáká bə manka.

⁵ Ke mbək bakoŋo Yesu abhen bachi bõnkwo Fárisi bághókó nókó nə, báfáte babho bérem be, “Bábhəŋ besyep bə, mángati bhə be mámbəre bebhé Moses.”

⁶ Bõnto Yesu ne bõbatí bapet bachəkə beyiŋi ndaka wu.

⁷ Bátát nəkə aré ndu bárəm ndaka wu, Píta afate aghati bhə be, “Bõma, bärŋi be Mandem anán ayap me nénti eneka te mpok ane áfuéré ansem bé ngati Mbok Ndíndí ɛti Yesu ntá bo abhen bápú bo Israel bé bə nkwo mangok, mánoko.

⁸ Ne Mandem mmu ariŋi bati bo mankem, atəŋ kpóŋóróŋ bé bo abhen bápú bo Israel bákway ménóko nkwo. Akə nó ndu áchyé bhó Efónó Bedyere nkúbhé mbə enyu yi achye nyaka bhese.

⁹ Afonori bebá bhap ndu básíkí nti ne Yesu ne aké tón bé bese bo Israel séchí kekúrí ne bhə.

¹⁰ Ntí ane báyaŋ ye memə Mandem, béghə mbák chəŋ yi ambé nti achí bé yí? Ndaká yí báchyè batu ane yé chi bachĩmbi bhese babhiki kway nyaka

βερωκο ντά βο αβθεν βαχι βακονο Yesu? Yě chi bese nkwo sébhiki kway βερωκο batũ yə.

11 Εβήκί ri βεκα νο! Σένoko βέ Mandem ἄρῆμε bhesé chí ἔti βερῖndu εβθεν Yesu Acha átónó bhesé ne nkúbhé enyu yə ke ἄρῆμε βο nkwo.”

12 Píta árém nókó no, echeme enkem ékwén kpák ndu béghok ndu Banábas ne Pól bághàti bhə ἔti menyinji maknkay εβθεν Mandem áchyé bhó betə, bákú nenti βο αβθεν bápú βο Israel.

13 Mánánjá nókó bérem enyij ene bārəm, Jems afate abho bérem be, “Bǝma, ghók ká enyij ene mǝrəm!

14 Símiɔn anəj ághátí bhesé enyũ Mandem ábhó betəj bé akəj βο αβθεν bápú βο Israel nkwo, ne ayap mbək eyap be mámbák böbhi.

15 Ne enyij ene yi árémé ékə ndəj amət ne menyij εβθέν baremé kep̄inti bārémé mbə enyu básínj be

16 ‘Ansem mpok, chəj mpetnsem mpet ntee eket Debhit ené ékwéné. Chəj njoj eket ené ébáy mməet amik nkə yə empət ente.

17 Chəj nkə no be böbhə mankem mámbə beyəj mbi bétwə ntá ya, yě chi βο αβθεν bápú βο Israel, mankem αβθεν mbínj be mámbák böbha nkwo.

18 No ke Mandem Acha mmu akə βο mándinj menyij εβθεν areme tesáy.’ ” *

19 Jems arək ambi bérem be, “Ndu nkaysi aya, séképere səjori bö αβθεν bápú βο Israel αβθεν bátwə ntá Mandem.

20 Sénsinj chí ekáti séngáti bhə be báké nyie nenyié ne nya ane áfú ndũ akap ane báchyé ntá mandem

* 15:18 Yinj ekáti Emos 9.11-12 ne Aisáya 45.21.

nsé, ne be mándō epúsí, ne be báké nyié nya ené manon amap ábhíkí rōn amik, ne be báké nyie manon.

²¹ Sénsín bó nō mbonyune bábho bépay bebhé Moses ebhén amem bekeré nenikímæet bo Israel tentep, ndu yéntiki nywōbhé neywēmæet, ne bo yéntiki etok báriņi bhō.”

Básīn ekāti ntá bōnkwó abhen bápú bo Israel

²² Bōnto Yesu ne bōbatí ne bōnkwó Yesu mankem bágħó bé chí erítí nkaysi. Báká eyōn émōt be mánjáp bo mánto Antiok ne Pōl ne Banábas. Báyáp ye Sáilas ne Júdas ane nnyén eni néchák néchí be Básabas. Bō batí apay bábhak bōbatí nkwo Yesu.

²³ Ekāti ené báchyé bhó mándók ne yō éré rem be, “Besé bōnto Yesu ne bōbatí ne bōnkwó Yesu mankem sékaka be bōmáyeεe abhen bápú bo Israel awu Antiok, ne abhen Síria ne abhen Silísha.

²⁴ Séghok be mbok bo báfú fá ntá yesé batwō awu ne netōn enap béchye bhe esōnri ne bafye bhe ebyok anti ené sébhíkí tó bhó.

²⁵ Eti yō ke séchókó, sekă eyōn émōt bé sēnjap bo sénto ntá yeka ne abhen ekōn abhesε, Pōl ne Banábas,

²⁶ bo abhen báká newú eti Acha ywεεε Yesu Kristo.

²⁷ Sétō ye Júdas ne Sáilas ntá yeka. Mānan māngáká awu chōn māngati bhe besí ne besi nkúbhé menyīn ebhen sēnsīņí amem ekāti.

²⁸ Echí bé sébhōn nkaysi amōt ne Efōnó Bedyεεε be séké chyε bhe batu áchák ane acha bebhé ebhen bābhōjō bebhare.

29 Nə chi be bǎké nyié nenyíé enen nefŭ ndŭ akap ané bǎchíe ntá mandem nsé, ne bǎké nyié manoj, ne yě chi nnya ane manoj ami ábhíkí rəŋ amik. Ne be mǎndó epúsí. Mbák mǎndó menyij ebhen, chəŋ émbak erírí ne bhe. Mǎnchəkə sayri.”

30 Bǒbhə bati anwi báfa Yerúsalem barək Antiək. BəPǎl bǎbhij nkwo Yesu bǎchéme nebhuet amot bachye bhə ekáti ene bapəkə.

31 Bápáy nəkə yə, maníé amen áchi amem éfyé bo Antiək nti, bǎbhəŋ manák.

32 Júda ne Sáilas babhak baremé kepinti. Bágháti bǒnkwo Yesu beyǎ menyij ndu béfyé bhó nti ne békwoák bə mántəŋ ndu nesikinti enap ne Yesu.

33 Bǎchəkó nókó aré ne bhó ndu mómbijí mpok, bǒnkwo Yesu bǎtik bhó, ne manák be mámpétnsem Yerúsalem ntá bo abhen bǎtó bhó.

34 [Ke Sáilas akə nti bérəp Antiək.]

35 Pǎl ne Banábas bǎrəp Antiək. Aré, báre tój, mángati nəkə bo eyəŋ Acha ne beyǎ bo bǎchák nkwo.

Akóré akwén nenti Pǎl ne Banábas

36 Ewak émot, Pǎl arem ntá Banábas be, “Sémpétnsem ndu yěntiki etək ene séghátí eyəŋ Acha are séngó ndŭ bǒnkwo bǎchí.”

37 Banábas are yáj bé mánsót Jǎn Mák yí ándók ne bhə.

38 Ke Pǎl keka bé échi sayri bésot yi mbənyune aró nyaka bhə etək Pamfilia ené bǎbhíkíre naŋə betik ebhap.

39 Eti yə, Pǎl ne Banábas bákém beyǎ epúití kpát akərə akwen nenti nap. Banábas asot Jǎn Mák bǎchwe achwinyén, bǎrək Sáyprəs.

40 Ke Pål ayap chi Sáilas. Bõnkwó Yesu mánikmæet be berindu Acha mémbak ne bhó.

41 Pål asot Sáilas bárak Siria ne Silísha ené yi afyé nti nta bakwó Yesu abhen báchí are nti.

16

Tímoti arək ne Pål ne Sáilas

1 Pål ne Sáilas barək baghaka Débe ne bafu nõkó are barək Lístra. Nkoño Yesu amot abhak aré ane áká nnyén bé Tímoti. Máyi abhak mmu Israel ane ánókó Yesu, ke aywi chí abhak mmũ Grik.

2 Bõnkwó abhen Lístra ne Ikóniõm bárèm nyaka eriri èti Tímoti.

3 Èkú Pål are yañ besot Tímoti be andək ne bhó. Akæ ye básýep yi mbonyune bo Israel bachi nyaka ndũ betək ebhó ne bárinjì be chi Tímoti achi chi mmũ Grik. *

4 Arək ye ne Pål ne Sáilas. Ndu báròn, mángati nõkó bo ndu yéntiki etək ene bachwóbhé are menyin ebhen bõnto ne bõbati etək abhen bachi Yerúsalem bárémé, ne mánsemti nõkó bhó be mámbære bebhé ebhó sayri.

5 Eyo ekæ bakwó Yesu bárək ambi bésiki nti ne Yesu, ne mpäy yap anjá andəkó nõkó chi ambi.

Pål aghó kenó amik anti fúú be bábhinjì yi ndũ etək Masidónia

6 Pål ne Sáilas ne Tímoti baghat bafæet atú Frijia ne atú Galéshia mbonyune Efónó Bedyere abhíkí ka be mángati bo Eyoñ Mandem atú Esia.

* **16:3** Bo Israel bachi nyaka Lístra ne Ikóniõm. Ndu Pål áyàn be bo Israel mangok enyin ene yi ághàti bhó, akæ básýep Tímoti. Bo Israel bárinjì nyaka be babhiki syep Tímoti mbonyune etayi achi nyaka mmu Grik, ke máyi mmu Israel.

7 Bágháká nókó kékwoť ne ndiere ebhi Mísia ne Bitínia, báre yan berəŋ atú Bitíni, ke Efónó Yesu keka bó mándók.

8 Eká baghat bafuet atú Misia, bárók Troas.

9 Aré, Pól aghó kenó amík antifú ne beti ndũ mmu Masidónia áte anikmuet andem nəkə ntá yi be, “Twó fá Masidónia kwak bhesé!”

10 Pól ághó nókó kenó ekə, séká bé Mandem abhíní bhesé séndók séngátí Mbok Ndíndí ntá bō atú Masidónia. Témte wu, Mme Lukas nchem ne bhə sétóŋti mmuet béróŋ aré. †

Lidia anoko Mbok Ndíndí ɛti Yesu etək Filipi

11 Séchwe áchwi ane árəŋ Troas. Sérək téé ségháká Samótras, etək ené nnyén nékábhé. Egháká nókó ntinywəp, ségháká Neápolis.

12 Séfú nəkə aré, sekə amik ségháka Filipi. Filipi abhak etək egho atú Masidónia, ne abhak anten Mfə Rom. Sébhak Filipi ndu mpáy manywəp.

13 Egháká nókó nywəbhé neywəmmuet bo Israel, séfú amem etək sérək angəkənyén ndũ nebhuet ane sékáysi bé bo báchem are ménikmuet. Séchókə amik séndem nəkə kepɪ ne baghərə abhen báchémtí aré.

14 Ngərə amət ane aká nnyén be Lidia afú etək egho ene babhíní be Tiatíra. Abhak nkəsíé ndũ nden ené échí mmuet chu ne éyá nkáp. Achye nyaka Mandem kenókó. Mandem akə yi anene ntí eni aghók sayri ne anoko enyiyə ene Pól árəm.

15 Bájwiti yi ne *efo eyí. Anik bhesé mmuet arem be, “Mbák bäsət me mbə mmũ ane ánókó Yesu

† 16:10 Lukas mmu asíní ekáti ené achem mmuet ne bəPól, are kə ne bhə.

tetep, twó ká chakó eket eyá.” Anyiere bhese enyu eyo kpat serok.

Báfyé Pól ne Sáilas kenə etok Filipi

¹⁶ Ewak émot, ené sérəŋ ndŭ nebhuet nenikímuet, sétémeri móngosŋ ane áchi nsem. Efónó ebúebu ebhak ne yi ékú are rém menyin ebhen bébhəŋə be fakari. Eyo échyè nyaka bo abhen bábhəŋó yi beyä nkáp.

¹⁷ Aghó nókó bhese ne Pól, abho bekoŋo bhese ambiki nako be, “Böbhen chí bö betok Mandem mfay! Bághəti bhe enyu Mandem ápe me bho.”

¹⁸ Arək ambi beku nə ndŭ beyä manywəp kpat nti nébé Pól, ayibhiri mmuet asáy efónó ebúebu ené échí ngosŋ wu amuet be, “Ndŭ nnyén Yesu Kristo nchí ghati wə be ómfú yi amuet.” Témte wu efónó ebúebu yo éró ngosŋ wu.

¹⁹ Ndu éfakári nə, bo abhen bábhəŋó yi bághó be mbí wap bebhəŋ nkáp áchəŋti. Bákém Pól ne Sáilas, báya gbaka gbaka gbaka bárək nefisie, besí böbatí etək, amem ekeré manyé.

²⁰ Bágháká nókó aré bárem be, “Böbhen chí bo Israel ne báchyè esəŋəri amem etək eyesé.

²¹ Bətəŋ bhese bepiŋítək ebhén ebhé eyesé ébhíkí ka be sénkəŋó. Séchí bo Rom ne sépú kwáy békəŋo bepiŋítək ebhap.”

²² Beyä bo abhen bachi are bachem ne bö ngosŋ wu bebhat bəPól barak amuet. Bataŋá manyé báchyé eyəŋ, báyók bó nden amuet ne bádén bó ne bekpa.

²³ Bádén nókó bhó sayri, báguép bhó ekerékenəŋ, bághəti mmu ane ábhəbhəri ekerékenəŋ bé ánsót mpok bé báké bue.

24 Mbabheri wu ághókó nókó nò, asòt bhó, aròk afyé ndu móket ane achi te amem. Báfyé bhó beko bekak. †

25 Ke égháká nókó mbò néntíbheti, Pól ne Sáilas babho menikmæet mánkway nòkò bakwáy ndu bebíti Mandem, batĭ bðkenonj bachak mángoko nòkò.

26 Bápére ghó nenyíkisi mmik nékwén, kpát mmik ane báté ekerékenonj aré anyíkisi. Babhĭnywòp ánéne ndü mmæet yap témté, ngem ené báfé bðkenonj ne yò ékánári enkem, ékwénti amik.

27 Mbabheri ekerékenonj afate. Aghó nókó babhĭnywòp fúfú, akaysi bé bðkenonj mankem bábæ. Agwòp akparenja ywi ndu beway mmæet.

28 Ke Pól abik arem be, “Òké way mmæet. Besé mankem séchí fá!”

29 Mbabheri wu arem bé mántwó yí ne eróhó. Bátwó nókó ne yó, aròk ekerékenonj ntiét ntiét akwén ndü bekak Pól ne Sáilas angwere nòkò ne becháy.

30 Asòt ye bó nefi abhép bó bé, “Bòtá, chonj nkæ yi ke Mandem ampeme me?”

31 Bákéme yí be, “Nokó Yesu Acha ne chonj Mandem ampeme wò ne efo eye enkem.”

32 Bò Pól bágháti ye yí ne efo eyi Mbok Ndíndí ĩti Yesu Acha.

33 Nkúbhé beti ebhò, asòt bhó témté aso befæet ebhap. Pól ne Sáilas bájwiti yi ne efo eyi enkem.

34 Asòt ye bó eket eyi achye bhó nenyíé. Yi ne efo eyi enkem bájwi ne manák be mánóko Mandem.

35 Néyí nókó bð batí etòk bátó bð mbĭj nkú ntá mbabheri ekerékenonj ne eyonj be, “Dð bðbhò

† 16:24 Beko: Chi mbiñí menòk ene bo Rom bágwòt nyaka bo bekak be báké bæ mamfu ekerékenonj.

mándok!”

³⁶ Mbabheri ághókó nókó nò arək aghati bəPəl be, “Böbatí báto eyəη be ndə be mändók. Bäckwáy ye berəη. Mänkə sayri.”

³⁷ Kε Pəl arem ntá bo mbĩη nkú be, “Báway bhese ne mantem besí bho, mámesε bhésé ekerékenəη ενέ bábhikí taη bhese yəndu sechi bö Rom. Néne, báyaη sémfú séndók bhésé bhésé? Wáwák! Bó babhəη böbatí bábhəη bétwə ndu mmuet eyap mámfere bhésé.”

³⁸ Bö mbĩη nkú bápεtnsem baghati böbatí enyĩη ene Pəl areme ne bághókó nókó bé Pəl ne Sáilas báchí bö Rom, becháy bekem bə.

³⁹ Babhəη böbatí bárók ye mánikmuet ntá Pəl ne Sáilas be mámfónórí bhó. Báfere ye bəPəl ekerékenəη, mánikmuet ntá yap be mándó etək eyap.

⁴⁰ Pəl ne Sáilas báfú ye ekerékenəη, bárək eket Lídia. Bátémeri bönkwə Yesu are bánchez bhə maníε ne báfýé bó ntí. Báfá ye etək eyə.

17

Enyĩη ενέ éfákári Tesalónika

¹ BəPəl bárək báfuet betək Amfipolis ne Apolónia báchwəp etək Tesalónika, nebhuet anε ekeré nenikímuetí bo Israel echi.

² Pəl arək achwe amem ekeré nenikímuetí eyə. Yəntiki ebhak yí árónó, enyu eyə ke yí ákə nyaka. Ndū bəsənde barat are fyé mbok ne bhə ndu beku bə mámbəη nejwĩmem ndū menyĩη ebhen bechi amem Ekáti Mandem,

³ ne anene nəkə ne antəη nəkə be Mpepe Mandem afýé nyaka bariεp be átò, abhəη nyaka beghə

εσσηρι νε angú, κε ampetnsem ndü nepém. Pöl are ghati bhó be, “Yesu mmu nchí ghati bhe menyin éti yi κε áchí Mpeμε Mandem afyé nyaka bariεp be ätò.”

⁴ Mbək εyap mánóko, báchém mmuet νε Pöl. Beyä bö Grik abhen mánikmuet ntá Mandem bo Israel νε beyä maném baghəré etək εyə mánóko nkwo, báchém mmuet νε bəPöl mbə bakoηo Yesu.

⁵ Κε mbək bo Israel bábhəη mpabhamík νε bəPöl. Manyokoti bo abhen bágħabhe għap νε bákə bo mángúép εbyək etək. Bárók bádákáti babħinywəp báchwe amem eket ενε mmu ane áká nnyén be Jáson ndu beyaη Pöl νε Sáilas be mánsət bhə mandək ndü nchemti bo abhen bachi nefi.

⁶ Κε ndü bábħiki ghə bəPöl, báýá Jáson νε böñkwó Yesu báchák gbaka gbaka gbaka bárók ntá böbatí etək νε bhə, mambiki nəkə be, “Bö abhen bákə mbänkem mánchye nəkə εσσηρι bátwə fá nkwo

⁷ νε Jáson asət bó afyé anywóp. Bó mankem bákə menyin εbhén bétəη bé bápú bhεεε bebhé mfo ngo ane Rom mándεμε nəkə be Mfo achák áchí ane aka nnyén be Yesu.”

⁸ Böbatí νε bötək bágħók nókó nó, batí átáka bhə amem.

⁹ Bákə Jáson νε böñkwə bhə bágħókə nkáp ndu betəη be bápú pεε chye εσσηρι. Báró ye bó mandək.

BəPöl barək etək Béroa

¹⁰ Εgháká nókó νε beti, böñkwó bátíη báké Pöl νε Sáilas bábúε barək etək Béroa. Aré, bárók báchwé ekeré nenikímuetí bo Israel.

¹¹ Bo Israel abhen Béroa bábħóη nti beghok mbok Yesu ané Pöl νε Sáilas bágħàti bhə écha

abhen Tesalónika, mbonyune básiepti nyaka Eyon Mandem ne beyä ekwak. Báre chak Ekáti Mandem begho mbák menyin ebhen Pól átòn bechi tetep.

¹² Eká beyä-bhap mánóko Yesu Acha. *Maném baghərə Grik ne beyä babhakanem mánóko nkwó.

¹³ Ke bo Israel abhen Tesalónika bágghókó nókó be Pól ághati Eyon Mandem etok Béroa nkwó, bárók aré mányíkisi batĩ bo, be mánychyé bəPól esonori.

¹⁴ Témte wu, batĩ bō nkwó Yesu bátik Pól be andok te angakonyén, ke Sáilas ne Tímoti báróp Béroa.

¹⁵ Bo abhen bárónó ne Pól, barok ne yi kpát bággháka Atens. Pól aghati ye bhə mpok ane bápètnsem bé mángátí Sáilas ne Tímoti be mánján mbi mántemeri yi ayak amem etok Atens.

Enyin ené éfákári ne Pól etok Atens

¹⁶ Ené Pól ánòn Tímoti ne Sáilas etok Atens, nti néré sonori yi amem begho bé etok éjwí ne bebhó njə ene bo básət mbə bəmandem.

¹⁷ Eká are rəŋ ekeré nenikimueti bo Israel yəntiki nywəp ankem nəkə epúítí ne bhə ne bō Grik abhen mánóko nyaka Mandem nkwo. Arəŋ nyaka nkwo nefisie yəntiki nywəp ankə nəkə enyumót ne bo abhen bátwə áré.

¹⁸ Bōfú bábhak abhen bátəŋ menyin ebhen békò ndəŋ ámót ne bakonjo Epikuros ne bə Stoik, * Bó nkwo bákəm nyaka epúítí ne yi. Pól ághati nyaka bho menyin eti Yesu andeme nəkə bé chəŋ bawú mámpètnsem ndū nepém. Eká mbək eyap bərə way Pól mandeme nəkə bé, “Echinĩ enyin ene nkwo

* **17:18** Bo Epikuros chi bō abhen bakaysi nyaka be nném enyin ndū nepém chi menyin ebhen béchye mmu manák.

ärèm nó mbəŋ yi?” Báchák be, “Échí mbə be yi äghàti bho chí ěti bəmandem abhen sébhíkí riŋi fá etək ene.”

¹⁹ Básət Pəl barək Ariyopagos, nebhuet ane bəbatí bächèm nəkə nyaka, bárém ntá yi be, “Sékəŋ bérinji ěti menyin beko ebhén ótəŋ.

²⁰ Menyin ebhén órèm bechi maknkay ntá yesé ne séyən bérinji mbəŋ enyin ene órèm.”

²¹ Báre rəm enyu eyə mbənyune bo Atens ne mankə mankem abhen bánchezí aré bákəŋ nyaka béchókə beghok ne béfyə mbok ěti barak akə.

²² Pəl afate ye ate néntí bə echemé Areopagos yə abho béréme be, “Bə Atens, ngə bé bəfyé ntí ndü baraká bəmandem tontó.

²³ Ené nchí kə etək mfyé nəkə amík ndü menyin ebhen bächyè kenókó mbə bəmandem, ndək ngaka nebhuet amət ane efeme akap echi, ngó ndu básin aré be, ‘Ntá mandem ane bo bəbhíkí riŋi.’ Mandem ane nə bé bächyè kenókó yəndu bəbhíkí riŋi yí ke méghàti bhe menyin ěti yi.

²⁴ Mandem mmu ághókó mmik nkem ne yəntiki enyin ene échí aré, yí ke áchí Acha ane ábhónó betan menkem amfay ne fá amik. Apú chəkə amem beket ebhén bakwəŋwəŋ bəghókó.

²⁵ Ne nkwəŋwəŋ apú kwáy békə yənyin ánchyé yí mbənyune yi apu chép yənyin. Yímbəŋ ke áchyè nepém ne éyú ne yəntiki enyin échák ntá yəntiki mmu.

²⁶ Ayámbi aghókó nyaka mmü amət ne amuet mmu wu kə manerékeré bho ankem fá amik áfú. Apére ghoko yəntiki nneréket, ayambi abhure nebhuet ane böneréket wu bəbhək ne mpok ane bó bəbhónó bəbhak aré.

27 Mandem akw enyu ya bé bó mánján yi ne ndu báyan yi mbw mmũ ane ámò ne amó beyan enyìn amem ejuri, mánkwáy berin yi. Ke sayri sayri, Mandem abhíkí sap nekò ne yě mmu ywese amot.

28 Echi nkúbhé mbw enyũ mmũ yweka amot áréme nyaka be, 'Nepém enesé néfù chi ntá yi, ne yí ke áchyé bhesé betan sékò, ne yí ke áká be sembwan nepém.' Echi mbw enyũ mbak batémé bakay bheka bárémé be, 'Besé nkwó séchí b̄ abhen Mandem.'

29 T̄endu séchí yé b̄ Mandem, séké kaysi bé Mandem achí mbw enyìn ené mmu ákwáy bésot gol ne yě chí silbha ne yě chí ntáy angoko ne kebon eki ne eka eyi nkwò.

30 Mandem aféré ntí ndu menyìn ebhen bo bákú ndũ mpok ane b̄ babhikire rin̄i nkaysi yi. Ke n̄ene, ághàti bo mankem mbankem be ȳentiki mmu antiknsem ndũ bebé ebhi,

31 mbonyune abháré nywop enen yi átàn b̄ mankem enyu ene echi chak. Anán̄ ayap mmu ane átàn manyé ya, ne atón̄ erin̄ bekw̄ b̄ mmik mankem mándin̄i mmu wu, ndu áká yi áper̄ensem ndũ nepém."

32 Mpok bágħoko ndu P̄l ár̄eme ěti nep̄er̄ensem ndũ nepém, mbak eyap bare yakò yi, ke bachak barem be, "Sék̄an̄ be ómpet ómf̄aét̄ ongati bhes̄e ěti nep̄er̄ensem ndũ nepém."

33 P̄l ar̄o ye bó afú ar̄ok.

34 Ke mbak bákón̄o yí. Bóbh̄o mánóko. Dionisīos, mmũ echemé Ariyopagos, ne nḡoré ane áká nnyén bé Damaris ne bo báchák babhak ndũ nkwò bho abhen bakon̄o P̄l.

18

Pəl aghati Mbok Ndíndí amem etək Kərint

¹ Pəl afa Atens arək etək Kərint.

² Atemeri mmu Israel amət aré ane aka nnyén be Akwíla, mmü atú Póntos. Ebhikire tat nyaka, ené Akwíla ne ngərə ywi Prisíla báró etək Itali mbonyune Klaudiós Mfó Rom, achye nyaka eyəñ bé bo Ju mankem mámfá Rom. Pəl arək beghə bhə.

³ Babhəñ nyaka awó-betik ámót ne Pəl, nó chí betik béghóko bétəm ne nden. Pəl achəkə ne bhə mángoko nəkə bétəm.

⁴ Pəl are rón ekeré nenikímuetí bo Israel ndü yəntiki nywəbhé neywəmmet enap ankem nəkə epəiti ne bhə ne anu nəkə be bo Israel ne abhen Grik mánóko menyih ebhen yi ághəti bhə eti Yesu.

⁵ Mpok Sáilas ne Tíməti báfú atú Masidónia báchwəbhé Atens, Pəl arə betik beghoko bétəm arəbhe kə chí betik beghati bo Mbok Ndíndí ndu mpok nkem ane yi ábhónó, anu nəkə bekə bo Israel mángó kponorəñ be Yesu ke achí Mpepe Mandem afyé nyaka bariəp be ätə.

⁶ Ke bó keka ne yi. Mánəkəti nəkə yi. Akwet nden éne echi yi amuet, arem be, “Ntū bebú bheka arəp ne bhe. Aməya achi pépép. Nebho echəñ ntíknsəm ntá yeka ne ndəbhe rón chí ntá bo abhen bápú bo Israel.”

⁷ Afa ye aré, arək achəkə eket mmu amət ane aka nnyén be Títiós Jóstos. Jóstos abhak mmü ane áchyè Mandem kenókó. Ekerə yi ébhák kekəwət ne ekeré nenikímuetí bo Israel.

⁸ Mmü amət abhak aré ane aka nnyén be Kríspos. Abhak münti ekeré nenikímuet. Yi anoko Yesu

Acha ne efo eyi enkem. Beyă bö Kōrint bachak abhén bághòk nyaka menyih ebhen Pōl árēm mánòko nkwo, ne bájwíti bhə.

⁹ Beti mémət, Yesu Acha aghati Pōl ndü kenó amik anti fúú be, “Ōké cháý. Dók ambi bégháti bo ěti ya. Kéchòkò kprak.

¹⁰ Nchí ne wə ne yě mmu apú kway beka wə enyih. Beyă bo bachi etək ene abhen babhak chəŋ böbha.”

¹¹ Pōl arək ye ambi béchòkò etək eyə ndu mmíe ne batan átándát, antəŋ nəkə Eyəŋ Mandem.

¹² Bö Rom bákú nókó Galío góbhanə atú Gris, bo Israel abhen bachi are bágwót nnet ne bákém Pōl bárək ndu acha manyé ne yi.

¹³ Aré, bággháti Galío be, “Mmũne ánù beka bo mánchyé nókó Mandem kenóko enyu ené ebhé yesé épú yan mmu anka.”

¹⁴ Ke mpok Pōl áyàŋ berem enyih bé ántáná mmuet, Galío arem ntá bo Israel be, “Bě bo Israel, mbə yí aka chi ebéptí enyih ne yě ndak abúabu, mbu nkáá ne bhe.

¹⁵ Ke tēndu ndak ane achi chi ěti menyih ebhen bo bárēm ne manyén bo ne bebhé ebheka, be babhəŋ mändíŋí enyũ bátəŋ wu. Mpú kwáy betəŋ ayə barak.”

¹⁶ Galío árēm nókó nə, abók bhó be mámfú amem acha manyé.

¹⁷ Bafu nəkə, bakem Səsténes mmu ane achi nyaka mũnti ekeré nenikímmet eyə bádén nɛfi acha manyé. Yě nə, Galío ake fyé ntí aré.

Pōl afú Kōrint arək Antiək

¹⁸ Pōl apet atat ne bönkwo Yesu abhen Kōrint ndü beyă manywəp. Arə ye bhə, asət achwínyén arək

atú Síria ne Prisíla ne Akwíla. Báchwóbhé nókó etək Kenkreyā, Pəl amu ntí betəŋ be ábhúré bariεp amen yi afyé besí Mandem.

¹⁹ Báchwé achwi bárək Efesəs. Pəl arə Prisíla ne Akwíla angəkənyén arək achwe amem ekeré nenikímuet, are kém epúítí ne bo Israel.

²⁰ Nkwó wap abhen mánóko bárem be Pəl ántát ne bhə ke yi keka.

²¹ Pəl arem chi be, “Mbák chí nkaysi Mandem chəŋ mpetnsem fá ntá yeka.” Arem nəkə nə, arə bhə achwe áchwí bare rəŋ.

²² Agháká nókó Seséria akó etək, arək akaka nkwó Yesu abhen bachi aré, asep arək Antiək.

²³ Atát nókó aré mpáy manywəp, afa are kə betək ne betək atú Galéshia ne Fríjia, amfyε nəkə bakoŋo Yesu mankem nti ndü nesikínti enap.

Apólos atəŋ Eyəŋ Mandem etək Efesəs ne etək Kərint

²⁴ Mmu Israel amət anε áká nnyén be Apólos atwó Efesəs. Etək nebhe eyi ébhák Aleksándriya. Yi achí nyaka mmu anε áríŋí berem kepi ne aríŋi Eyəŋ Mandem sayri.

²⁵ Mánəŋ bátəŋ nyaka yí mbi Yesu Acha ne ághàti nyaka bo menyíŋ abhen bédù yi anti beghati bo éti Yesu nkúbhé mbə enyu bə bechi. Ke aríŋi chí nejwiti enen Jŋn atəŋə bo.

²⁶ Amem etək Efesəs, Apólos abho béghàti bo menyíŋ éti Yesu amem ekeré nenikímuet kebhəŋ becháy. Prisíla ne Akwíla bághókó nókó Eyəŋ Mandem ene yi ághàti bho éti Yesu, básót yí eket eyap, mánána batəŋ yi menyíŋ ebhen béyíŋí mbi Mandem nkúbhé mbə enyü bechi.

27 Apólos ákɤ nti bérón Akáiya. Bōbati bakonjo Yesu abhen Efesos báfyé yi nti ne básín ekáti ntá bakonjo Yesu abhen Akáiya bekɤ be mánsyεpti yi sayri. Aghaka nókɔ aré, akwak tontó bo abhen Mandem atɔn bɔ berĩndu ne mánóko.

28 Aré, are kem epúítí ne bo Israel besí bo mankem. Adebhe nókɔ bɔ amik ndu epúítí eyɔ ne are sɔt menyin ebhen bechi amem Ekáti Mandem betɔn kponɔron be Yesu ke achí Mpepe ane Mandem afyé nyaka bariεp be átò.

19

Pɔl aghati mbok Yesu etɔk Efesos

1 Ené Apólos achí Kɔrint, Pɔl are kɔ atú Esia. Akɔ kpát aghaka Efesos. Atemeri mpay bakonjo Yesu aré.

2 Abhép bhó be, “Efónó Bedyere atwɔ ntá yeka mpok mánókó Yesu?” Bákéme yi bé “Ae! Yé chí beghok be Efónó Bedyere achí sébhíkí re ghok.”

3 Pɔl abhép bhó be, “Ntí ane bájwítí ye nyaka bhe achi be yi?” Bákéme yi be, “Chí éti menyin ebhen Jɔn ághàti bho ke bájwítí bhesε.”

4 Pɔl abho ye bekɤ bó mánjwímεm. Arem be, “Jɔn ájwítí nyaka bo betɔn be bátiknsem ndũ bebú bhap angati nókɔ bo Israel bé bábhɔn ménóko mmu ane átwò yi ansem, nɔ chi Yesu.”

5 Bō Efesos bhɔ bágghókó nókó nɔ, báka bájwítí bhɔ mbɔ bo abhen mánóko Yesu Acha.

6 Pɔl anyanɔ ye bó amɔ anti. Efónó Bedyere abhak ne bhɔ, bábhɔ berem beyɔnótɔk nyáná nyáná ebhén bó babhíkí ghók, mándem nókɔ menyin ebhén Mandem afyé bhó anti.

7 Bə mankem babhak mbə batí byo ne apay.

8 Pəl abhak Efesəs ndü batan arát andək nəkə ekeré nenikímæet beghati bhə Eyəŋ Mandem kebheŋ becháy ankem nəkə epúítí ne bhə ndu áyàŋ be bó mándíŋí, mánoko, enyü Mandem áyàŋ bə mambak ne yi mbə Mfə wap.

9 Ke mbək eyap báchók batú kenoko enyiŋ ene Pəl arəm. Báre rem chí bebéptí menyin eti mbi Acha besí bo mankem. Ndu bákə nə Pəl asət bo abhen mánókó arək ne bhó, ankem nəkə epúítí ne bhə eti Eyəŋ Mandem amem áchá Tiránəs yəntiki nywəp.

10 Arək ambi békə enyuyə ndü mamié ápay. Ekə bo mankem abhen báchí atú Esia, bágheók Mbok Ndíndí eti Yesu Acha, nə chi bo Israel ne abhen bápú bo Israel.

Bə Séva báre yán mbi bébhón betan amfáy befónó bebú

11 Ndü Pəl átəŋ Eyəŋ Mandem, Mandem achye yí betan békə menyinjí maknkay ebhen bo bábhekiŋe ghó.

12 Ekú kpát bo babho besət bebheókó nden ebhen bétése besí ne nkú yi, mámbare nəkə amæet bəməme, ne bó mántan nəkə, ne befónó bebúbebə məmfu nəkə bo amæet.

13 Mpáy bo Israel babhak are abhen bákə mánkə nəkə befónó bebúbebə məmfú méndó bo abhen bə besəŋəri. Báre mə bébok befónó bebúbebə ndu nnyén Yesu Acha nkwó. Babho ye berem ntá befónó bebúbebə be, “Ndu nnyén Yesu mmu Pəl ághàti bo eti yi, fú ka yi amæet.”

14 Bə Séva bati tándrámət bare kə nə. Séva achi nyaka múnko bachiákap Mandem amət.

15 Εwak έmόt εfόηό εbύbυ εghati bhό bε, “Nδίηί Yesu, ndίηι Pόl, κε bάchί ntiki bhό?”

16 Mmύ anε εfόηό εbύbυ εσθηρι γί akwén bó amυεt arakati nden εγap ne aták bó mankem kpát bábυέ báfύ bebho bewó ne befυεt amυεt.

17 Bo abhen bάchi Efεsós mankem, bo Israel ne abhen bápύ bo Israel bάghókó nókó ndak ané áfákáρί, becháy békém bó bábhό bechye nnyén Yesu Acha kenókó.

18 Beyá bo abhen mánókó babho befu kponoron mánsu nókó bebéptí menyiy ebhen bó bákù.

19 Beyá bό abhen bákù baraká mandem nsé, bátwó ne bekáti-njό ebhap menkem básón bhό besí bo mankem. Ne mbó bátι nyaka bhό ti mbυ bechye nkáp anε aghaka bebhók silbha nka besa bepay nsem byo (50.000). *

20 Εkυ Eyóη Mandem ataka mban ne mban, endak nókó chi ambi ne betaη.

Εwat ενέ bo bákù etók Efεsós

21 Menyiy ebhen béfákáρί nókó, Pόl akυ ntι ενι bé γί abhόη béfυét atú Masidónia ne atú Akáiya ampεtnsem Yerúsalem. Arem be, “Nnán ngáká aré, mbόη beβόη Rom nkωó.”

22 Ató ye bakwak abhi batí ápay, Tímoti ne Erástos, bé mándók ambi atú Masidónia. Yímbόη aróp ansem atú Esia ndu mómbiyí mpok.

23 Mpok γó, εσθηρι έbhό etók Efεsós έti Mbi Yesu Acha.

24 Ntenátεn achí nyaka aré anε áká nnyén be Demétriyós. Asot nyaka Silbha anky nókó bóbekeré

* **19:19** Ebhók έmót έkway nyaka ndu bechye akap anε nkυbetik ndú nywóp nemot.

mandem nsé ane bábhìṅṅi be Atémis. Awó-betik ebhi áre chyè yí ne bo bácháak abhen bákà bhò beyǎ nsay.
†

25 Demétriyos abhìṅṅi bhò báchémm nebhuet amot, arem be, “Batá, báriṅṅi bé keném ekesé kenkem kéfù chí ndũ awó-betik ane.

26 Bè babhòṅṅi bághò ne bághòk enyìṅṅi ené Pól ákà, puyě chí ndiere fá Efesos, ke atú Esia ankem. Akà beyǎ bo báka ne yi ndu yi árèmm be, ‘Bòmandem abhen bo bághókò ne amò bápú bo mandem wáwák!’

27 Akway béchòṅṅi ye betik ebhesé ebhen mbák sébhíkí sòt mpok. Akway beka nkwo bé bo báképerere sòt ekerákap mandem ngoré Atémis, mbò enyìṅṅi. Mbák émfákárí nò, Atémis mmu áchí mandem ngo ywese apú pere bhak yěnyìṅṅi. Ne yí kě yěntiki mmu atú Esia ne bõ mmik mankem báchyè kenókò!”

28 Bò bághók nókò enyìṅṅi ne Demétriyos areme, batí átáka bò amem, bábhò bébik mandeme nòkò be, “Atémis, mandem bõ Efesos, chi mandem ngo!”

29 Ebyok ékwén etok Efesos enkem. Bo barok ayak bákém Gáyos ne Arístakos báyá, bāròk amem acha etok ne bhó. Gáyos ne Arístakos babhak bõ Masidónia abhen bákò ne Pól.

30 Pól are yáṅṅi beròṅṅi ndũ nchemti-bõ bhò be ádem enyìṅṅi, ke bakoṅṅo Yesu kechye yí mbi be ánkà nò.

31 Mbok bõbatí etok bábhák mamuerere bhi. Bóbhò bátó nkwo eyòṅṅi menik yi mmuet be ake sá ekak amem áchá.

32 Ebyok ékwén amem áchá mbonyune beyǎ bhò bábhíkí riṅṅi nyaka mbõṅṅi ndak ane achi amik.

† 19:24 Atémis achi nyaka mandem ngoré ntá bõ Grik ane bò bakaysi be yi ke áchye nebhe.

Εβhak γε be mbək bábìk mándəkə nəkə eyap ebhe, báchák mántaη mandəkə nəkə eyap.

33 Mbək eyap bágħó nókó ndü bo Israel bátó Aleksánda ambi, bákáysi bé yí ke átwó ne esəηəri, ékú Aleksánda asá áwó amfay ndu áyàη bérém enyiyη ndu bétáηa mmæet.

34 Ke bárinyi nókó bé achí mmu Israel, bápét bábho bewat mandemε nəkə be, “Atémis, mandem ane bō Efesəs, chí mandem ngo!” Barək ambi bekε enyuyə ndü maηəkó nywəp ápáy.

35 Nsinyi-bekati ane etək Efesəs anu kpát akε mbaη akwen. Abho γε berem be, “Bo Efesəs! Agha abhiki rinyi be etək Efesəs ke ébhəbheri ekerákap ene Atémis ne ntay mandem enen néfú amfay nékwéné fá amik ntá γεσε?”

36 Tëndu yě mmu apú kwáy bétáηa menyiyη ebhen, bəbhəη mbε béchókə chí kpák kechye esəηəri.

37 Bäsət böbhen bätwə fá ne bhə ené bábħíkí ghεp yěnyiyη amem ekerákap eyese ne yě ebéptí enyiyη bábħíkí rem έti Mandem aywesε

38 Sébhəη bö batí ne manywəp ane bátaη manyé. Mbák Demétrios ne bö eka bábəη ndak ne mmu, mántwó aré ne wú be mántáη.

39 Ke mbák ndak áchák áchí ané báyàη berinyi, chəη mányure wú amem áchá etək ndu nywəp enen manyé.

40 Nchí rem enyuné ne ntí be, bəkway bechye bhesé esəηəri bé sétwó ne ebyək etək enyu ené, mbák mámbép bhesé, sepu bhəη enyiyη ené sérəm.”

41 Arémé nókó nó, aghati bhó bé mángúré. Echem étaka.

20

Pǎl arək atú Masidónia ne etək Gris

¹ Ebyək εγὼ ἐμάγ νόκὸς Ἐφεσῶς, Pǎl abhĩñi bakoño Yesu. Arem kepi ne bhó ndu béfyé bó nti. Arə ye bhó abho berəñ atú Masidónia.

² Ndũ árəñ, are fyé bakoño Yesu nti amem betək Masidónia menkem, kpát achwəp etək Gris.

³ Abhak aré ndũ batəñ árát. Ndu átəñti mməet bésət áchwi andək Síria, aghók bé bo Israel bápà békem yi. Ayibhiri nti eni arəbhe sət chí mbi atú Masidónia békò amik ámpétnsem.

⁴ Bo abhen bákò ne yi babhak Sopáte mmə Pírəs mmu etək Béroa, ne bǎ Tesalónika bati apay, nə chi Arístakəs ne Sekúndus, ne Gáyəs mmu etək Débe, ne Tíməti, ne bo atú Esia bati apay, nə chi Tíkíkəs ne Trofiməs.

⁵ Ἐτάρé νόκὸς, bó báró bhesé * bárók ambı menon bhesé etək Troas.

⁶ Sésət achwĩnyén etək Fílipi, séré koño bhə, mpok epǎ bo Israel ené bret ane kebheñ yís éfyéré. Sékò anyén anyen ndũ manywəp átáy sétéməri bhə Troas, ne sébhák aré ndu manywəp tándramət.

Pǎl akə mmu ane ágú apétnsem ndũ nepém

⁷ Ndũ nywəp enén mbi ndũ sónde, séchókə ne bǎnkwó nebhet amət ndũ Nenye Eta. Pǎl abhəñ nyaka béró betí. Eká arem kepi ne bhə kpáte nenti beti.

⁸ Beyǎ berónǎ bəbhak ndũ móket ane áchí amfay ane bhesé ne bhó séchémé aré.

---

* **20:5** Bese: “Bese” átəñ be bebho ndũ ndón ane, Lukas mmu ásíñi ekáti ene achem ne bəPǎl.

⁹ Ἐσακάμυ ἀμῶτ ἀνε ἀκά ννυέν βε Υῦτικῶσ ἀbhak ndũ εχhíkí ενε νυéséket chókó. Μόket ἀνε séchí are abhak ndũ νενῆok eket ενεν νεjwi arat. Ndũ Πῶl árōη ambi bégháti bhō menyιη ndũ ερῶri mpok, Υῦτικῶσ abho memok κενό. Akwén nókó κενό, amok akwén amik nefi. Βάπερε σερ βε mámpókó yi agú.

¹⁰ Πῶl aseρ ye amik akuri akém yí ne amó ápáy abhenε, arem βε, “Bǎké cháy, achí nepém”.

¹¹ Πῶl apet ye nsem amfay. Mányie nókó Nenyiέ Acha, arem κepi ne bhō ndũ ερῶrí mpok tē nywōp néyí. Arō ye bó arok.

¹² Básot esakámu wu bápεtnsem anywōp ne yí mbik ne beyǎ manǎk anti.

Πῶl akō befú Troas bérōη Milétos

¹³ Séyámbi ndu áchwí senok βεrōη Asos. Yímbōη anaηa ati nyaka békó amik. Séré rōη né nkaysí bé Πῶl arōbhε tεmeri bhεsé etok Asos ne sénsot yí aré.

¹⁴ Atéméri nókó bhεσε Asos, achwe nkwó ndu áchwí ane sechi amem ne βεsé mankem sérók Mitilene.

¹⁵ Néyí nókó, sérók séchwōp nechyēnyén Kios. Népét néyí nókó, sénók séchwōp Sámōs, ne ndũ ntinywōp ségháka Milétos.

¹⁶ Πῶl anáη ati nyaka βε sémfuεt kete Ἐφεσῶσ, mbōnyune abhiki yáη nyaka βε sénchōηti mpok atú Esia. Are wène βε mbák Mandem ánkwák, yi áchwōp Yerúsalem ndũ nywōp Epǎ Pentekōs.

Μenyιη ebhen Πῶl aghati bōbati nkwō Ἐφεσῶσ κε árō bhō

¹⁷ Ségháká nókó Milétos, Πῶl ató eyōη βε bōbati nkwō Yesu abhen Ἐφεσῶσ mántéméri yi are.

18 Bátémérí nókó yi, aghati bhə be, “Bě babhəŋ bārīŋi ndŭ nepém ena néchí mpòknkem ane menchí atú Esia bébhó nywəp enén mbi bégháka echəŋ.

19 Nchí kə nyaka betik Yesu Acha ne nesep̄t̄m̄əet nenkem, ne babhesə amík ěti mamə ane ätwò ntá ya ndŭ bo Israel bápà befyə me ndŭ esəŋəri.

20 Bārīŋi ndŭ ntwó ntóŋ Eyəŋ Mandem ntá beká bho ne nkə nəkə beket ne beket nke bhesə yěnyīŋ ené ékwáy bekwak bhe.

21 Nde ya batú bo Israel ne abhen bápú bo Israel bé mántiknsem ndŭ bebú ebhap mánkóŋó Mandem ne bé mámbóŋ neka ne Acha ywesə Yesu Kristo.

22 “Néne, mérəŋ Yerúsalem nkúbhé mbə enyŭ Efóŋó Bedyere ányīere me, yěndu mbíkí rīŋi enyīŋ ené éfákari chəŋ ne me aré.

23 Ndíní chí be Efóŋó Bedyere ághàti me bé yěntiki nebhəet ane nchwóbhé chəŋ bo mámfyé me ekerékenəŋ ne mánychə me esəŋəri.

24 Ke mpú sət nepém ena mbə enyīŋ. Nchí yán chí be njet tendŭ ngwenti, nnáná betik abhen Yesu Acha áchyé mé nkə. Betik ebhə chí bégháti Mbok Ndíndí ěti berīndu ebhen Mandem ábhóŋó ne bo.

25 “Nnán nkə mbán ne mban, ngátí bhe enyŭ Mandem ábhək ne bo mbə Mfə wap, ne néne ndíní bé yě mmu yweka amət apú pere ghó me.

26 Nchí ghati ye bhe echəŋ bé mbák mmu yweka amət arəp ansem aném ebhi amə aya apu aré.

27 Ngátí bhé yěntiki enyīŋ ené éyīŋí nkaysi Mandem ne yě émót mbíkí bhesə.

28 Kém ká mm̄æt sayri, mǎnkem bõnkwǎ Mandem ankem nk̄wǎ sayri. Bǎké ghǎkǎntik be Mandem asǎt manon̄ Móywi ak̄u bǎ mámbák bõbhi. Ne ęti yap ke ęfónó Bedyere áká mǎmbak bõ batí bhap.

29 Ndíní bé mpok ndó bhe, chǎn nk̄wǎ ęnchwe nenti ęneka, ne ępú rǎ bhe.

30 Mpok ǎtwǎ ne mpok yǎ ǎnǎn ǎnkway, mbǎk bõnkwǎ báyibhiri tetep Mandem mándǎbhe rem chi barak ane ǎpǎkǎ bho anḡere ebhi kpát mánja bakon̄o Yesu be mandǎbhe kon̄o chi bhǎ.

31 Sǎt ye ka mpok ne bǎké ghǎkǎntik be nchí ghati nyaka bhe menyin̄ ne babhese amík, njep nǎkǎ be batú bęti ne ngósí ndũ mamié ǎrát.

32 Néne, nchí fyé bhé amǎ Mandem ne nchí rǎ bhe ęyǎn ęyi ene ętǎn be berĩndu ebhi. ęyǎn ęyi ękwáy bek̄u mǎngó mǎnséné, ne ekway bechye bhe ǎfók ané Mandem ǎbhǎré ntá bõ abhen yí áká mámbák abhi.

33 Mpok nchí ne bhe, mbíkí fyé amík ndũ nkáp ane mmu ne yę chi nden ene mmú.

34 Bę babhǎn bǎrin̄i bé nk̄u betik ne amóya ndu bebhǎn yęntiki ęnyin̄ ene me ne bo abhen męk̄u betik Mandem ne bhǎ séchebhe.

35 Ndũ menyin̄ menkem, ntǎn be be sébhǎn bek̄u betik be sęnkwayk bo abhen mm̄æt apu bhǎ, ne séké ghǎkǎntik ęnyin̄ ene Yesu Acha ǎrémé be, ‘Ęrĩ ntá mmu ane áchíe echa mmu ane ǎsǎre sǎt.’ ”

36 Pǎl ǎnǎnǎ nókó bérémm ęnyin̄ ene yi ǎrēm, bǎ mankem bátęp mánén amík, babho menikm̄æt.

37 Mankem bǎbhǎ bedi kebho mámbene nǎkǎ yi ne mándiebhe nǎkǎ yi nekǎ be, “ǎnkǎ sayri.”

³⁸ Enyinj ene ékpík éká bə bádí kebho tontó chi ndü yi ághátí bhə be bápú pere ghə yi.

21

Pəl ǎrəŋ Yerúsalem

¹ Besé ne Pəl séró bəbatí nkwó Efesos. Achwi ápókə bhesé sépé serək téé ségháká ndü etək ene nnyén nekabhə ene bábhìŋi be Kós. Néyí nəkə sérók séchwóp Ródes. Séfú nókó aré sérók ségháka Patara.

² Aré séghó áchwi áchák ané arəŋ atú Foníshia. Séchwé séré rəŋ.

³ Ségháká nókó nebhuet ane séghə Sáypros, séró ye Sáypros ebhe awóghə, séfuet bérəŋ ndü mmik Síria. Sérók séchwóp Táya, nebhuet ane bábhónó nyaka bífére batu.

⁴ Séfú amem áchwí sékó sérók etək. Séghó mpay bakoŋo Yesu are, séchókə ne bhó ndü manywəp tándramət. Efónó Bedyere akə bə baghati Pəl be ákémə berəŋ Yerúsalem.

⁵ Ke ndü ngwenti mpok ane sechəkə ne bhə, serə bhə berəŋ. Bó mankem, baghoré ne babhakanem ne bə bárók bétik bhesé kpát bággháka angəkənyén. Besé mankem setep manén amik sənikmuet, sékáka batí.

⁶ Sérók ye séchwé amem áchwí, bə bápətnsem beket ebhap.

⁷ Séró ye Táya, áchwí ápókə bhesə kpát ségháka Tolemays. Sérə áchwí sékó etək sékáka bakoŋo Yesu abhen bachi are, ne sebhak ne bhó ndü nywəp nemət.

⁸ Néyí nókó, serə, serək Seséria. Ngati Eyəŋ Mandem amət abhak aré ane aka nnyén be Fílip. Abhak mmu amət ndü nkwó bo batí tándramət

abhɛn báyábhé nyaka Yerúsalem bɛ mánkwak nəkə bǒnto. Sérók sɛchəkə ɛkɛt ɛyi.

⁹ Fílip abhón bǒbaghəsón batí ánwi. Bó kebháy manɛm. Mandɛm áchyé nyaka bhə akap bɛrɛm mɛnyɪŋ ɛbhén yí afyé bó anti.

¹⁰ Ǝné sénánj séchí arɛ ndu mpáý manywəp, ndɛmɛkɛpǐnti Mandɛm amət anɛ aka nnyén bɛ Agábəs afú atú Judéya atwə aré.

¹¹ Atwó ntá yɛsɛ asət mgbat anɛ Pǎl agwót amə nɛ bɛkak ɛbhi yímbəŋ arɛm bɛ, Ǝfónó Bɛdyɛrɛ arɛm bɛ, “Ǝnyuné ké bo Israel bágwət chəŋ mmu anɛ ábhónj mgbat anɛ awu Yerúsalem mámfyɛ yi amə bo abhɛn bápu bo Israel.”

¹² Séghókó nókó ndak wu, bɛsé bho sékə nyaka nɛ yi nɛ bǒnkwə abhɛn bachi Seséria sɛník Pǎl mmɛt bé ákérəŋ Yerúsalem.

¹³ Kɛ Pǎl akɛmɛ chi bɛ, “Ndaká yí bǎdǐ ɛnyunɛ? Báyɛm ntí ɛna amɛm! Mɛnká bɛ mámfyɛ mɛ ɛkɛrékɛnəŋ, nɛ yě chí nɛwú nká bɛgu ɛti Yesu Acha.”

¹⁴ Nɛ ndu sébhíkí kwáy bɛkɛ yi anjibhiri ntǐ ɛni, séro, sérɛm bɛ, “Ǝmbák mbə ɛnyũ mbəŋ Mandɛm Acha áyàŋ.”

¹⁵ Manywəp ayə áfúéré nókó, sétónjti mɛnyɪŋ ɛbhɛsɛ, séfá sɛbho bɛrəŋ Yerúsalem.

¹⁶ Mbək bakoŋo Yesu abhɛn Seséria barək nɛ bhɛsé básót bhɛsé ɛkɛt Násəŋ mmũ Sáyprəs anɛ sébhónj nyaka béchókə ɛkɛt ɛyi. Násəŋ áchi nyaka mmu amət anɛ áyámbi bɛbhak nkoŋo Yesu.

Pǎl arək bɛghə Jɛms

¹⁷ Mpok séchwóbhé Yerúsalem batí bǒnkwə abhɛn bachi aré básót bhɛsɛ nɛ maɲák.

18 Néyí nəkō Pəl asət bhesé sérək beghə Jems. Bōbati bōnkwə bachak abhen Yerúsalem mankem bábhák are.

19 Pəl akaka bhó aghati bhó yěntiki enyih ene Mandem áká nénti bo abhen bápú bo Israel mpok yí ákà betik Mandem nenti nap.

20 Bághókó nókó menyih ebhen yi areme báchye bakak ntá Mandem. Barem ye ntá Pəl be, “Manó, wəmbōh ɔghə ndū beyă nká bo Israel mánókó Yesu, ne bábhæet beye betaη ndu bebħæere bebhé Moses sayri.

21 Bo Israel abhen fá Yerúsalem bárem bé ðkò óngati nəkō bo Israel mankem abhen báchí amem betək bechak be mámféré ntí ndū bebhé Moses ne be mándə bésyép bōbhap, ne be mándó békóno berih ebhen bachĩmbi bhap.

22 Chəη sénkə ye ná? Bə bábhəη chəη beghok be wə ɔtwə!

23 Ōbhōh ye bekə chi enyih ene séghāti wə. Bō bati anwi mányie mgbá ne Mandem.

24 Dók ye ne bhə amem ekerákap be mǎnsó besí ne Mandem, betəη be nku yap amay. Wəmbōh chyě nkáp ane bə bábhónó bechye ke mǎmu bati yap. Chəη eyə énkə yěntiki mmu andihí bé menyih ebhen bárəm éti ye bépú tetep, ne bé ðbhəere bebhé Moses.

25 Mbák chi bakoη Yesu abhen bápú bo Israel, séto bə bekāti ndu béghāti bhó bé báké nyié yěnyih ene báchyé ntá mandem nsé mbə akap. Ne bé bábhíkí bhəη ményie manoh ne nnya ane manoh ami ábhíkí rəη amik, ne bé bǎké fyə amə ndū barak epúsí.”

26 Néyí nókó, Pəl asət ye bōbhə batí anwi, bó mankem básó besí ne Mandem. Arək ye amem

εkerákap Mandem bekε bō batí mándíηi kponororη nywōp ενεν nesō-besí ενap νε Mandem némay, κε mánychye akap έti yěntiki mmu wap ndũ nkwō bho bati anwi.

Bákém Pól amem εkerákap Mandem

27 Manywōp tándrámōt anε Pól afyé áróp nókó kekwoτ memay, mbōk bo Israel abhen bafu atú Esia bághó Pól amem εkerákap Mandem. Mányíkisi batí bo be mánkém Pól, νε bákém yi, *

28 mámbik nōkō be, “Bo Israel, kwak ka bhesé! Ghó ká mmu anε ákò antōη nōkō bebépti mēnyīη έti bo bhesé νε bebhé Moses νε έti εkerákap Mandem ενε. Akε kpát néne asōt bō abhen bápú bo Israel achwe fá amem εkerákap ενε νε bhō. Anyōp Eket Mandem νε έpet epu ekeré bedyere!”

29 Bárēm nyaka enyuyō mbōnyune mǎnǎη nyaka bághō Pól νε Trofimōs mmu Efesōs, amem etōk. Ekε basōt be Pól achwe amem εkerákap νε yi.

30 Ebyōk ékwén ye etōk ενkem νε bo babho bejet mándōkō nōkō ndũ εkerákap. Bákém Pól baya gbaka gbaka gbaka báfú νε yi batīη batiεp babhīnywōp εkerákap.

31 Νε ndu báyāη beway Pól, eyōη érók ntá mūngo batemé nenu Rom be, ebyōk ékwen amem etōk Yerúsalem ενkem.

32 Témte wu, asōt batemé nenu νε mbōk bōbati bhap básép barōk arε. Bo bághó nókó yí ndũ átwō νε batemé nenu, bábhót beden Pól.

---

* 21:27 Eghaka nyaka manywōp tándrámōt κε mmu anε ányú nku νε Mandem amu ntí ndu básó besí νε Mandem.

33 Mũngo batemé nenu akém yi ne achye eyəh bé mámfé yi ne ngeṃ epay. Abhép bhə be, “Mmũ-ne chi agha? Akə yi?”

34 Bõbhə bábho bebik mandem nəkə menyih kekuri kekuri enyu ené mbək bārèṃ eyap enyu, báchák mándem nəkə eyap. Ebyək eyə ékə mũngo batemé nenu kékem ntí ne nnet ndũ ndak ane áfákárí. Aghati bõbhi bé mansət Pəl mandək mamfye amem ebhă batemé nenu.

35 Agháká nókó ndu nkók ane béchwé anywóp, batemé nenu bápókó yi ndũ bágghó bé beyă bo abhen bachi are babho bétwə ne baraká betaṇ.

36 Beyă bõbhə báre koṇo yi mándem nəkə be, “Wáy ka yi!”

Pəl átəṇa mmuet besi eká bho

37 Ndu éróbhé kékwoṭ be batemé nenu manchwe amem ebha, Pəl abhép mũngo wu be, “Étá, chəṇ ónka bé ngátí wə, ndak-a?” Mũngo wu aghok nəkə ndũ yi árèṃ chi Grik, abhép yi be, “Oríńí eyəṇó Grik-e?”

38 Pú wó óchí mmu Ijip? Pú wə ke əkə bo bágwébhé esəṇəri etək ne əkə bawăy bho nka enwi bárók ne wə amem baso?”

39 Pəl akeme yi be, “Puyě me. Nchí mmu Israel, mmǎ etək Tásəs, etək egho ene ebhəṇə menwəp atú Silísha. Nnikmuet, chye me epok ndem kepí ntá bo abhen.”

40 Mũngo wu akaa. Pəl ate ye ndũ nkók ane bechwé anywóp asá awə amfay be bo mánkwen kpák. Bákwen nókó kpák, abho ye berem kepí ne bhə ndũ Híbru, eyəṇótək eyap.

22

¹ Pǎl arɛm bɛ, “Bɔtá nɛ bɔmá, Tá ká batú mǎngok ɛnyɪŋ ɛné mbónó bɛrɛm ndu bétánja mmɛt bɛsí ɛbhɛka.”

² Bó bǎghók ndü yi árɛm chí ɛyɔŋ bo Israel. Mbǎŋ akwɛn cháak. Pǎl arɔk yɛ ambi bɛrɛm bɛ,

³ “Mɛ, nchí mmu Israel. Nchí mmó Tásɔs atú Silísha, kɛ ngo chí fá Yerúsalem amɔ ntɔŋ ngo ywɛɛ, Gamáliɛl. Ngɔk ɛkáti chi antɛn ɛyi. Atón mɛ bɛkoŋo bɛbhé bachĩmbi bhɛsé mbɔ ɛnyü ébhónó bébhak nɛ nchyé mmɛt bɛkoŋo Mandɛm mbɔ bɛ mankɛm abhɛn bǎchí fá ɛchɔŋ.

⁴ Nchí chyɛ nyaka nɛnyok ntá bo abhɛn bákòŋo Mbi Yesu wu kpát mbɔk mángu nɔkɔ, nɛ ríkɛmti nɔkɔ baghɔré nɛ babhakanɛm mámfyɛ nɔkɔ bhó ɛkɛrékɛnɔŋ.

⁵ Müŋgo bachiǎkap nɛ bö ɛchɛmé bö batí ɛtɔk bákway béte mɛ ntísie bé nchí kɛ nyaka ɛnyu yɔ. Ntá yap kɛ nchi nsɔt nyaka bɛkáti ndu bɛrɔŋ ntá batĩ bo Israel abhɛn Damáskɔs. Mbǔŋ bɛtaŋ békɛmti bakoŋo Yesu aré bɛ mpétnsɛm Yerúsalem nɛ bhó mánychyé bó ntémsí.

Pǎl aghati ɛnyü éfákári kɛ yi ayibhiri abhak nkoŋo Yesu

(Bk 9.1-19, 26.12-18)

⁶ “Ndü nchí rɔŋ, ngáká nókó kékwoót ɛtɔk Damáskɔs, mbɔ nkárɛnká byó nɛ ɛpay nɛ ngósí, ɛtaŋtí bediéré bífú amfay tɛmchok békwen bɛkap mɛ, mbaŋ aghɔ tontó.

⁷ ɛká nkwen amik ngók ɛyɔŋ ndü ɛrɛm ntá ya bɛ, ‘Sǎl! Sǎl! Ŭchyé mɛ nɛnyok ndaká yí?’

⁸ Nkɛmɛ bɛ, ‘Acha chí wɔ agha?’ ɛyɔŋ ɛkɛmɛ bɛ, ‘Chí mɛ Yesu Mmu Násáret kɛ óchyé nɛnyok.’

9 Bõ abhen nkó ne bhó bághó nkwo bediéré ebhò ke báke ghók eyòjò mmu ane árèm keri ne me.

10 Ngók nókó enyiyi ené eyòj eyò éghàti me, ndem be, ‘Acha, òyàṅ me nkwa yi?’ Acha arem ntá yá be, ‘Faté dók Damáskòs. Aré, chòṅ mánɡátí wò yěntiki enyiyi ené Mandem áyábhe be òbhòṅ beka.’

11 Etaṅtí bediéré ebhò békú nkepere kwáy beghò mban. Bõ nkó ne bhó báróbhé kem me chí ndũ awó kpáte ségháka Damáskòs.

12 “Mmu amòt abhak Damáskòs ane áká nnyén bé Ananías. Abhak mmu ane ákòṅ Mandem sayri, mmu ane ábhàre bebhé ebhesé bo Israel, ne mmu bo Israel mankem abhen báchí aré báchyè kenókó.

13 Ananías atwó ntá ya, ate me nékú mmuet arem be, ‘Manó wa Sòl, pet bo beghò mban.’ Témte wu amík ánéne me mpet mbo béghò mban. Ngó yé yi.

14 Arem ntá ya be, ‘Mandem bachimbì bhesé ayap wò bé óndíní enyiyi ene yi ati beka. Ayap wò be óngó ane babhìṅi be Mmu Chak. Ayap wò be óngók enyiyi ene éfù yi anyu.

15 Ayap wò ne ntí bé chòṅ ómbak ntísie aywi ndu béghátí yěntiki mmu menyiyi ebhén óghó ne ebhen òghoko.

16 Òképere chòṅti ye mpok. Faté mánjwítí wò, óndò Mandem anso bebú bhe, òmbhìṅi nòkò nnyén Acha.’

Pòl árèm ndũ Yesu átó yi ntá abhen bápú bo Israel

17 “Mpét nókó nsem Yerúsalem, ewak émót ndũ nchí níkmuet amem ekerákap, ngó kenó amík antifu.

18 Ngó Yesu Acha téé ndü ághàti me be, ‘Kɛ ayak dš Yerúsalem. Bš abhen fá bápú noko chəŋ enyiŋ ene óghàti bhó šti ya.’

19 Nkeme yi be, ‘Acha, bó babhəŋ báriŋi sayri be nchí rəŋ nyaka yěntiki ekeré nenikímæti bo Israel nkɛ nəkə be mánkémtí bo abhen mánóko wə, ne manden, mámfye nəkə mbək yap ekerékəŋ.

20 Ne mpok báwəy Stífin ntísie aywe, mbak aré nkwo téé, mbabheri nəkə nden bo abhen bátémtí yí ne batay baway. Nka bé mángwáy yi.’

21 Ke Acha aghati me be, ‘Fá Yerúsalem dók mbə enyü ngátí wə. Dók mbənyune nchí tó wə nekə nesie ntá bo abhen bápú bo Israel.’ ”

22 Ndü Pšl árəm menyiŋ ebhen beyă bo abhen bachi aré bátá batú mángoko nəkə sayri. Ke netaka yí átáká bo Israel beyă bšbhə bábho bebik ne eyəŋ etəŋətəŋ be, “Nəŋá ká yí, apú mmú ábhák nəpém.”

23 Ndü bábik, bábhó befok nden eyap nkwo ne báre toko mfok mántak nəkə amfay.

24 Mmü ntí batémé nenu Rom ághó nókó nə achye eyəŋ be batémé nenu mansət Pšl manchwe ne yí amem ebhá eyap. Aghati bə manden yi ne ékpá bekɛ yí ángátí bhó enyiŋ ene yí aká ke bo Israel béré bé nti ne yí kpát mámbiki nəkə enyuyə.

25 Bágwót nókó yí ndu beden, Pšl abhép münti batémé nenu amət ane achi are tee be, “Ebhé échyé wə betəŋ bé óndém mándén mmu Rom ene bábhiki re yiŋi mbšŋ manyé ayi mángó bé akɛ enyiŋí?”

26 Münti batémé nenu wu ághókó nókó nó afa arək ntá mšngo batémé nenu arem be, “Ŷyən bekɛ nə yi? Mmü-ne abhəŋ betəŋ mbə mmu Rom. Ŷbhé mándén yí?”

27 Mũngo batemé nenu ághókó nókó nɔ, arɔk abher Pɔl be, “Ghatí mé, ɔchí mmu Rom tetebhe?” Pɔl aka be, “Nchí mmu Rom.”

28 Mũnti batemé nenu wu arem ntá Pɔl be, “Nchónjí beyă nkáp ke báchyé me betan mbɔ mmu Rom”, Pɔl akeme yí be, “Ke me Pɔl nchí mmu Rom te nebhe ena.”

29 Èkú batemé nenu abhen bábhón bebher yí menyin báfere yi amɔ témté, bó keperere bhép yi yěnyin. Bécháy békém mũngo batemé nenu nkwó mpok yí áríní bé Pɔl mmu yí ákú bákémé báfyé ngem amɔ chí mmu Rom.

Pɔl ate besí echemé bɔbati etɔk

30 Mũngo batemé nenu are yán bériní mbɔn enyin ene bo Israel bárèm bé Pɔl akɔ. Néyí nókó, arem ye be mámféré Pɔl ngem amɔ. Achye eyɔn bé bɔbati bachiákap ne bɔbati etɔk mankem mánychókó mánjíní ndaká Pɔl. Báchókó nókó achye eyɔn básɔt Pɔl bakɔ yi ate besí bhap.

23

1 Pɔl atep bó amík amɛet arem be, “Bɔma, mpoknkem ane nchí besí Mandem ne kpatě echɔn ntí ena nechi amem pépép.”

2 Mpok yi areme nɔ, Ananías mũngo bachiákap Mandem, achye eyɔn be bo abhen bachi kekɔt ne Pɔl mándep nnyu yi.

3 Pɔl arem be, “Wɔ ebhókórí nkok ane bawati ne mbi pépép be bo báké riní! Chɔn Mandem andep wɔ. Ɔchókó afo bésɔt ebhé ɔntan me, ne ɔrèm be mándep me ené ebhé ebhiki chye wɔ betan ebhɔ? .”

4 Bo abhen báté kékɔt ne Pɔl bábhher yi be, “Ɔsɔkɔti mũngo bachiákap Mandem-ɛ?”

5 Pəl akeme be, “Bōma, mbíkí rihí mbu be chi mūngo bachiākap. Ekāti Mandem érēm be, ‘Ōkérem ebábū ēti mūnti bōbhe.’”

6 Pəl aghā nākā be mbək bō bati bhā bachi chí bōnkwā Sádusi ne be bāchak babhak bōnkwā Fárisi, abik besí bō echeme arem be, “Bōma, nchí mūnkwā Fárisi ne mmō bōnkwā Fárisi. Nté fá acha manyé chí ndu nnókó bé chəŋ Mandem ankū bawú mámpetnsem ndu nepém.”

7 Are m nākā nā, epáítí ékwén nénti bōnkwā Fárisi ne bōnkwā Sádusi ne echeme ékóre.

8 Efákárí nyaka enyu yā mbənyune bōnkwā Sádusi bārēm be bawú bápú kway bəpetnsem ndū nepém, ne be bəángel bápú, ne yěnyih epu ene bábhiní be befoŋə. Ke bōnkwā Fárisi mánoko be chəŋ bawú mámpetnsem ndū nepém, ne be bəángel bachi ne befónó nkwā bechi.

9 Eremé ebyək ékwén, mbək batəŋ ebhé Mandem abhen bāchí bōnkwā Fárisi báfáte bāre rem ne eyəŋ etanataŋ be, “Sébhíkí ghó yě ebéptí enyih ene mmū-ne áká. Ngufú efónó ke éghátí yi enyih ne ngufu ángel ke árémé kepí ne yi!”

10 Bétáná béyá béchá, erəp chi békem bati ne amə. Ekū mūngo batemé nenu abhón becháy be bákway bedakati Pəl. Achye ye eyəŋ be batemé nenu bhi mánsep mámfónó Pəl ntá bōbhā mándək amem ebhá batemé nenu ne yi.

11 Egháká nókó ne beti Yesu Acha atwó ate nepakáməet Pəl arem ntá yi be, “Ōké chay! Nkúbhé mbə enyu órémé ēti eya fá Yerúsalem, əbhəŋ békū enyuyə amem etək Rom nkwó.”

Bō Ju bate eyu bəway Pəl

12 Nēyi nókó, mbək bo Israel bákém echeme báte eyu beway Pəl. Mányú nku be bapu nyie nenyie ne yěnyih bápú nyu kpáte mangway yi.

13 Mpǎy bo abhen mányú nku yə báchá besa bépay.

14 Barək ntá bōbatí bachiäkap Mandem ne bōbati etək baghati bhə be, “Sényũ nku, séyíkí mmæt bé sépú nyié ne sépú nyú yěnyih te séngway Pəl.

15 Bě ne nkwo Echémé bō batí etək tó ye ka eyəh ntá mũngo batemé nenu bé ántó Pəl ntá yeka mbə be báyàh beghok eyəhó manyé eyi sayri. Mbák émfákárí nó, chəh séngway yi ambi.”

16 Mmũfu aghók ěti nekátinet enə. Abhak mmə manə Pəl. Afa arək amem ebhă batemé nenu aghati Pəl.

17 Pəl abhijí mũnti batemé nenu amət aghati yí be, “Sət esakámu ané dók ntá mũngo ne yí. Abhəh enyih bégháti yi.”

18 Mũnti wu asət yí arək ntá mũngo wap arem be, “Pəl mũkenəh abhijí me arem bé nsət esakámu ané ntwó ntá ye ne yí mbənyune abhəh enyih bégháti wə.”

19 Mũngo batemé nenu akém yí ndu awó aya bárək ansem, abhép yí ansem ansem be, “Ntiki ndak óyàh beghati me?”

20 Akeme yí be, “Bōbatí bo Israel báte eyu be mángáti wə ónsət Pəl ənsəp ne yí ndu echémé batəjá manyé egho mbure mbə be báyàh chí bérinjí ndaka ywi sayri.

21 Ke kéka ne bhó. Bō bhap bábhésé ambi mánəh be mankem yí mangway. Bácha batí besa bəpay. Ne mányũ nku bé yěnyih bápú nyie ne yěnyih bápú

nyú kpáte mángwáy yí. Mánan baton̄ti mm̄uet, barəbh̄e non̄ chí bé óntó P̄l antw̄a.”

22 Mũngo batemé nenu aya yí batú be, “Dók, ke kék̄u yě mmu andíj̄í bé əghátí me ndak ane.”

Bátó P̄l Seséria ntá góbhan̄ Féliks

23 Mũngo batemé nenu abh̄inj̄i ye b̄ð batí batemé nenu bhi bapay aghati bh̄ə be, “Sot ka batemé nenu batí besa byo, b̄ð batí besa bérát nsem byo abhen bákò ne mp̄əj̄óndík, ne batemé bak̄əj̄ besa byó. Ton̄tí ká mm̄uet bésot P̄l ndu nkarenka nénénamot beti ebhen ech̄əj̄, mǎndók Seséria ne yi.

24 Chiě mp̄əj̄óndík ene P̄l ákò ne yó. Ne k̄u P̄l áchw̄əp dok ntá góbhan̄ Féliks ené yěnyinj̄ ebhiki fakari ne yi.”

25 Arém nókó nó, asíj̄ ekáti ené érəm be,

26 “Me Klaudiōs Lísias ke nchí s̄inj̄ ekáti ene ntá Eta yese góbhan̄ Féliks. Eta, nchí to w̄ə bakak.

27 Bo Israel bakem mmu wu báre yán̄ beway yi. Ngók nókó bé yi abh̄əj̄ betanj̄ etək Rom mb̄ə mǎmik, nsot batemé nenu bha ndək mféré yi amó yap.

28 Nsot yí ndək ndu áchá manyé agho wap bérinj̄i ndak ane yí ak̄u.

29 Aré, ngó bé abhiki k̄u yěnyinj̄ ené éyàn̄ be mángwáy yí, ne yě chí ene ék̄u mámfye yi amem ekerékenəj̄. Báre rem chí barak ane ayíj̄í bebhé bhap.

30 Ne mmũfu əghátí nókó me ansem ansem bé bo Israel báte eyu beway yi, témté wu ndem bé mb̄əj̄ beto yi ntá ye. Ngátí bo abhen bábháré yí ndak am̄uet be mántw̄ó ntá ye mangati w̄ə ndak ane yi ák̄u.”

³¹ Batemé nenu bákꞰ mbꞰ enyu mǔngo wap ághátí bhó. Básót Pǎl betí bhꞰ bárək ne yi kpát bǎgháka Antipatris.

³² Néyí nókó, batemé nenu abhen bákó chi ne bekak bápɛtnsem amem ebhá. Báró abhen bákò amfay mpɔ̀ɔ̀ndík mándók Seséria ne Pǎl.

³³ Bǎgháká nókó Seséria, báchyɛ ekáti ntá góbhanꞰ, bárꞰ Pǎl amꞰ yi.

³⁴ Apáy nókó ekáti yꞰ, abhep Pǎl be, “Ayě atú etək chi ane?” Pǎl akeme yí be, “Silísha.” Aghókó nókó nꞰ,

³⁵ arem ntá Pǎl be, “Bo abhen bábhónꞰ ndak ne wꞰ mǎnánj mántwó, chꞰngók nnyé ene.” Achyɛ ye eyꞰ bé mámfyé yi anywóp amem áchá ane góbhanꞰ, mámbaheri nókꞰ yi. Áchá wu chi ane HérꞰd áté nyaka.

24

Básót nnyé Pǎl ntá Félíks

¹ Efuéré nókó manywꞰp átay, mǔngo bachiäkap Mandem ane áká nnyén bé Ananías aseɛ arək Siséria ne mbək böbatí etək, ne ntaɔ̀anyu amot ane áká nnyén bé TetúlꞰs. Báchwóbhé nókó besí góbhanꞰ Félíks, babho bebhat Pǎl barak amɛɛt.

² Bábhínj Pǎl, achwe anywóp. TetúlꞰs abho béréɛm ɛti yi ntá góbhanꞰ be,

“Eta! ɛti ye kpák achi fá etək eyese ndũ eróri mpok, ne ɛti nekꞰ ywe ane ndíndí, egúpsí échí etək.

³ Enyu ené ókù mɛnyinj ebhen ne yěntiki ebhak ené ókù bhó, séka bhꞰ ne sékàka wꞰ.

⁴ Mbíkí yan béchón̄ti mpok ayε tontó, nchí n̄ik chi mm̄æt be ónsébhé n̄ti ené am̄ik óngók m̄biñ̄i ndak ané sébhón̄j̄ beghati w̄o.

⁵ Ségho bé mm̄ũ-ne chí n̄chye es̄oñ̄ori ane tón̄ séngó ne nȳoñ̄-ndak ndũ nk̄w̄o bo Israel m̄ban̄ en̄kem. Achí nk̄w̄o m̄ñ̄ti ndũ eká bho abhen bábhiñ̄i be bo Násáret.

⁶ Ak̄u k̄pát are yán̄ beḡuεp ebyok amem ekerákap awu Yerúsalem, ke sékém nó yi. [Mbá sétan̄ yi bekoño ebhé,

⁷ ke Lísias m̄ñ̄go batemé nenu atw̄o af̄oñ̄o yí am̄o yεε ne betan̄,

⁸ yí bé bo abhen bábhón̄j̄ ndak ne yi mántw̄o ntá ye.] Mbák w̄omb̄oñ̄ óndém̄ k̄ep̄i ne yi, ch̄oñ̄ ónd̄iñ̄i be ȳñ̄tik̄i en̄ȳiñ̄ ene sér̄em̄ be yi ák̄ú echí tetep̄.”

⁹ Tetúl̄os árém̄ nókó nó, bo Israel báchém̄ ne yí báká be ȳñ̄tik̄i en̄ȳiñ̄ ene yi árémé bé P̄l ák̄ú echí tetep̄.

P̄l atan̄a mm̄æt besí Fél̄iks

¹⁰ Góbhan̄o atón̄ ye ne aw̄o be P̄l andem̄ k̄ep̄i. P̄l abho berem̄ be,

“Ngó bé onán̄ oñ̄an̄ manyé amem̄ etok̄ ene ndũ beȳǎ mam̄ie, ne mb̄oñ̄ man̄ák bétán̄a mm̄ét besí bhε.

¹¹ Mbák ómbép̄, ch̄oñ̄ w̄omb̄oñ̄ ónd̄iñ̄i be ebhíkí cha manyw̄op̄ byo ne apay ené ndón̄j̄ Yerúsalem ndu bechye Mandem̄ kenókó.

¹² Ne bo Israel bábhīki ghó me ndũ nchí kem ep̄úití ne ȳ mm̄u amem̄ ekerákap Mandem̄, bábhīki ghó me ndũ nchí nyikisi bati-bho be máñ̄chye es̄oñ̄ori amem̄ ekeré nenikím̄etí ne ȳ chí ndũ neb̄h̄æt achak amem̄ etok̄.

13 Νε βάπύ kwáy βετῶη κρονῶρον βέ nkα menyih ebhén bábhàt né με amæet.

14 Κε nkά enyih émót besí bhe κρονῶρον. Nchí κοηο Mbi ané bo Israel bárèm βε abhῶη bekwéné ndu nchí nikmæet nchyé nῶkῶ kenóκό ntá Mandem bachĩmbi abhesε. Νε nnóκό yěntiki enyih ene bebhé Moses béyàη senkα νε yě chí ebhen bechi amem basiñí baremé kepĩnti.

15 Mbákánti νε Mandem enyumót mbῶ bhó, βέ εwak émῶt chῶη yí ankα bawú mankem abhen báchí chak besí bhi νε abhen bapu mámpetnsem ndũ nepém.

16 Έτι γῶ κε nchí kα yěntiki enyih βέ nti εna némbák pépép νε Mandem, némbak pépép νε bo.

17 “Nnánη ntat nyaka mpáy mamié kerῶη Yerúsalem. Ndῶk ye aré νε nkáp béchyé nekwaκ ntá bachébhébhῶ etῶk eya, νε béchyé akap ntá Mandem.

18 Ενέ nchí Yerúsalem ndu batí barak ayῶ ápáy kě bághó με amem ekerákap. Bághó με ndũ nchí naηa bekα mbῶ enyu ebhé Moses érèm βέ mmu ankα beso besí νε Mandem. Eká bho épú nyaka are νε με, νε yě chi ebyῶk.

19 Κε mbῶk bo Israel abhen báfú atú Esia bábhak aré. Bῶ babhῶη βétwῶ fá mántebhe με besí bhe mbák bághῶ βε nkα ebéptí enyih.

20 Mbák épú nó, βép bo abhen bachi fá téé, βε bῶ babhῶη mandem bekwéné ebhen baghῶ ebhe eya mpok ntée amem echemé böbati etῶk.

21 Băbhiki bhῶη enyih ene bárèm βε nkα, ebhiki fæet chi enyih émῶt ene mbíkí ndem mpok ntée nenti enap βε, ‘Chῶη bawú mámpetnsem ndũ nepém.’ ”

22 Félíks arihñi nyaka sayri έti Mbi Yesu Acha. Eká

ághókó nókó enyih Pål areme, ábháré manyé, arem ntá bo Israel bé Lísias mŭngo batemé nenu ántwó chəŋ mkpót nnyé eneká enen.

²³ Achye ye eyəŋ ntá mŭnti batemé nenu bé ámfyé Pål anywóp, mambabheri nəkə yi, ke ámbón ngan-gan mandú. Ne be báké kan mamæere bhi berəŋ beghə yi ne bechye yi nekwa.

Félikš abhære nyé Pål ndŭ mamié ápáy

²⁴ Efúéré nókó mpáy manywəp, Félikš ne ngərə aywi Drusíla batwə. Drusíla abhak mmu Israel. Bátó mmu be ambihí Pål. Atwə nəkə, bátá batu bare ghok ndu yi árəm enyŭ mmu ákway bebəŋ nekə ne Yesu Kristo.

²⁵ Ndŭ Pål ákəm epáítí andeme nəkə enyŭ mmu ákwáy bebhak chak besí Mandem ne enyŭ mmu ákwáy békém mmæet be áké kə bebé, ne ěti nywəp enen Mandem ábhónó betəŋ yěntikí mmu, becháy békém Félikš, arem be, “Dók kpík, nnaŋ mbəŋ épók chəŋ mpət mbihí wə.”

²⁶ Arém nókó nə, abhaka ntí be ngufú chəŋ Pål anchye yí besəŋ. Ekə are bhihí yí mpok ne mpok andem nəkə kepí ne yi.

²⁷ Are kə enyu eyə ndŭ mamié ápáy kpátě Pósiós Féstəs ásót épók eyi mbə góbhanə. Ndu Félikš ayaŋ bo Israel mámbəŋ maŋák ne yi, arə Pål ekerékenəŋ.

25

Pål arem be mánten nyé eni ambi ntá Mfə Rom

¹ Féstəs arək Seséria bébhó betik mbə góbhanə atú Judéya. Efæere nəkə manywəp arət, afa akó Yerúsalem.

2 Aré, böbati bachiäkap ne maném bo Israel barək batemeri Fəstəs babho bebhat Pəl barak amuet. Ne manik Fəstəs mmuet be,

3 ankwak bə bekə manto Pəl Yerúsalem. Mānan bati nyaka be bo mámbésé ambi mankem yi mangway.

4 Fəstəs aghati bhə be, “Pəl achí ekerékenəŋ amem etək Seséria ne mbəŋ nkaysi berəŋ aré mandú mpok.

5 Böbatí bhəka mánkóŋó me Seséria ne mbák yi abhəŋ bekwéné chəŋ mändem besí ebha aré.”

6 Fəstəs abhak ne bhó mbə manywəp ənən ne byó. Apet ye nsem Seséria. Néyi nókó, achəkə ndü enəkó manyé eyi, achye eyəŋ bé mánsót Pəl mántwó ne yí.

7 Bátwó nókó ne yí bo Israel abhen báfú Yerúsalem bákáp yí báfýé néntí mándeme nəkə bé Pəl ákú beyä bebéptí menyin. Yə nə, bó kekway betəŋ kponorəŋ menyin ebhen bó bārəm bé yí aká.

8 Pəl abho bétánə mmuet andem nəkə be, “Bekwéné bépú ne me wáwák beyiní ebhé bo Israel ne ebhé ekerákap ne yěchi ebhé Mfo Rom.”

9 Fəstəs áyən nyaka bo Israel mankəŋ yi. Ekú abhep Pəl be, “Ōkəŋ béko Yerúsalem bé ntán ndak ane are?”

10 Pəl akeme be, “Nchí fá amem acha manyé Mfo Rom, ne fá ke bábhəŋó bétán nyé enen. Wəmbəŋ ōríní be mbíkí kə bo Israel bebú.

11 Mbák nkwen ebhé ne nkə enyin ené éyən be mángwáy me nká newú. Ke tēndu barak ané bó bábhət me amuet apú tetep, yě mmú apú kwáy befyə me amó yap. Nyé ena nébhəŋ bérəŋ ntá Mfo Rom.”

12 Fəstəs ághókó nókó enyin Pəl árémé, abhiní

bataṅá manyé abhi bárém kepi. Aghati ye Pól be, “Ɔrem bé nyé ene néndók ntá Mfɔ Rom, ne chɔṅ óndɔk ntá Mfɔ Rom.”

Pól ate besí Agripa ne Benis

¹³ Ɖfɛéré nókó mpäy manywɔp, Mfɔ Agripa ne mómayi ane ngɔré Benis bárók Seséria ndu békáka Fɛstɔs.

¹⁴ Bátát nókó áré mpäy manywɔp, Fɛstɔs aghati Mfɔ Agripa ɛti nyé Pól be, “Mmũfú achí fá ane Félíks arɔ ekerékenɔṅ.

¹⁵ Ne mpok nchí Yerúsalem, bɔ batí bachiãkap ne bɔ batí ɛtɔk báré bhat yí barak amɛet ne báré yán be menchyé eyɔṅ mángwáy yi.

¹⁶ Ke nkeme bhó be epiní bɔ Rom ébhíkí ka be mángwáy mmu ene babhíkire taṅ yi. Mmu abhɔṅ bété besí ne besí ne bo abhen bátí yí anchye eyi eyɔṅ manyé.

¹⁷ Bátwó nókó ye fá, mbíkí chɔṅti mpok. Néyí, nchyé eyɔṅ be mánsót mmũ wu mantwɔ ndu acha manyé ne yi.

¹⁸ Mpok bo abhen bábháré yi barak amɛet báfáté, bóke rem yé ndak abúabɔ mbɔ ane nkaysi be bɔ bakway berem be yi akɔ.

¹⁹ Báré kém chi epúítí ne yí ɛti baraká Mandem ayap ne ɛti mmu ane áká nnyén bé Yesu ane ánán ágú, ke Pól ărèm bé achi nepém.

²⁰ Ngó nókó bé mbíkí rinji enyũ mǎkwáy bekɔ be mbɔṅ nejwĩmem ndu barak ane, mbép Pól mbák yi akɔṅ berɔṅ Yerúsalem be mántaṅ nnyé eni aré.

²¹ Ke Pól kekɔ. Ate chí bé mambabheri nɔkɔ yi kpatɛ Mfɔ Rom antán nyé eni. Nchyé eyɔṅ be

mambabheri nõkõ yi kpatε mpok anε mètò yi ntá Mfõ Rom.”

²² Mfõ Agripa arem ntá yi be, “Chõη membõη nkõη begbok ne batú enyih ene yi árεm.” Festõs akeme yi be, “Chõη óngok yi mbúré.”

²³ Néyí nõkó ye, Mfõ Agripa ne mómayi Benis bárõk amem áchá-etõk ne beyã kenókó, báchwé ne bõbati batemé nenu ne manem bõ etõk. Festõs achye ye eyõη bé batemé nenu mánsót Põl mántwó ne yí.

²⁴ Bátwó nõkó ne yí, Festõs arem be, “Mfõ Agripa ne be mankem abhen báchí fá ne bhesε, ghó mmüré. Bo Israel mankem abhen Yerúsalem ne abhen fá Seséria bátwõ ntá ya mpoknkem, mámbik nõkõ be, ‘Apú mmu anε bárõ be ámbák nepém.’

²⁵ Ke mbíkí ghó nyaka enyih ené yi ákú be mangway yi, ne tëndu yimbõη árémé be manyé ayi abhõη bérõη ntá Mfõ Rom, nka ne yí.

²⁶ Yé nõ, mbíkí bhõη esáyri enyih besih ntá Mfõ Rom eti yi. Etiyõ ke ntwó ne yí besí ebheka, ne sayri sayri, besí ebhe, Mfõ Agripa! Ntwõ ne yi be sénjíní nyé eni enyu ené nchí kway bebhõη enyih ene mésiη.

²⁷ Mbíkí kaysi bé échí sayri bétó mükẽnõη ntá Mfõ Rom nkerem mbõη enyih ene yi ákú.”

26

Põl átãηa mmuεt besí Mfõ Agripa

¹ Festõs ánáná nõkó enyih ene yi árεm, Agripa arem be, “Põl, mbák õbhõη enyih bérem ndu bétáná mmuεt, dem séngók.” Põl abho ye bétãηa mmuεt, antõη nõkõ ne awó be,

2 “Mfɔ Agripa, nkáysí bé eri echa be nté besí ebhe echɔn ndu bétánja mm̄æt ndü barak ané bo Israel bábhàt me am̄æt.

3 Eri sayri be mbɔn mfɔ arínjí bepiñí bo Israel menkem ne menyü menyin ebhen bétwò bhɔ ne ákóré. Nchí nìk ye wɔ mm̄æt bé ónképrnti óngók enyin ene m̄érèm.

4 “Bo Israel mankem bárínjí me te k̄embó eka. Ngo chí ne bɔbhɔ ne amem etɔk Yerúsalem.

5 Bó bárínjí sayri ndü eróri mpok bé nchí nyaka ndü nkwó bɔ Farisi abhen báfyè betan tontó ndü baraká Mandem. Mbák ɔmbép bhɔ chɔn mángati bhe enyúmɔt mbák báyan beɾem tetep ane bárínjí.

6 Nté fá echɔn bătàn me chí mbɔnyune mbákánti ndü bariɛp amen Mandem afyé nyaka ntá bachĩmbi abhesɛ.

7 Chí nkúbhé bariɛp amen maneréket yesé byo ne apay babhaka nti aré bé chɔn amfú kponɔɔn ndü mánikm̄æt mánychyɛ nɔkɔ Mandem kenókó beti ne ngósí. Mfɔ, mbɔn esɔnɔri ne bo Israel echɔn chí ɛti mbákánti ndü bariɛp amɔ.

8 Ndaká yí ébem̄æt ntá ȳchi mm̄ü ywɛka amɔt menoko be Mandem ákway bek̄a bawú mampɛtnsem ndü nepém?

9 “Membɔn ngɔ nyaka be, échí epók eya bek̄a ȳntiki enyin ndu menu ne bo abhen mánókó nnyén Yesu mmu Násáret.

10 Ne nkú nɔ amem etɔk Yerúsalem. Bɔ-batí bachiákap báchyé me betan béfyé bo Mandem amem ekerékenɔn. Ne mpok ane bárémé be mángwáy bhó, nka be mángwáy.

11 Mpok ne mpok, nchí rɔn nyaka ndü bekeré nenikím̄æt menkem nchyé nɔkɔ bhɔ ntémsi bek̄a bɔ

mandem ebábu ěti Yesu. Mbõŋ beyä beběnti ne bhó kpat ndak nako betak bo báchák ndu béchyé bhó nenyok aré.

*Põl aghati enyü éfákári ke yi ábhák nkoŋo Yesu
(Bk 9.1-19, 22.6-16)*

¹² “Ewak émót, nde rón Damáskos ne bekáti ebhén nsóre nta bõ batí bachiákap bechye me betan be ndók nkémí bhó.

¹³ Mfó, ndu nchí rón, bégháka néntí ngósí, bediéré ebhen béchá ebhen nnyómok béfú amfay békwén bekap me ne bo abhen mékò ne bhó.

¹⁴ Bésé mankem sékwénti amík. Témte wu, ngók eyon ené érèm ndü eyonótak Hibu ru be, ‘Sål, Sål, ndaká yí óchyè me nenyok? Okáysí bé ókwáy ménú ne me? Mbák ónsót ekak ondep setárébhé wó ke óghòk bebe.’

¹⁵ Mbép bé, ‘Acha chí wó agha?’ Acha akeme me be, ‘Me Yesu ké óchyè nó nenyok.

¹⁶ Ke faté. Mbésí wó besí ndu beyap wó ómbák mübetok awa. Chon ómbak ntísie wa, óngati nako bo menyin ebhen óghó fá ambi echon, ne ebhén métòn chon wó ansem mpok.

¹⁷ Chon mbak ekuti eye mpoknkem, ne bõbhe bápú kway beku wó yěnyin, ne yě chí bo abhen bápú bo Israel. Nchí to wó ntá yap néne.

¹⁸ Métò wó ondak ónéne bó amík be mándó ejuri mankoŋo bediéré, ne be mamfu ndu betan Satan, mákoŋo Mandem enyu ene Mandem áfonori bhó bebú ebhap, anku mámbak ndu nkwo bo abhen yi ákú bachi nyáná mbonyune babhon neka ne me.’

Põl árèm ěti betik ebhi

19 “Mfɔ Agripa, ndũ Yesu áfú amfay atwɔ ntá ya ndu kenó amík antifú, mbɔŋ ye nyaka békóŋo eyɔŋ eyi.

20 Ekú mbo bégháti Eyɔŋ Mandem etak Damáskos, ne nkɔ ndak nakɔ Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ke nde rón ntá abhen bápú bo Israel nkwo, bé bó mántiknsem ndũ bebú bhap mámpetnsem ntá Mandem ne mámbó beka menyin ebhén bétòn bé bó bátiknsem ndũ bebú bhap.

21 Eyɔ ke ekú bo Israel bákém me amem ekerákap Mandem, ne béré yan béwáy me.

22 Kpátě echɔŋ Mandem ke ákwak me, ne ákú bé nté fá ndém ntá bɔ mankem, maném bho ne ndéndémé bho, nkúbhé enyin ene baremé kepinti baramé nyaka ne Moses árém bé chɔŋ émfakari.

23 Nɔ chi enyin baramé be Mpreme Mandem afyé nyaka bariɛp be átò abhɔŋ beghɔ esɔŋori angú, ne ambak mmũ mbi bépétnsem ndũ nepém angati bo Israel ne abhen bápú bo Israel ěti erónó ene échyè nepém.”

24 Ené Pɔl ábhúét bétánɔ mmuet enyu yɔ, Festos abik arem be, “Pɔl, ebhókóri ékem wɔ! Beyă ekáti békú ebhókóri ékem wɔ!”

25 Ke Pɔl akeme be, “Eta, wo mmu kenókó eke keya kecha, mpú bhokori! Menyin ebhén mérémm bechi tetep.

26 Mfɔ áríní menyin ebhen menkem, ěti yɔ ké nchí ghati wɔ menyin ebhen nkebhón becháy. Ndíní bé ndu menyin ebhen menkem ené ébhésé wɔ épú, mbɔnyune yěnyin ébhiki fakari bhésé bhésé.

27 Mfɔ Agripa, pú onókó enyin baremé kepinti básíní? Ndíní bé onókó!”

28 Mfɔ Agripa akeme be, “Pɔl, akáysí bé ndũ móm̃biŋi mpok ane kě ókwày beku me mbak mũnkwɔ Kristo?”

29 Pɔl akeme yi be, “Yě chí ndũ mandú mpok yě ndũ eróri mpok, nenikímet ena ntá Mandem chí be ékébhak chi ndiere wɔ, ke be yěntiki mmu achák ane áchí fá echɔŋ ághòk me, ámbák mbɔ me ebhikifiet chi bebhak ne ngem amó mbɔ me.”

30 Afɔ ke Mfɔ Agripa, ne góbhanɔ Festos, ne Benis manɔ Mfɔ Agripa, ne bɔ mankem abhen báchí chókó ne bhó báfáté.

31 Báfú nókó, bǎré rem ne bati be, “Mmũ-ne abhíkí kɔ yěnyɪŋ ené éyaŋ be mángwáy yí ne yě chí befyɛ yi ekerékenɔŋ.”

32 Ne Mfɔ Agripa arem ntá Festos be, “Mbɔ abhíkí rem be mánten manyé yi ntá Mfɔ Rom, mbɔ séró yi arɔŋ.”

27

Batemé nenu bárók Rom ne Pɔl

1 Barem be sensot* áchwí sendɔk Itali. Básot ye Pɔl ne mbɔk bɔkenɔŋ báchyé ntá Juliɔs mũnti eká batemé nenu ene babhiŋi be eká batemé nenu Mfɔ Rom.

2 Sérók séchwé áchwí ane áfú Adramatium. Abhón nyaka bétéme ndũ yěntiki nechyěnyén atú Esia. Séfá séré rón. Arístakos mmu Masidónia wu áfú Tesalónika abhak ne bhesé.

3 Néyí nókó, sétéme ndũ nechyɛ Sídɔn. Júliɔs atón Pɔl berínti. Arɔ Pɔl ánkó etɔk, ángó mamɛere bhi be mánkwák yí ne menyɪŋ ebhén bekway békwák yi.

* **27:1** “Sensot”, “Sendɔk”: Beyɔŋ ebhen bétòn be Lukas apet achi ne Pɔl.

⁴ Etare nəkə sépét séchwé áchwí séré rón. Mbúép atañatanj ábhó bífú bhesé ambi. Ékú, ségháká nókó kékwoť Sáypros, etək ené échí néntí nnyén, séróbhe nók sémfuet nəkə chí ebhě ené échí tíi.

⁵ Sénók sépé manyu ndü ebhe ene éyìjì atú Silísha ne Pamflia sétéme etək Míra ndü atú Lúcia.

⁶ Aré ndü nechye Míra, münti batemé nenu aghó áchwí ane áfú Aleksándriya, etək Ijip, áròn Itali. Afere bhesé ndü ayese áchwí afyé amem awu.

⁷ Séré nók séndəkə nəkə petii ndü mpáy manywəp. Sébhónj beyă esəŋəri ke séchwəp kékwoť ne Kínídəs. Mbúép atañatanj keka séndók ambi. Sémókóri séróbhé nók sémfuere nəkə chí ebhě Kret ené nnyén néchí tíí, kékwoť ne njie Salmónə.

⁸ Babhúép áchyé bhesə beyă esəŋəri, séré rón peti peti, sémfuere nəkə ebhě Kret eyə kpát séchwəp ndü nebhuet ane bábhìjì bé Erití Nəchyényén, kékwoť ne etək Lásea.

⁹ Sənanj séchónjti nyaka beyă mpok ne bekə ndu achwĩnyén erəp chí ndak ané nepém ne newú mbənyune Eră Nəfoŋorĩ Bebú enan efuet nyaka ne mpok babhúép atañatanj akwáy. Eti yə, Pól achye bhə manie be,

¹⁰ “Bəta, ngə bé mbák séndók ambi ne nekə enen chəŋ esəŋəri émfú, beyă ménémé mémbak, puyé ndiere ne áchwí ne batu, ke ne bapém ayese nkwo.”

¹¹ Ke münti batemé nenu afyé ntí ndü enyijì ene mŋngo bakü betik amem áchwí ne mmü ane ábhónj áchwí bárəm echa ené Pól árəm.

¹² Nəchyé nyén enén bábhìjì bé Erití Nəchyényén néchí nyaka ranáranj kebhák sayri bé sénchókó aré sénónj mpok ane mbúép atañatanj ane anu mpok mbanj ákwèn ámay. Ékú beyă bo abhen bákü betik

amem áchwí b́aré ýaj mbi b́erón Foiniks. Foiniks abhak netchyěnyen Kret enen áchwí ate aré becháy ti, ye chí ndũ mpok yó.

Mb́éep atañatan átéméri bhó anyén

¹³ Ebhíkí tat, mandú mb́éep abho b́éfók b́éfú ebhe manyu ne bo bakaysi be chón menyin mémbak sayri. Báya ye ndo b́áfére anyén, babho menok berón ambi mámfere nók nek nnyén.

¹⁴ Ke ébhíkí tat, mb́éep atañatan ane átwò ne beyá mpérényen abho menu, b́éfú atú etók ane mmok, áfù are. Bábhini nyaka mb́éep wu be Mb́éep Nót-Is bekonjo atú ane wu áfù. †

¹⁵ Ne mpok mb́éep ádep áchwí, sékepere kway ménok berón tebhe tebhe ne mb́éep. Sékpík séró be wu ámpókó áchwí.

¹⁶ Sérók séré fuet chi ansem mókpókó mmik ane ate nnyén. Aka nnyén be Kaúda. Mmiki yó achét mb́éep mandú. Eyo ékwák bhese, senu seya áchwí ninini ane achi anet áchwí be áké rakati ansem áchwí.

¹⁷ Sésót manik ségwót áchwí wu amfay ane sechi amem ndon ne ndon enyu ené ápú kwáy bédákati áyák. Bakú-betik amem áchwí b́aré cháy be chón áchwí ándók ampan ndũ ésiép ene échí ndũ ebhók manyu ene etók Sitis. Ekú b́áfére ndo mámése anyén, bé, ndũ áchwí áyà wu, mb́éep áképere pókó wu tontó. Bákú nókó nó, b́aró mb́éep áróbhe wu pókó áchwí.

† **27:14** Nó chi, mb́éep ané bábhini ndũ eyonóndik bé: North-easter.

18 Ndu mbúép atañatañ ádèp áchwí ywese, are janari mbə be áyañ bebət. Néyí nókó, bábhó mémése batu ányen.

19 Egháká nókó manywəp árát, bð betik babho béfére mbək mēnyih áchwí mbə manik ne bechak mánto nəkə anyén.

20 Mbúép atañatañ ándəkə nəkə chí ambi ndū beyǎ manywəp. Ne ngósi mmok ketyé, ne beti bó keghó mambe. Enyuyǎ enyuyə, kpáte séfére nti sérém bé ndak ywese ámay.

21 Bo mánañ bátat nyaka kenyié nenyié, éká Pəl afate ate néntí enap arem be, “Bəta, mbə bǎghók eyəñ eya mbá sébhíkí fá Kret sembəñ nchəntí ne mbá ménémé ebhen bépú.

22 Ke néne, nchí ghati bhe be, yěntiki mmǔ yweka ámbəñ netañántí! Chəñ áchwí ánem ke yě mmu apu gu.

23 Ndíní nə mbənyune ndū nkubhe beti ebhen Mandem ane ábhəñó mé, Mandem ane mēchye kenókó, ató ángel aywi átwó áté me nepak mməet,

24 árém be, ‘Pəl, kebhəñ becháy. Ǫbhəñ bété besí Mfə Rom. Ne ɛti berǐndu Mandem ne wə, ǎpémé yěntiki mmu ane ókə ne yi.’

25 Bətá, yěntiki mmu yweka ámbəñ yé netañánti. Mbəñ neka ne Mandem, ne ndíní bé chəñ émbak mbənyǔ yí árémé.

26 Ke mbúép ábhəñ bépókə chəñ bhese kpát áchwí andək ántu mməet ndū etəkəfú ené nnyén nékábhé.”

27 Egháka nókó néntí bėti, ndū nywəp enen nékú manywəp byó ne ánwi, ndū mbúép ǎpəkə bheseé bekiñi manyu Adriya beti bhə, bð abhen bákə betik

amem áchwí bákáysi be nékú nnyén nénánj néchí kékwót.

²⁸ Ἐκὺ básót nnik ane básere ndo aré, mámése ndo anyén be mándinj enyũ nnyén nechwe amik. Bághó be mmiki nyén arɔp mbɔ meta besa bepay. Bérɔŋ ambi mandú, bápɛt bákɛ nɔ, bághó be mmiki nyén arɔp bɔ meta esã nsem byo.

²⁹ Báré cháý be chɔŋ mbúép ámpɔkɔ áchwí wu ándɔk ántem ndũ setárebhé, nékú nnyén. Báfére ye baro ánwi ansem áchwí mámése anyén bé andóp téé, báré níkmɛt bé nywɔp nénjǐ nénkwésé bhɔ.

³⁰ Bakǎ-betik amem áchwí báré yáj mbi bepepe mmɛt eyap. Básót áchwí ninjininj ané báséré am-fay básébhe anyén be manok manko abhi ke bákɔt ngɛpti mbɔ be bárɔŋ beferɛ chi baro áchák ambi áchwí mánsɛbhe anyén.

³¹ Ke Pǎl ághó nókó nɔ, aghati münti batemé nenu ne böbhi be, “Mbák bakǎ betik abhen áchwí mámfú, yě mmú ywɛka apú pém.”

³² Ἐκὺ batemé nenu bákpóti manik ane ákè̀m áchwí báró be nnyén néndɔbhe wu pókó wú.

³³ Ndũ mbanj ábhó békanjari, Pǎl anik bó mankem mmɛt be mányie nenyíé. Arem be, “Echɔŋ chí manywɔp byó ne anwí ené bãbhiki tɔk awɔ anyu ndũ bãbhɔŋɔ becháý anti.

³⁴ Nchí ghati ye bhe be manyíé nenyíé be nenchye bhe betan. Yě ekak emenénti mmũ yɛka epu nem.”

³⁵ Pǎl árém nókó nó, asɔt bret anikmɛt achye bakak ntá Mandem besí bhap mankem, abók abho ménýíé.

³⁶ Ἐγɔ éfyé yé bó nti, básót nenyíé mányíé.

³⁷ Besé mankem abhen séchí nyaka amem áchwí sébhák bo besa byó ne bérát nsem nékú ne amɔt.

(276)

³⁸ Yěntiki mmu anyíé nenyíé ajwi, báfère ye batũ amem nchwi ankem mamese anyén be áchwí amfæp.

Achwi yeεe áddákati anyén

³⁹ Mban akánari nókó, bágghó ngókonyén ke bakũ betik keriji mmik eyo. Ke bágghó éfabhé nyén ne ésiép are, bákáysi be ngufú bákway bétéme aré mámfu mǎnkó ebhi.

⁴⁰ Bákpóti manik ané baro báró yo ankem anyén. Bákánari manik ane bagwóre menyũ nsom ne yo, básébhε nsom anyén be mánók áchwí. Bátén nden ene ékèmm mbúép amfay be ampokó áchwí anko, babho beron angókonyén.

⁴¹ Achwi arok achwe ndu ntó ésiép ene babhiki re ghaka angókonyén. Ntí áchwí ápan are. Betañ ebhen mbúép békε mpérényen érákati nnet áchwí.

⁴² Batemé nenu bábhón nkaysi beway bōkenon mankem be yě amot áké bhón mbi beghok nnyén ámbwé.

⁴³ Ke mũnti batemé nenu áyán nyaka bépéme Pól. Ékú ake chye batemé nenu mbi bēwáy bōkenon. Achye eyon chí be yě agha ane árínjí beghok nnyén ánjámbi ángók ánkó ebhi.

⁴⁴ Yí bé bō abhen bábhíkí riji beghok nnyén mánkém bebhók enok ne bebhók áchwí ane ádákatí mánkwák mmæet mǎnkó ebhi. Enyu eyo ke éfákári ke bhesé mankem sékó ebhi nyóréé.

28

Pól abhak amem etok Malta

¹ Sébúε nókó sékó εbhi. Báká yε sériŋi be ekpókó mmik ενέ nnyén nékábhe chi ενε bábhŋi be Málta.

² Bo abhen bachi are bátŋ bhεε beyă berŋti ne básŋt bhεε mankem sayri. Manyier ábhó nókó meniε, ne ndŭ mban ħkwen, bábháyti ngo be séngwák.

³ Pŏl anyokoti mónεkókó kebhe. Ené yi afyé kŋ ango, besŋŋ ngó bekε efé éfú ndŭ kebhe ekŋ éném yi ndu awó érŋp aré.

⁴ Bŋ etŋk εyŋ bághó nókó ndŭ nnyó yŋ áchí yi awŋ jŋjŋjŋjŋ, bábhŋ berem ne bati be, “Tεtεp, mmŭ-ne chí ngwayti bho! Yŋndu ábúé nεwú anyén, Mandem mmu ákemε kémbé abhíkí rŋ yi ambak nεpém.”

⁵ Kε Pŏl amyák awó, nnyó yŋ akwén ango, yŋnyŋ kekε yi.

⁶ Báre non mánkaysi nŋkŋ be chŋŋ Pŏl amwŋt ne be mbák abhíkí mwŋt abhŋŋ bekwen amik angú. Mánŋŋ ndŭ εrŋri mpok. Kε yŋnyŋ kekε yi. Báyŋbhŋri nkaysi yap, bábhŋ berem ne bati be, “Pŏl chí enyŭ mandem efú.”

⁷ Mŭngo amŋt anε áchí ndŭ ekpŋk εbhi εyŋ aka nnyén be Pŋbliŋs. Abhŋŋ baki kékwŋt ne ngŋkŋnyén. Asŋt bhεε sayri. Ane bhεε ndŭ manywŋp arat.

⁸ Efákári be chi Pŋbliŋs achí amik bhεε ndŭ ámé. Abhŋŋ mbúεp ne móném kebi. Pŏl arŋk aghŋ yi. Anyáná nókó amŋ yi amεet, anŋkmεet ħti yi. Atan.

⁹ Εyŋ efákári nókó, bŋmame bácháκ etŋk εyŋ enkem bátwŋ ntá Pŏl mankem abú bŋ nkwo.

¹⁰ Báchyé bhεsé beyă akap. Ne mpok séfá bérŋŋ bachyε bhεε yŋntŋkŋ enyŋŋ ενε ekway bekwak bhεε ndu nekŋ εnŋ.

Pəl arə Malta bérəŋ Rom

11 Sétáré nókó Malta ndu batəŋ árát, sésót áchwí achak ané bábhìŋi be, Bəmandem Befak. Afű nyaka Aleksándriya ke átat Malta ndu mbanj akwen tontó.

12 Séchwóbhé nókó ndű nechyěnyén enen etək Sírakəs, sétát are ndu manywəp árát.

13 Séfá Sírakəs, séghabheri sechwəp ndű nechyěnyén enen etək Rejiəm. Néyí nókó, mbúép ane bábhìŋi be mbúép saut abho menu, ne ndű ntinywəp, séchwóp ndű nechyěnyén enen etək Putioli, atú Itali. Séfú ndu áchwí séchwe etək.

14 Aré, sétéméri mbək bənkwə Yesu. Barem bé senchəkə ne bhó ndu manywəp tándramət. Séchókó nókó ne bhə, sefă ye serək Rom.

15 Batĭ bənkwə abhen Rom bəghókó nókó be sétwə, bábhə bétwə betemeri bhese. Mbək eyap bátémeri bhese ndű Esiye Apius, bachak ndű ebhak ené bábhìŋi bé, “Bekeré Mankə Berat.” Pəl ághó nókó bhó, eyə éfyé yi nti ne akaka Mandem.

Pəl are ghati batĭ bo Israel Mbok Ndíndí ěti Yesu

16 Séchwóbhé nókó Rom, báros Pəl árchókó ndu mməet eyi, ntemé nenu amət ámbábhéri nókó yí.

17 Efüéré nókó manywəp árát, Pəl abhìŋi bə batĭ bo Israel abhen bachi aré. Bətwó nókó arem ntá yap be, “Bəma, mbíkí kə yěnyìŋ ntá bo bhesé ne mbíkí kə yěnyìŋ bébyak bepiŋí etək ebhén bachĭmbi barə ntá yese. Yě nə, bə bhesé bákém me Yerúsalem báfyé amə bə Rom.

18 Mpok mánanj bəbhebhe me enyìŋ ene nkə, bəghó bé mbíkí kə yěnyìŋ ené éyàŋ be mángwáy me. Bāti berə me.

19 Ke ndũ bo Israel bábhiki ka, nkebhəŋ enyiŋ echak beku, ebhiki fuet chi berem bé mánten nyé ena ntá Mfə Rom, yendu mbíkí bhəŋ mbəŋ manyé ne böbha.”

20 Etíyə ke mbíŋí bhe be mántwə ndém kepi ne bhe tēndu nchí fá mbə mükənəŋ eti mmu ane bo Israel mankem babhaka nti bé átwə béréme bhese.

21 Bə-batí bo Israel bhə bákéme yi be, “Sébhíkí bhəŋ yé ekáti ene éfú Judéya eti ye ne yé mmu ywesé abhíkí fu aré ántwə ne eyəŋ ntá yese be oku ebéptí enyiŋ.

22 Ke sékəŋ beghok ayə nkaysi mbənyune sériŋi bé yəntiki ebhak bo mankem bárəm chi ebúbə eti nkwə bho abhen wə ochí mmũ wap.”

23 Bə ne Pəl báfyé nywəp néchák enén bébhəŋó bétémeri. Nywəp enə nékwáy nókó, beyá bhap barək eket ene Pəl áchəkə. Bébhó bėti kpát bégháka beku. Pəl are ghati bhə enyũ Mandem ábhak ne bo mbə Mfə wap. Ne are təŋ bə menyiŋ eti Yesu mbə enyu béchí amem basíŋí Moses ne amen baremé kepinti, anu nəkə beku bə mánókó menyiŋ ebhen yí ághàti bhə.

24 Mbək baghə be enyiŋ ene yi árəm echi tetep, ke báchák kenókó.

25 Bákwen ye beyəŋ beyəŋ. Bápére taka, Pəl aghati bhə ndak achak amət be, “Éfəŋó Bedyere arem nyaka tetep mpok yi akə ndemekepinti Aisáya angati bachimbí bhəka be:

26 ‘Dók ntá böbhen ghati bhə be chəŋ mǎngok ndəŋ ne ndəŋ, ke bǎpú jwimem wáwák.

Chəŋ mǎnjiŋi ndəŋ ne ndəŋ ke bǎpú ghó,

27 mbonyune böbhen bágwot bati yap amem,
 ne báchók batú, mánémámík bé báké ghə yěnyih.
 Ekə amík ayap ápú kway beghə mban,
 batú yap ápú kway beghok mban
 ne batí yap apu kway bejwimem
 be mantwə ntá ya, me mbú bhə.' ”

28 Pól arem nəkə nə, apet arem be, “Dihí ye ka
 bé bápókó Mbok Ndíndí ane árəm enyŭ Mandem
 ápème bho bārəh ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo
 ne yo. Ne chəh mǎntá batú mangok!”

29 [Pól arem nəkə nə bo Israel bátáka ne bágúre
 mankem nəkə beyǎ epwítí ne bati.]

30 Ndu mamié ápay gbók, Pól abhak ndu eket ené
 yi ásóré áchəkə are, yimbəh anchye nəkə nkábhé
 eket. Ansyepiti nəkə yěntiki mmu ane arəh beghə yi.

31 Ne are ghati bo enyŭ Mandem ábhək ne
 mmu mbə Mfə ywi, antəh nəkə nkwo bo menyih
 kponorəh ěti Yesu Kristo Acha, ne yě mmu kemə
 bechet yi mbi be akə kə nə.

Ekáti Nku Nkɔ

New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenyang

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
0a400be4-2dfe-565d-bdea-5f3d59d48520